

Tilburg University

Adolescentenstrafrecht

Prop, L.J.C.; van der Laan, A.M.; Barendregt, C.S.; van Nieuwenhuizen, C.

Publication date:
2018

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Prop, L. J. C., van der Laan, A. M., Barendregt, C. S., & van Nieuwenhuizen, C. (2018). *Adolescentenstrafrecht: Kenmerken van de doelgroep, de strafzaken en de tenuitvoerlegging*. WODC.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Cahier 2018-9

Adolescentenstrafrecht

Kenmerken van de doelgroep, de strafzaken en de tenuitvoerlegging

L.J.C. Prop
A.M. van der Laan
C.S. Barendregt
M.G.C.J. Beerthuisen
Ch. van Nieuwenhuizen

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.
Deze uitgave is ook gratis te downloaden van www.cbs.nl

Inhoud

Samenvatting – 5

1 Inleiding – 11

- 1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen – 12
- 1.2 Leeswijzer – 14

2 Methode van onderzoek – 15

- 2.1 Literatuuronderzoek – 15
- 2.2 Empirisch onderzoek – 15
  - 2.2.1 Selectie en beschrijving van de onderzoeksgroepen – 15
  - 2.2.2 Bronnen en gemeten kenmerken – 19
  - 2.2.3 Wijze van dataverzameling – 26
  - 2.2.4 Toestemming en privacy – 27
  - 2.2.5 Analyses – 27

3 Beleid, praktijk en wetenschap – 29

- 3.1 Beleidsperspectief – 29
  - 3.1.1 Kenmerken van de doelgroep – 29
  - 3.1.2 Samenvatting – 30
- 3.2 Perspectief van VenJ-ketenpartners – 31
  - 3.2.1 Het openbaar ministerie (OM) – 31
  - 3.2.2 De reclassering – 32
  - 3.2.3 Het NIFP – 34
  - 3.2.4 Samenvatting – 35
- 3.3 Beleid en praktijk vergeleken – 35
- 3.4 Wetenschappelijk perspectief – 39
  - 3.4.1 (Onvoltooide) psychosociale ontwikkeling en criminele carrières – 39
  - 3.4.2 Kenmerken delinquente jongvolwassenen in Nederland – 43
  - 3.4.3 Samenvatting – 44
- 3.5 Verwachtingen – 45

4 Kenmerken van de onderzoeksgroepen – 47

- 4.1 De onderzoeksgroepen – 47
  - 4.1.1 Uitgangszaak: leeftijd, delict en sanctie – 50
  - 4.1.2 Uitgangszaak: ASR-specifieke kenmerken – 55
- 4.2 Demografische en resocialisatie kenmerken uit het SSB van het CBS – 60
- 4.3 Criminele-carrière- en criminogene factoren op basis van reclassering data – 63
- 4.4 Persoon van de dader op basis van PJ-rapportages van het NIFP – 65
- 4.5 Samenvatting van de resultaten – 71

5 Discussie en conclusie – 75

- 5.1 De doelgroep van artikel 77c Sr: een vergelijking tussen beleid en praktijk – 75
- 5.2 Welke jongvolwassenen zijn in de praktijk gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht en waarin verschillen zij van andere jongvolwassen daders? – 78
  - 5.2.1 ASR-groep vergeleken met gelijktijdige VSR-groep en VSR2-groep – 78
  - 5.2.2 ASR-groep vergeleken met historische JSR-groep – 80

- 5.3 Beperkingen van het onderzoek — 82
- 5.4 Beleidsaanbevelingen — 83
- 5.5 Vooruitblik — 84
- 5.6 Conclusie — 84

Summary — 87

Literatuur — 93

Bijlage

- 1 Samenstelling begeleidingscommissie — 97

Samenvatting

Op 1 april 2014 is het adolescentenstrafrecht (ASR) in werking getreden. Met het adolescentenstrafrecht beoogt de wetgever een flexibele toepassing van het jeugd- en volwassenenstrafrecht rond de leeftijd van 18 jaar. Centraal in het adolescentenstrafrecht staat de speciale bejegening van jongvolwassen daders in de leeftijd 18 tot 23 jaar in het strafrecht. Onder bepaalde condities kan de rechter besluiten om een 18- tot 23-jarige volgens het jeugdstrafrecht te sanctioneren (artikel 77c Wetboek van Strafrecht (Sr.)). Deze condities zijn: de 'persoon van de dader' en 'omstandigheden waaronder een delict is gepleegd. Voor jongvolwassen daders is met de komst van het adolescentenstrafrecht het volgende veranderd:

- 1 een verruiming van de leeftijdsgrens voor de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen waardoor deze toepassing voor 18- tot 23-jarige daders mogelijk is; en
- 2 de nadruk die is komen te liggen op de advisering door OM, reclassering en het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) ten behoeve van de berechting.

De gedachte achter het adolescentenstrafrecht is dat sommige jongvolwassenen beter af zijn met een sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. De reden daarvoor is dat bij jongvolwassenen sprake is van een nog onvoltooide emotionele, sociale, morele en intellectuele ontwikkeling aldus de memorie van toelichting. De toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen is nog wel bescheiden, maar stijgend en dat gegeven de algemene daling in de criminaliteit. Na de invoering van het adolescentenstrafrecht is het aantal strafzaken tegen jongvolwassenen waarbij het jeugdstrafrecht is toegepast toegenomen van 1% in 2012 naar 5% in 2016. Wat de kenmerken zijn van de doelgroep van jongvolwassenen zoals *beoogd* door wetgever, beleid en praktijk en de *gerealiseerde* groep van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd, is vooralsnog onduidelijk.

Doel

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Ten eerste is het doel meer inzicht te krijgen in hoe – door beleid, ketenpartners en wetenschap – de doelgroep van jongvolwassenen, die volgens het jeugdstrafrecht kunnen worden gesanctioneerd, wordt omschreven. Daarbij is nagegaan in hoeverre de doelgroep zoals die door beleid is *beoogd*, overeenstemt met hoe deze groep door de praktijk wordt omschreven. Een duidelijke omschrijving van de doelgroep is immers van belang voor de selectie van de doelgroep en een advies over welke sancties of interventies geschikt zouden kunnen zijn.

Het tweede doel is inzicht krijgen in de kenmerken van 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. Het gaat dan om de in de praktijk *gerealiseerde* doelgroep van jongvolwassenen met een jeugdsanctie.

Inzicht in de mate waarin de beoogde doelgroep en de gerealiseerde doelgroep overeenkomen is van belang zowel voor de evaluatie van het adolescentenstrafrecht als voor de sancties en interventies die in de praktijk beschikbaar zijn voor de doelgroep. Dit onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma Monitoring en Evaluatie van het Adolescentenstrafrecht (M&E ASR) dat het WODC in de periode van 2014 tot en met 2019 uitvoert.

Methode van onderzoek

Er zijn verschillende methoden van onderzoek gebruikt en meerdere bronnen geraadpleegd. Ten eerste is een literatuurstudie uitgevoerd. Daarbij is onderzocht hoe beleid en wetgever de doelgroep van jongvolwassenen die worden gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht hebben beoogd en vervolgens hoe deze doelgroep door justitiële partners wordt omschreven. Daarnaast is een selectie van wetenschappelijke literatuur geraadpleegd. Hierbij is met name ingegaan op recent onderzoek naar de 'onvoltooide' ontwikkeling bij jongvolwassen daders en zijn recente Nederlandse studies naar kenmerken van jongvolwassenen die met justitie in aanraking zijn gekomen beschreven.

Ten tweede is een empirisch onderzoek uitgevoerd naar de kenmerken van jongvolwassen daders die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. Daarbij is onderzocht of deze jongvolwassenen verschillen van jongvolwassenen waarbij het reguliere volwassenenstrafrecht is toegepast. De onderzoeksgroepen zijn geselecteerd op basis van parketnummers uit het registratiesysteem Rapsody Centraal (RAC-min) van het openbaar ministerie (OM). De selectie betreft door de rechter in eerste aanleg afgedane strafzaken tegen jongvolwassenen. Er zijn drie onderzoeksgroepen samengesteld:

- 1 alle 18- tot 23-jarigen die tussen 1 april 2014 en 1 april 2015 bij het OM zijn ingestroomd voor het plegen van een delict en daarvoor zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht (de ASR-groep);
- 2 een steekproef van 18- tot 23-jarigen die in 2015 bij het OM zijn ingestroomd en in datzelfde jaar volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (de gelijktijdige VSR-groep); en
- 3 een steekproef van 18- tot 23-jarigen die in de periode van 1 januari 2010 tot 1 januari 2014 bij het OM zijn ingestroomd en zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht (de historische JSR-groep).

Van de jongvolwassenen is bij ketenpartners, die betrokken zijn bij het strafproces, informatie opgevraagd die betrekking heeft op de fase vanaf de voorgeleiding tot en met de sanctieoplegging. De gegevens zijn afkomstig uit RAC-min, het Integraal Reclassering Informatiesysteem (IRIS) van de reclassering en Pro Justitia-rapportages (PJ-rapportages) van het NIFP. Daarnaast zijn gegevens opgevraagd bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) waarbij het meer algemene informatie betreft over de woonsituatie, opleiding en werk van de jongvolwassenen. De informatie verzameld in dit onderzoek heeft betrekking op kenmerken van de strafzaak waarbij het jeugdstrafrecht c.q. volwassenenstrafrecht is toegepast (de uitgangszak genoemd), demografische en resocialisatiekenmerken, criminele-carrièrekenmerken en criminogene factoren en kenmerken die betrekking hebben op de persoon van de dader.

Omdat gedurende het onderzoek bleek dat in de gelijktijdige VSR-groep onvoldoende PJ-rapportages beschikbaar waren voor een vergelijking is een vierde onderzoeksgroep samengesteld waarbij een steekproef is getrokken uit beschikbare PJ-rapportages van jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (VSR2-groep). Van deze groep zijn alleen de PJ gegevens vergeleken met de ASR-groep.

Resultaten literatuurstudie

Ten eerste is in een literatuurstudie nagegaan hoe de doelgroep van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht kunnen worden gesanctioneerd, is omschreven. Een duidelijke omschrijving van de doelgroep is relevant zodat daarmee ook ge-

schikte sancties en interventies kunnen worden opgelegd / aangeboden waardoor de toepassing ook ten volle kan worden benut. Uit de literatuurstudie blijkt dat door de wetgever en het beleid een juridische omschrijving is gegeven van de doelgroep van jongvolwassenen waarbij het jeugdstrafrecht kan worden toegepast. De condities om de doelgroep af te bakenen zoals uit het juridisch kader van artikel 77c Sr. blijkt, zijn: (1) de persoonlijkheid van de dader en (2) de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd. Een centraal begrip in de memorie van toelichting is de 'onvoltooide ontwikkeling' van jongvolwassenen, maar dit begrip is niet nader gespecificeerd. Er zijn enkele voorbeeldgroepen genoemd zoals veelplegers, licht verstandelijk beperkten en kwetsbare jongvolwassenen, zoals jongeren met een psychische of psychiatrische stoornis of jongeren met een ontwikkelingsachterstand. Ondanks deze voorbeelden blijft de omschrijving van de doelgroep algemeen van aard.

De praktijk biedt ook geen nadere omschrijving van de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. Door het OM, de reclassering en het NIFP zijn screeningslijsten ontwikkeld waarmee indicaties en contra-indicaties kunnen worden gegeven voor een advies aan de rechter over het al dan niet toepassen van het jeugdstrafrecht. Hiermee heeft men nadere uitwerking gegeven aan het centrale concept 'onvoltooide ontwikkeling' van de jongvolwassen dader.

Bestudering van een selectie van de wetenschappelijke literatuur leert dat er nog onduidelijkheid is over wat nu onder een 'onvoltooide' ontwikkeling bij jongvolwassenen kan worden verstaan en wat dit betekent voor het proces van stoppen of continueren met delinquent gedrag in de jongvolwassenheid. Het begrip lijkt voornamelijk moeilijk concreet te maken wanneer het gaat om het continueren of stoppen met een criminele carrière. Een mogelijke omschrijving van 'onvoltooide' ontwikkeling bij jeugdige daders kan zijn dat het functies betreft die een jeugdige nog niet volledig onder controle heeft en relevant zijn bij het stoppen of continueren van een criminele carrière. Of een dergelijke operationalisering op individueel niveau bruikbaar is vraagt om nader onderzoek.

Resultaten empirisch onderzoek

In het empirische onderzoek is de ASR-groep vergeleken met een gelijktijdige VSR-groep van jongvolwassenen die in dezelfde periode zijn gesanctioneerd volgens het volwassenenstrafrecht en een historische vergelijkingsgroep (historische JSR-groep) van jongvolwassenen die voor invoering van het adolescentenstrafrecht zijn gesanctioneerd met een jeugdsanctie. Uit het empirische onderzoek blijkt het volgende.

ASR-groep vergeleken met gelijktijdige VSR-groep en VSR2-groep

Relatief vaker sprake van ernstige delicten en vrijheidsbenemende sancties in ASR-groep

In de ASR-groep is sprake van relatief meer zaken met ernstige misdrijven in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep. In de ASR-groep is in relatief meer zaken sprake van diefstal met geweld. Verder is in de ASR-groep relatief minder vaak sprake van verkeersmisdrijven en van overige type misdrijven. Daarnaast blijkt dat in de ASR-groep in relatief meer zaken een vrijheidsbenemende sanctie is opgelegd in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep, en is in de ASR-groep juist relatief minder vaak sprake van een strafzaken waarbij een geldboete is opgelegd.

ASR-groep relatief vaker sprake van problemen op domeinen opleiding, werk en huisvesting

In de ASR-groep is relatief vaker sprake van kenmerken die wijzen op problemen op de leefgebieden opleiding en werk. Jongvolwassenen in de ASR-groep hebben relatief vaker als hoogste opleiding enkel een basisschoolopleiding gevolgd en behaald in vergelijking met jongvolwassenen in de gelijktijdige VSR-groep. Daarnaast blijkt dat jongvolwassenen in de ASR-groep relatief vaker een uitkering ontvangen dan in de gelijktijdige VSR-groep, waarin jongeren vaker studeren. Verder blijkt dat jongvolwassenen in de ASR-groep relatief vaker dan jongvolwassenen in de VSR-groep in een instelling wonen, wat kan duiden op de aanwezigheid van meervoudige problematiek, of deel uitmaken van een overig type huishouden (waaronder institutionele huishoudens). In de VSR-groep blijken jongvolwassenen juist relatief vaker deel uit te maken van een kerngezin.

ASR-groep relatief vaker kenmerken van onvoltooide ontwikkeling aldus gedragsdeskundige

Voor de vergelijking van psychosociale en psychiatrische kenmerken is gebruikgemaakt van informatie uit pro Justitia rapportages. Het betreft dus door een psycholoog en/of psychiater gerapporteerde kenmerken. Er is gebruikgemaakt van een tweede steekproef van jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (de VSR2-groep). Uit de gerapporteerde kenmerken van jongvolwassenen afkomstig uit PJ-rapportages blijkt dat jongvolwassenen uit de ASR-groep relatief vaker jonger overkomen in gedrag en uiterlijk dan op basis van hun kalenderleeftijd kan worden verwacht aldus de PJ-rapporteurs. Verder is in deze groep relatief vaker sprake van een licht verstandelijke beperking en zwakbegaafd intelligentieniveau aldus de rapporteurs. Daarnaast worden in de ASR-groep relatief vaker een gebrekkige sociale ontwikkeling, beperkte impulscontrole en problemen met agressieregulatie gerapporteerd. Opvallend is dat in de VSR2-groep relatief vaker informatie over ontwikkelingskenmerken ontbreekt. In de vraagstelling aan de rapporteur is met de komst van het adolescentenstrafrecht expliciet de vraag opgenomen volgens welk type sanctiestelsel de verdachte, indien schuldig bevonden, moeten worden gesanctioneerd. Of daarmee kan worden aangenomen dat ook geen sprake is van een gebrekkige ontwikkeling is onduidelijk.

ASR-groep vergeleken met historische JSR-groep

Toepassing jeugdstrafrecht vooral bij 18- en 19-jarigen

Uit het empirische onderzoek blijkt dat de toepassing van het jeugdstrafrecht vooral 18- en 19-jarigen betreft. Dit geldt zowel *voor* als *na* de invoering van het adolescentenstrafrecht. In de ASR-groep blijkt het jeugdstrafrecht echter ook relatief vaker te worden toegepast bij oudere leeftijdsgroepen in vergelijking met de historische JSR-groep. Dat was gegeven de uitbreiding van de leeftijdsgrens te verwachten. Het aantal 21- en 22-jarigen waarbij een jeugdsanctie is opgelegd is bijna verdrievoudigd in de ASR-groep vergeleken met de historische JSR-groep. Daarbij moet worden opgemerkt dat deze leeftijdsgroepen nog wel een bescheiden aandeel vormen.

ASR-groep relatief vaker vermogensdelicten en minder vaak zedendelicten

Hoewel verder geen verschillen werden verwacht tussen de ASR-groep en historische JSR-groep zijn wel enkele verschillen tussen beide groepen gevonden. Deze verschillen zijn mogelijk toe te wijzen aan maatschappelijke ontwikkelingen in dezelfde periode of een verschuiving in het aandachtsgebied. Zo blijkt in de ASR-groep

relatief vaker sprake te zijn van vermogensdelicten en minder vaak sprake te zijn van zedendelicten in vergelijking met de historische JSR-groep.

ASR-groep tegen verwachting in relatief vaker lager opleidingsniveau, uitkering en uit niet-traditioneel huishouden

De ASR-groep blijkt daarnaast op enkele demografische kenmerken te verschillen van de historische JSR-groep. Jongvolwassenen in de ASR-groep hebben relatief vaker een lagere opleiding gevolgd en behaald dan jongvolwassenen uit de historische JSR-groep. Daarnaast ontvangen in de ASR-groep relatief meer jongvolwassenen een uitkering in vergelijking met de historische JSR-groep. Verder blijken jongvolwassenen uit de ASR-groep vaker deel uit te maken van een niet-traditioneel huishouden. Een verklaring voor het verschil tussen de ASR-groep en de historische JSR-groep kan de toegenomen aandacht voor de ontwikkeling van jongvolwassenen zijn.

Beperkingen

Het onderzoek kent een aantal beperkingen. Ten eerste is gebruikgemaakt van gegevens die zijn verzameld ten behoeve van het strafrechtelijk proces. Van een groot deel van de zaken is geen informatie over de advisering door de reclassering en/of het NIFP bekend. Dit betekent dat de resultaten over de kenmerken van de onderzoeksgroep mogelijk vertekend worden door de (niet) beschikbare informatie bij de betrokken ketenpartners. Ten tweede blijkt uit de beschikbaarheid van gegevens dat de groep jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht is gesanctioneerd, een intensievere screening ondergaat door de reclassering en het NIFP dan andere jongvolwassenen. Dit is inherent aan de nadruk die in het adolescentenstrafrecht is gelegd op de advisering over jongvolwassenen waarbij een jeugdsanctionering wordt overwogen. Verder is het ook niet verwonderlijk aangezien het bij de groep jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd vaker gaat om relatief lichte feiten en vermoedelijk sprake is van een lage recidive inschatting. Dat betekent echter wel dat van deze groep jongvolwassenen informatie over onder andere criminogene factoren en psychische en/of psychiatrische problematiek ontbreekt. Dit zorgt ervoor dat de groepen op deze kenmerken niet vergeleken kunnen worden.

Conclusie

Met de komst van het adolescentenstrafrecht is ingezet op een speciale bejegening van jongvolwassenen (18- tot 23-jarigen) in het strafrecht. De leeftijdsgrens waarbij het jeugdstrafrecht kan worden toegepast is uitgebreid tot 23 jaar en er is meer nadruk komen te liggen op de advisering over de problematiek van de jongvolwassene om te komen tot een geschikte sanctionering. Voor een sanctionering op maat is inzicht van belang in de *beoogde* en in de praktijk *gerealiseerde* doelgroep van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht worden gesanctioneerd. Door beleid en wetgever is een algemene omschrijving gegeven van de groep jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. In de memorie van toelichting bij het adolescentenstrafrecht is de nadruk gelegd op de onvoltooide emotionele, sociale, morele en intellectuele ontwikkeling van de jongvolwassene als uitwerking van de juridische conditie 'persoonlijkheid van de dader'. Er zijn enkele voorbeeldgroepen genoemd, zoals daders van ernstige misdrijven, veelplegers en kwetsbare jongvolwassenen. De omschrijving van de doel-

groep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht, aldus beleid, wetgever en ketenpartners, blijft echter algemeen van aard, waarbij met name de onvoltooide ontwikkeling van jongvolwassenen wordt benadrukt. Vanuit wetenschappelijk perspectief lijkt dit begrip moeilijk te vangen. Welke jongvolwassenen nu specifiek in aanmerking zouden moeten komen voor een jeugdsanctionering is overgelaten aan de praktijk. Een mogelijk gevolg kan zijn dat in de praktijk een grote diversiteit ontstaat in welke jongvolwassenen uiteindelijk worden gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht met als risico een onderbenutting van de speciale bejegening van jongvolwassenen in het jeugdstrafrecht.

Ondanks dat een concrete omschrijving van de doelgroep voor toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen (artikel 77c Sr.) ontbreekt, lijkt er in de praktijk redelijke consensus te bestaan over welke jongvolwassenen tot de doelgroep voor de toepassing van het jeugdstrafrecht behoren. Zo worden in de ASR-groep relatief meer jongvolwassenen daders van ernstige delicten, jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking (LVB) en jongvolwassenen waarbij sprake is van (meervoudige) achtergrondproblematiek gesignaleerd dan onder jongvolwassenen die worden gesanctioneerd volgens het volwassenenstrafrecht. Vragen die blijven bestaan zijn voor welke groep jongvolwassenen de toepassing van het jeugdstrafrecht nu het meest geschikt is, of die groep wel wordt bereikt en of deze groep aansluit bij wat volgens de praktijk zinvol en wenselijk is. Mogelijk zouden ook jongvolwassenen met andere kenmerken dan die in de staande praktijk een jeugdsanctie krijgen, kunnen profiteren van een sanctie of maatregel uit het jeugdstrafrecht.

1 Inleiding

Op 1 april 2014 is het adolescentenstrafrecht in werking getreden. Met het adolescentenstrafrecht beoogt de wetgever een flexibele toepassing van het jeugd- en volwassenenstrafrecht bij 16- tot 23-jarigen.¹ De belangrijkste veranderingen betreffen een verruiming van de leeftijdsgrens met twee jaar tot de leeftijd van 23 jaar voor de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen (artikel 77c Wetboek van Strafrecht (Sr.)) en de nadruk die is komen te liggen op de advisering ten behoeve van de sanctionering bij de 18- tot 23-jarigen, ook wel de jongvolwassenen genoemd.

De algemene regel in het strafrecht is dat meerderjarigen (18-jarigen en ouder) worden gesanctioneerd volgens het volwassenenstrafrecht en dat minderjarigen (12- tot 18-jarigen) worden gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht. Op deze hoofdregel kan door de rechter een uitzondering worden gemaakt met artikel 77c Sr. Dit wetsartikel stelt dat de rechter, indien deze daartoe aanleiding ziet in de juridische condities 'persoonlijkheid van de dader' of de 'omstandigheden waaronder het feit is gepleegd', ervoor kan kiezen 18- tot 23-jarige verdachten te sanctioneren volgens het jeugdstrafrecht. In de memorie van toelichting bij het adolescentenstrafrecht (*Kamerstukken II 2012-2013*, 33 498, nr. 3, p. 18) is de nadruk gelegd op de *onvoltooide ontwikkeling* van de jongvolwassene als uitwerking van de juridische conditie 'persoonlijkheid van de dader'. De achterliggende gedachte van het adolescentenstrafrecht is dat sommige jongvolwassenen beter af zijn met een sanctionering volgens het jeugdstrafrecht omdat mogelijk sprake is van een onvoltooide ontwikkeling. Meer specifiek stelt de memorie van toelichting dat bij jongvolwassenen, die wegens een misdrijf in aanraking komen met politie en justitie, sprake kan zijn van een onvoltooide emotionele, sociale, morele en intellectuele ontwikkeling (*Kamerstukken II 2012-2013*, 33 498, nr. 3, p. 12.). Hoewel het concept 'onvoltooide ontwikkeling' volgens de memorie van toelichting bij het adolescentenstrafrecht centraal staat bij de invulling van de conditie 'persoonlijkheid van de dader', is de omschrijving van de doelgroep algemeen geformuleerd en is de uitwerking ervan aan de praktijk overgelaten (Van der Laan, Beerthuizen, Barendregt & Beijersbergen, 2016). Welke 18- tot 23-jarigen nu specifiek tot de doelgroep behoren wordt niet geheel duidelijk. Er worden in de memorie van toelichting wel enkele voorbeelden genoemd, namelijk jongvolwassen daders van ernstige misdrijven, jongvolwassen veelplegers en kwetsbare jongvolwassenen. Tot de laatste groep behoren jongvolwassenen met een psychische of psychiatrische stoornis en jeugdigen met een ontwikkelingsstoornis, zoals Licht Verstandelijk Beperkten (LVB) (*Kamerstukken II 2012-2013*, 33 498, nr. 3, p. 21-22). Een heldere omschrijving van de doelgroep zoals is beoogd, is belangrijk om de juiste persoon toe te kunnen wijzen aan de juiste sanctie of interventie (Andrews & Bonta, 2007; Andrews, Bonta & Wormith, 2011). Naast onduidelijkheid over de omschrijving van de doelgroep, is voornamelijk ook weinig bekend over de kenmerken van jongvolwassenen die sinds de invoering van het adolescentenstrafrecht worden gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht. De Monitor Jeugdcriminaliteit laat zien dat het percentage strafzaken tegen jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht worden gesanctioneerd sinds de invoering van het adolescentenstrafrecht is gestegen van ongeveer 1% voorafgaand aan de invoering naar 5% in 2016 (Van der Laan & Beerthuizen, 2018).

---

¹ De term adolescent kan voor verwarring zorgen omdat deze term voor verschillende groepen jeugdigen kan worden gebruikt. Wanneer in dit onderzoek wordt gesproken over adolescenten dan wordt daarmee de groep 16- tot 23-jarigen bedoeld. Wanneer we over jongvolwassenen spreken dan betreft dit 18- tot 23-jarigen.

Met de komst van het adolescentenstrafrecht is bij jongvolwassenen ook meer de nadruk komen te liggen op de advisering door de reclassering en het Nederlands Forensisch Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) ten behoeve van de sanctionering. Doel van de advisering is inzicht te bieden in de persoonlijke omstandigheden van de jongvolwassene, waaronder de ontwikkeling van de jongvolwassene in relatie tot het delinquente gedrag en de mogelijkheden die aanwezig zijn voor resocialisatie. Deze advisering speelt een belangrijke rol in de voorselectie van jongvolwassenen die in aanmerking kunnen komen voor het jeugdstrafrecht (toepassing artikel 77c Sr.).

In deze studie onderzoeken we naast wat de beoogde doelgroep van jongvolwassenen voor toepassing van het jeugdstrafrecht is, ook de kenmerken van 18- tot 23-jarigen die zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht. We onderzoeken onder meer hun criminele-carrièrekenmerken, kenmerken van de strafzaak die leidden tot sanctionering volgens het jeugdstrafrecht, demografische en criminogene kenmerken en hun problematiek. In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de doelstelling van het onderzoek en de onderzoeksvragen (paragraaf 1.2). We sluiten af met een leeswijzer voor het rapport (paragraaf 1.3).

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft een tweeledig doel. Ten eerste proberen we aan de hand van de juridische condities (1) de persoonlijkheid van de dader, en daarbinnen met name het concept 'onvoltooide ontwikkeling' en (2) de omstandigheden waaronder een delict is gepleegd meer duidelijkheid te krijgen over hoe door beleid, ketenpartners en wetenschap de doelgroep van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zouden kunnen worden gesanctioneerd wordt omschreven. Hiermee krijgen we inzicht in of de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht zoals die door beleid is beoogd overeenstemt met hoe deze groep in de praktijk wordt omschreven en geselecteerd en met meer algemene wetenschappelijke bevindingen over jongvolwassen delinquenten. Dergelijk inzicht is relevant om de toepassing van 77c Sr. bij jongvolwassenen te kunnen evalueren (zie paragraaf 1.2). Ten tweede brengen we de kenmerken in kaart van 18- tot 23-jarigen die in het eerste jaar na invoering van het adolescentenstrafrecht bij het Openbaar Ministerie (OM) zijn ingestroomd en volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd – dit betreft de periode van 1 april 2014 tot 1 april 2015. We vergelijken deze groep met jongvolwassenen die in 2015 bij het OM zijn ingestroomd en volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd en met jongvolwassenen die voor de invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. Voor de invoering van het adolescentenstrafrecht was het al mogelijk om jongvolwassenen tot 21 jaar volgens het jeugdstrafrecht te sanctioneren. Met de komst van het adolescentenstrafrecht is de leeftijdsgrens voor de toepassing van jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen opgehoogd tot 23 jaar.

Het doel van dit onderzoek is om:

- 1 Vanuit beleid en wetenschap inzicht te krijgen in de condities persoonlijkheid van de dader en omstandigheden waaronder het delict is gepleegd, die de doelgroep 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht worden gesanctioneerd kenmerken.
- 2 Inzicht te krijgen in de demografische en criminele-carrièrekenmerken van 18- tot 21/23-jarigen bij wie het jeugdstrafrecht is toegepast en in de straffen en maatregelen die worden opgelegd bij deze groep jongvolwassenen.

- 3 Inzicht te krijgen in welke verschillen er zijn tussen 18- tot 21-/23-jarigen bij wie het jeugdstrafrecht is toegepast en 18- tot 23-jarigen bij wie het volwassenenstrafrecht is toegepast, daarbij kijkend naar demografische en criminele carrière kenmerken, en de straffen en maatregelen die worden opgelegd.

Deze drie doelstellingen zijn vertaald in de volgende onderzoeksvragen:²

- 1 Wat is de doelgroep van de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen?
  - a Wat wordt beleidsmatig verstaan onder de persoonlijkheid van de dader en de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd en wanneer geven deze condities aanleiding om 18- tot 23-jarigen volgens het jeugdstrafrecht te sanctioneren?
  - b Hoe wordt door verschillende ketenpartners uitwerking gegeven aan de doelgroep van 18- tot 23-jarigen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht?
  - c In hoeverre corresponderen deze ideeën van het beleid en de ketenpartners met recente wetenschappelijke bevindingen en met elkaar?
- 2 Wat zijn de kenmerken van 18- tot 23-jarigen bij wie het jeugdstrafrecht is toegepast?
  - a Wat zijn de demografische kenmerken van 18- tot 23-jarigen bij wie het jeugdstrafrecht is toegepast?
  - b Wat zijn de criminogene- en beschermende factoren (o.a. psychische problematiek en school) van deze jongvolwassenen?
  - c Hoe zien de criminele carrières (zoals aantal eerdere misdrijven, type misdrijven en ernst) van deze jongvolwassenen er uit?
  - d Voor welk type misdrijven wordt het jeugdstrafrecht bij deze jongvolwassenen toegepast?
  - e Welke straffen en maatregelen krijgen 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd opgelegd?
- 3 Waarin verschillen 18- tot 23-jarigen waarbij het jeugdstrafrecht is toegepast van 18- tot 23-jarigen waarbij in dezelfde periode het volwassenenstrafrecht is toegepast?
  - a Welke demografische verschillen zijn er tussen de groepen?
  - b Welke verschillen zijn er in criminogene- en beschermende factoren tussen de groepen?
  - c Welke verschillen zijn er in criminele-carrièrekenmerken tussen de groepen?
  - d Welke verschillen zijn er in de type (en ernst van) misdrijven waarvoor ze worden gesanctioneerd?
  - e Welke verschillen zijn er in type straffen en maatregelen?
- 4 Wat zijn de kenmerken van 18- tot 21- jarigen bij wie voor 1 april 2014 het jeugdstrafrecht is toegepast? En waarin verschillen zij van 18-23-jarigen die na de invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd?
  - a Wat zijn de demografische kenmerken van 18- tot 21-jarigen bij wie het jeugdstrafrecht is toegepast?

---

² In het oorspronkelijke onderzoeksplan was tevens een vraag opgenomen naar de kenmerken van 18- tot 23-jarigen waarbij de officier van justitie voornemens is jeugdstrafrecht te vorderen maar de rechter toch volgens volwassenenstrafrecht berecht. Het bleek niet mogelijk om valide en betrouwbare gegevens te krijgen om een dergelijke groep te selecteren. Deze onderzoeksvraag is daarom vervallen.

- b Wat zijn de criminogene en beschermende factoren (o.a. psychische problematiek en school) van deze jongvolwassenen?
- c Hoe zien de criminele carrières (zoals aantal eerdere misdrijven, type misdrijven en ernst) van deze jongvolwassenen er uit?
- d Voor welk type misdrijven wordt het jeugdstrafrecht bij deze jongvolwassenen toegepast?
- e Welke straffen en maatregelen krijgen 18- tot 21-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd opgelegd?
- f Positionering van het onderzoek

Dit onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma Monitoring en Evaluatie van het Adolescentenstrafrecht (M&E ASR) dat het WODC in de periode van 2014 tot en met 2019 op verzoek van de Directie Sanctietoepassing en Jeugd (DS en J) uitvoert. Het monitoren van jongvolwassenen die met justitie in aanraking komen, de aan hen opgelegde sancties (al dan niet volgens het jeugdstrafrecht) en hun recidive komen respectievelijk aan de orde in de Monitor Jeugdcriminaliteit (Van der Laan & Goudriaan, 2016; Van der Laan & Beerthuizen, 2018) en de recidivemonitor (vanaf 2018). Het evaluatiegedeelte van het onderzoeksprogramma bestaat uit vijf deelonderzoeken: een reconstructie van de beleidstheorie en een eerste empirisch onderzoek naar de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen (Van der Laan, Beerthuizen, Barendregt & Beijersbergen, 2016), een procesevaluatie (Barendregt, Beerthuizen & Van der Laan, aankomend in 2018), een internationale vergelijking en een effectmeting (beide verwacht in 2019). Ten behoeve van de verschillende deelprojecten in het onderzoeksprogramma is sinds 2015 data verzameld over de doelgroep. In deze rapportage wordt daarvan gebruikgemaakt.

De kenmerken van de doelgroep en de omschrijving daarvan zoals deze door beleid en ketenpartners is gegeven staan centraal in dit onderzoek. Onderwerpen als de wijze waarop het adolescentenstrafrecht in de praktijk wordt uitgevoerd en de knelpunten die worden ervaren door ketenpartners evenals het effect van de sanctionering volgens het jeugdstrafrecht op resocialisatie en recidive van volwassenen worden in andere deelprojecten onderzocht.

1.2 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt de methode van onderzoek beschreven. In hoofdstuk 3 worden de condities persoonlijkheid van de dader en omstandigheden waaronder een delict is gepleegd vanuit drie theoretische perspectieven beschreven: beleid, ketenpartners en (eerder) wetenschappelijk onderzoek. Daarmee wordt onderzoeksvraag 1 beantwoord. In hoofdstuk 4 bespreken we de empirische bevindingen over de kenmerken van de verschillende onderzoeksgroepen en beantwoorden daarmee onderzoeksvragen 2, 3 en 4. Tot slot bespreken we in hoofdstuk 5 de bevindingen van de vier onderzoeksvragen samen en formuleren we aanbevelingen voor de praktijk.

2 Methode van onderzoek

De beantwoording van de vier onderzoeksvragen vraagt om verschillende methoden van onderzoek en het gebruik van meerdere bronnen. In paragraaf 2.1 wordt de methode van onderzoek voor het theoretisch perspectief toegelicht. Vanaf paragraaf 2.2 wordt de werkwijze van het empirisch onderzoek besproken, beginnend met de selectie en beschrijving van de onderzoeksgroepen. Vervolgens volgt een beschrijving van de gebruikte bronnen en gemeten kenmerken, de wijze van dataverzameling en de afspraken en werkwijze omtrent privacy.

2.1 Literatuuronderzoek

Voor de beantwoording van onderzoeksvraag 1 worden de centrale concepten voor de toepassing van artikel 77c Sr. vanuit het perspectief van beleid, ketenpartners en (recent) wetenschappelijk onderzoek onderzocht. Voor het beleidsperspectief is gebruikgemaakt van de wet rondom het adolescentenstrafrecht, de memorie van toelichting bij de wet rondom het adolescentenstrafrecht en de reconstructie van de beleidstheorie van het adolescentenstrafrecht (*Kamerstukken II 2012-2013*, 33 498, nr. 3; Van der Laan et al., 2016).

Om het perspectief van de ketenpartners te beschrijven, is relevante literatuur bestudeerd betreffende de screeningslijsten die ketenpartners voor het adolescentenstrafrecht hebben ontwikkeld. Daarnaast is grijze literatuur (niet-officieel gepubliceerde rapporten en richtlijnen) bestudeerd, waaronder richtlijnen voor de toepassing van het adolescentenstrafrecht en toelichtingen op het gebruik van screeningslijsten. Tevens zijn onderzoeksrapporten die betrekking hadden op de implementatie en evaluatie van de screeningslijsten die in de praktijk worden toegepast bij jongvolwassenen geraadpleegd.

Daarnaast is een selectie van recente wetenschappelijke literatuur bestudeerd met betrekking tot de ontwikkeling van jongvolwassen ouders. Daarbij wordt met name ingegaan op (recent) onderzoek waarin specifiek de 'onvoltooide' ontwikkeling van jongvolwassen delinquenten is onderzocht. Verder worden recente Nederlandse studies naar kenmerken van jongvolwassenen die met justitie in aanraking komen wegens een misdrijf beschreven. Met de literatuurstudie beogen we *niet* een uitputtend overzicht te geven of een systematische review uit te voeren. Het doel was beknopt inzicht te krijgen in hedendaagse wetenschappelijke bevindingen over de (met name onvoltooide) ontwikkeling van criminele jongvolwassenen.

2.2 Empirisch onderzoek

2.2.1 Selectie en beschrijving van de onderzoeksgroepen

Voor de selectie van de onderzoeksgroepen is gebruikgemaakt van het registratiesysteem van het OM, RAC-min. RAC-min is een subset van Rapsody Centraal (RAC), zoals dat aan het WODC beschikbaar is gesteld voor onderzoek. RAC is een landelijk bestand voor beleid en beheer van het Parket Generaal en is gebaseerd op de centrale registratiesystemen van de arrondissementsparketten. Dit zijn het Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS) en het Communicatiesysteem Openbaar Ministerie Parket Administratie (COMPAS). In RAC-min staan strafzaken geregis-

treerd die in eerste aanleg door de rechter zijn afgedaan en de bijbehorende kenmerken waaronder type delict, type afdoening en enkele daderkenmerken. Omdat het hier gaat over strafzaken die in eerste aanleg zijn afgedaan, zijn de afdoeningen nog niet onherroepelijk. Indien een zaak in hoger beroep een andere uitkomst krijgt, is deze uitkomst niet in RAC-min terug te vinden.

In RAC-min is de gehanteerde *teleenheid* parketnummers. Eén persoon kan meerdere parketnummers en meerdere zaken hebben. Het aantal unieke personen valt daardoor lager uit dan het aantal parketnummers en zaken. Nadat de onderzoeksgroepen zijn geselecteerd in RAC-min is aan de hand van een voegingsindicator (wanneer deze bekend was) bepaald welke parketnummers deel uitmaken van dezelfde zaak.

RAC-min bevat geen directe informatie over de toepassing van artikel 77c Sr. Om te bepalen of een zaak van een jongvolwassene is afgedaan volgens het jeugdstrafrecht of het volwassenenstrafrecht is in RAC-min gebruikgemaakt van twee indicatoren (Barendregt et al., 2016): de indicator jeugdstrafrecht en de indicator jeugdsanctie.³ Er is sprake van sanctionering volgens het jeugdstrafrecht als één of beide indicatoren op 'ja' stonden. Indien beide indicatoren op 'nee' stonden, is sprake van toepassing van het volwassenenstrafrecht. In tabel 1 is de selectie op basis van de twee indicatoren weergegeven.

Of een parketnummer een JSR- of een VSR-zaak betreft kan alleen met zekerheid vastgesteld worden op basis van het vonnis. Omdat we niet van alle parketnummers het bijbehorende vonnis hebben kunnen raadplegen,⁴ kunnen we niet met 100% zekerheid zeggen om hoeveel JSR-zaken het gaat. Uit de pilotstudie blijkt dat bij het gebruik van de indicatoren rekening moet worden gehouden met een foutmarge van 5% (Barendregt et al., 2016).

De selectie bevat alleen parketnummers van strafzaken die zijn afgedaan door de rechter. Het OM kan artikel 77c Sr. niet zelf toepassen met een transactie of een strafbeschikking. Tevens moet er sprake zijn van een opgelegde straf of maatregel of een schuldbevestiging zonder strafoplegging of maatregel. Strafzaken waar de verdachte niet schuldig is bevonden, zoals vrijspraken en zaken waarbij het OM niet ontvankelijk is verklaard, zijn niet meegenomen in de selectie.⁵

Binnen het selectieproces van de onderzoeksgroepen is gekozen voor een hogere leeftijdsgrens ten tijde van instroom bij het OM dan de wettelijke bovengrens voor toepassing van artikel 77c Sr. Dit is gedaan zodat ook de jongvolwassenen die op 23-jarige leeftijd instromen voor een delict dat op 22-jarige leeftijd is gepleegd, konden worden geselecteerd.

---

³ In een pilotstudie is de validiteit van deze indicatoren om de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen te meten onderzocht door een koppeling te maken met de vonnissen die zijn opgelegd (Barendregt et al. 2016).

⁴ De vonnissen zijn door het WODC aangevraagd bij de Raad voor de rechtspraak (Rvdr). Omdat niet alle vonnissen digitaal beschikbaar zijn, moeten deze door de Rvdr opgevraagd worden bij de betreffende arrondissementen. Niet alle vonnissen zijn geleverd aan de Rvdr en zijn daarom niet beschikbaar voor het WODC.

⁵ Alle zaken waar sprake is van hoger beroep, vrijspraken, sepots en niet ontvankelijk verklaringen zijn niet meegenomen in dit onderzoek.

Tabel 1 Gebruik indicatoren jeugdstrafrecht en jeugdsanctie

Indicator jeugdstrafrecht	18- tot 23-jarigen	
	Indicator jeugdsanctie	
	Nee	Ja
Indicator jeugdstrafrecht	Nee	Ja
	X	√
	√	√

√ = toepassing jeugdstrafrecht

X = toepassing volwassenenstrafrecht

Om de kenmerken van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd te onderzoeken, zijn drie onderzoeksgroepen van ouders⁶ samengesteld:

- 1 18- tot 23-jarigen die tussen 1 april 2014 en 1 april 2015 bij het OM zijn ingestroomd voor het plegen van een delicten daarvoor zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht (de doelgroep adolescentenstrafrecht, hierna ASR-groep genoemd);
- 2 18- tot 23-jarigen die in 2015 bij het OM zijn ingestroomd en volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (de gelijktijdige VSR-groep); en
- 3 18- tot 23-jarigen die in de periode van 1 januari 2010 tot 1 januari 2014 bij het OM zijn ingestroomd en zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht (de historische JSR-groep).

Voor de invoering van het ASR was het volgens de wet alleen mogelijk om het jeugdstrafrecht tot de leeftijd van 21 jaar toe te passen. Uit de registratiedata bleek echter dat ook voor 1 april 2014 al 21- en 22-jarigen volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. Daarom is in dit onderzoek ook voor de historische JSR-groep voor een bovengrens van 23 jaar gekozen.⁷

Met een gelijktijdige VSR-groep is het mogelijk om na te gaan of we unieke kenmerken kunnen identificeren die de ASR-groep onderscheiden van jongvolwassenen die binnen een vergelijkbare tijdsperiode volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd. Voor 1 april 2014 was het al mogelijk om bij jongvolwassenen tot 21 jaar op basis van de eerder genoemde juridische condities het jeugdstrafrecht toe te passen, alleen werd deze optie weinig toegepast (Van der Laan et al., 2016). Door de ASR-groep te vergelijken met een historische JSR-groep kunnen we de gevolgen nagaan die de uitbreiding van de leeftijdsgrens van 21 naar 23 jaar heeft. Ook biedt het de mogelijkheid om de gevolgen te bestuderen die de toegenomen aandacht voor de ontwikkeling van jongvolwassenen heeft voor de samenstelling van de groep jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht wordt gesanctioneerd.

De adolescentenstrafrecht (ASR)-groep

De ASR-groep bestaat uit alle parketnummers van 18- tot 23-jarigen die tussen 1 april 2014 en 1 april 2015 bij het OM zijn ingestroomd voor het plegen van een delict terwijl ze 18 jaar of ouder waren en daarvoor in eerste aanleg door de rechter zijn gesanctioneerd volgens het *jeugdstrafrecht*.⁸ Deze onderzoeksgroep be-

⁶ Het gaat hier om ouders die op het moment van plegen van het delict tussen 18 en 23 jaar oud waren.

⁷ In de periode van september 2012 tot mei 2013 heeft een pilot met betrekking tot de invoering van het adolescentenstrafrecht plaatsgevonden in Groningen en Almelo (Buysse et al., 2013). Een gevolg van deze pilot is dat ook voor de invoering van het adolescentenstrafrecht al 21- en 22-jarigen volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd.

⁸ Ten tijde van het schrijven van het onderzoeksprogramma was nog niet duidelijk hoeveel jongvolwassenen zouden worden gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht. Daarom is in eerste instantie bepaald om alle jongvol-

treft alle in het eerste jaar na invoering van het adolescentenstrafrecht bij het OM ingestroomde jongvolwassenen die zijn gesanctioneerd volgens artikel 77c Sr. Hiervoor is gebruikgemaakt van de indicatoren 'jeugdstrafrecht' en 'jeugdsanctie' (zie tabel 1). Uiteindelijk zijn $n=498$ parketnummers geselecteerd. Het betreft in totaal 403 zaken tegen jongvolwassenen.⁹ Het moment waarop de onderzoeksgroep is geselecteerd was maart 2017. In tabel 2 wordt per onderzoeksgroep een overzicht gegeven van instroomperiode, selectiecriteria, totale populatie, selectie van parketnummers en het aantal zaken.

De gelijktijdige VSR-groep

Voor de gelijktijdige VSR-groep is een – naar pleegleeftijd gestratificeerde – random selectie getrokken van 180 parketnummers uit de populatie van alle 18- tot 23-jarigen ouders die in het jaar 2015 zijn ingestroomd bij het OM en zijn gesanctioneerd volgens het *volwassenenstrafrecht*. Voor de selectie van deze groep is eveneens gebruikgemaakt van dezelfde RAC-min indicatoren 'jeugdstrafrecht' en 'jeugdsanctie' (tabel 1). Indien beide indicatoren op 'nee' stonden, gingen we ervan uit dat sprake is van sanctionering volgens het volwassenenstrafrecht.

Zoals eerder al genoemd is de steekproef van de gelijktijdige VSR-groep eveneens aselekt en naar pleegleeftijd gestratificeerd getrokken. Omdat het aantal 21- en 22-jarigen in absolute aantallen relatief klein bleek, is gekozen voor een oversampling van de 21- en 22-jarigen in de gelijktijdige VSR-groep. De 21- en 22-jarigen zijn in absolute aantallen oversampled met factor 3 ($n=45$ in plaats van $n=15$). De gelijktijdige VSR-groep bestaat uit $n=180$ parketnummers en $n=180$ zaken (zie tabel 2).

De historische JSR-groep

Voor de historische JSR-groep is een random selectie getrokken van 180 parketnummers uit de totale populatie van parketnummers van 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn ingestroomd en gesanctioneerd in de periode van 1 januari 2010 tot 1 januari 2014.¹⁰ In tien zaken was sprake van een vrijspraak, voeging of andere afdoening waarbij geen schuld werd bepaald. Voor deze selectie zijn dezelfde indicatoren als bij de ASR-groep gebruikt (tabel 1). Zoals eerder opgemerkt, zijn ook 21- en 22-jarigen meegenomen. De historische JSR-groep bestaat uit $n=180$ parketnummers en $n=170$ zaken (zie tabel 2). Door de ASR-groep te vergelijken met een historische JSR-groep wordt duidelijk of er met de invoering van het adolescentenstrafrecht veranderingen zijn opgetreden in de populatie van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht worden gesanctioneerd. Er is gekozen voor een vergelijkingsgroep in de periode 1 januari 2010 tot 1 januari 2014. Een vergelijkingsgroep eerder in de tijd zou te ver in het verleden liggen. Hierbij merken we wel op dat in de periode september 2012 en mei 2013 een pilot met betrekking tot de invoering van het adolescentenstrafrecht heeft plaatsgevonden in Groningen en Almelo.

---

wassenen die tot 1 juli 2017 volgens het jeugdstrafrecht zouden worden gesanctioneerd te selecteren voor de ASR-groep. Gedurende de looptijd van het onderzoek bleek de instroom van jongvolwassenen voldoende te zijn en is besloten om voor dit onderzoek de groep jongvolwassenen te selecteren die het eerste jaar na invoering is gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht.

⁹ Het aantal strafzaken valt lager uit door de samenvoeging van de hoofdzaak met eventuele voegingen.

¹⁰ Initieel bestond de steekproef uit $n=150$, deze is met $n=30$ opgehoogd om de gelijktijdige VSR-groep en historische JSR-groep gelijk te maken in aantal.

Tabel 2 Selectie van de onderzoeksgroepen

	ASR-groep	Gelijktijdige VSR-groep	Historische JSR-groep
Instroom periode	1 april 2014 – 1 april 2015	1 januari 2014- 1 januari 2015	1 januari 2010 – 1 januari 2014
Bron	RAC-min: alle zaken in eerste aanleg afgedaan		
Selectiecriteria	JSR=RAC-min indicator JSR en/of jeugdsanctie 'ja'	VSR=RAC-min indicator JSR en jeugdsanctie 'nee'	JSR=RAC-min indicator JSR en/of jeugdsanctie 'ja'
Totale populatie strafzaken	403	10.872	541
Selectie strafzaken	403	180	170

2.2.2 Bronnen en gemeten kenmerken

Binnen de strafrechtelijke keten worden door de ketenpartners verschillende typen gegevens verzameld van de jongvolwassenen. Ten behoeve van dit onderzoek zijn vanaf de voorgeleiding tot de sanctieoplegging bij verschillende ketenpartners gegevens opgevraagd. Daarnaast zijn gegevens over de jongvolwassenen, welke niet bij ketenpartners beschikbaar waren, opgevraagd bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In figuur 1 zijn de stappen door de keten heen in een stroomschema weergegeven.

Figuur 1 Stroomschema van de strafrechtsketen

De kenmerken van de jongvolwassenen waarover gegevens zijn verzameld, zijn te onderscheiden in kenmerken met betrekking tot de uitgangszaak, demografische en resocialisatiekenmerken, criminele-carrièrekenmerken en criminogene factoren en tot slot persoonskenmerken van de dader. Daarnaast zijn ASR-specifieke kenmerken van het strafproces meegenomen. Voorbeelden daarvan zijn de aanwezigheid van een wegingslijst/kader en het advies voor type strafrecht door de reclasering en het NIFP. Deze kenmerken worden bij de uitgangszaak beschreven. In tabel 3 wordt per domein een overzicht gegeven van de kenmerken, een beschrijving van het kenmerk, de antwoordopties en de gebruikte bron. In het vervolg van dit rapport wordt in de beschrijving van de resultaten en in de discussie de volgorde van tabel 3 aangehouden. Een uitzondering daarop is de beschrijving van kenmerken van de uitgangszaak die voor de hele populatie beschikbaar zijn. Voor de overige kenmerken geldt dat deze voor de steekproeven worden beschreven (zie paragraaf 2.2.1 voor een beschrijving van de steekproeven).

Er is zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie over de jongvolwassenen verzameld. Ten eerste betreft het de registratiesystemen van de diverse VenJ-ketenpartners waarin zogenoemde managementinformatie kwantitatief beschikbaar is en gegevens van het CBS. De kwantitatief beschikbare registerdata bevatten slechts een beperkt aantal achtergrondkenmerken van de jongvolwassenen. Daarom is voor meer gedetailleerde kenmerken van de groep zoals *persoonlijkheidsproblematiek*, *recidive risico-inschattingen* en informatie over de *ontwikkeling* van een jongvolwassene, hebben we aanvullend dossieronderzoek uitgevoerd bij de 3RO en het NIFP.

Ten tweede zijn dossiers van de ketenpartners met daarin meer uitgebreide, maar vooral kwalitatieve, informatie over de jongvolwassenen beschikbaar. Ten behoeve van dit onderzoek zijn ook gegevens uit de dossiers gekwantificeerd.

Uitgangszaak

De uitgangszaak is de strafzaak waarin het specifieke strafrecht (jeugd c.q. volwassenenstrafrecht) is toegepast. Leeftijd, type delict en type sanctie zijn kenmerken van de uitgangszaak die voor de gehele populatie beschikbaar zijn. Deze kenmerken worden op populatie- en steekproefniveau beschreven en zijn verkregen uit RAC-min.

Naast deze algemene kenmerken van de uitgangszaak zijn ASR-specifieke kenmerken van de uitgangszaak verkregen. Om te bepalen of een jongvolwassene in aanmerking komt voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht kan een reclasseringswerker gebruikmaken van het wegingskader adolescentenstrafrecht (Buysse & Scherders, 2015). IRIS is geraadpleegd voor geregistreerde wegingskaders. Uit de wegingskaders zijn kenmerken verkregen die betrekking hebben op persoonlijke omstandigheden, scholing, werk en indicaties en contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. Ten behoeve van het adolescentenstrafrecht hebben rapporteurs van het NIFP de beschikking over een wegingslijst adolescentenstrafrecht (Vogelvang & Kempes, 2014). Met deze wegingslijst kan op basis van indicaties en contra-indicaties een afweging worden gemaakt bij het te adviseren type strafrecht.

Demografische en resocialisatiekenmerken

Bij *demografische kenmerken* gaat het over de kenmerken leeftijd, sekse, herkomst, en opleiding en sociaal economische status (SES). Voor kenmerken van de jongvolwassenen die betrekking hebben op *resocialisatie*, zijn gegevens van het CBS gebruikt. Het betreft gegevens uit het Stelsel van Sociaal-Statistische Bestanden (SSB) die op microniveau beschikbaar zijn (Bakker, Van Rooijen & Van Toor, 2014). Meer specifiek gaat het hierbij om gegevens die betrekking hebben op opleiding, werk en uitkering en woonsituatie.¹¹

Criminogene factoren, huidig delict en criminele-carrièrekenmerken

Informatie over *criminogene factoren* is afkomstig uit de Recidive Inschattingsschalen (RISc 4.0; Reclassering Nederland, 2014)), een risicotaxatie instrument waarmee het risico op recidive kan worden bepaald. Met de RISc kan een reclasseringsmedewerker criminogene factoren in kaart brengen en de mogelijkheid tot verandering bij de dader. Criminogene factoren zijn kenmerken en omstandigheden van een dader die de herhaling op delictgedrag voorspellen (Reclassering, 2014). Voor deze informatie is het Integraal Reclassering Informatiesysteem (IRIS) van de drie reclasseringsorganisaties (3RO)¹² gebruikt. In IRIS is informatie opgenomen betreffende detentie, elektronisch toezicht, scores van risicotaxatie-instrumenten en of sprake is van adviesrapportages. Reclassering Nederland heeft op basis van een query een beperkte set van data uit IRIS geleverd van de drie onderzoeksgroepen. Informatie over de *huidige strafzaak*, zoals typen misdrijven, typen afdoeningen en pleegleeftijd van de dader is afkomstig uit RAC-min.

Gegevens over *criminele carrières* van de jongvolwassenen zijn afkomstig van de RISc-1&2 van de reclassering.

---

¹¹ Niet alle parketnummers zijn bekend in IRIS. Met de informatie afkomstig uit het stelsel van SSB kunnen we parketnummers waarbij sprake is van reclasseringscontact maar die onbekend zijn in IRIS meenemen in de scoring.

¹² De drie reclasseringsorganisaties zijn: Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Leger des Heils Jeugdzorg en Reclassering.

Persoonskenmerken

De reclassering adviseert de rechter en de officier van justitie over de persoon van de dader en de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd. Op verschillende momenten in het strafproces kan de reclassering worden gevraagd om advies uit te brengen over een verdachte. Dit wordt gedaan in de vorm van adviesrapportages.¹³ IRIS is geraadpleegd voor aanvullende informatie afkomstig uit deze adviesrapportages. Daarbij gaat het om kenmerken die betrekking hebben op persoonlijke omstandigheden, scholing en werk.

Gegevens over *psychopathologie en/of een ontwikkelingsachterstand* zijn gebaseerd op dossierinformatie van het NIFP. Wanneer een jongvolwassene wordt verdacht van een ernstig feit en er vermoedens zijn van psychopathologie en/of een ontwikkelingsachterstand wordt het NIFP gevraagd te rapporteren over de verdachte. Hiervoor wordt een PJ-rapportage opgesteld. Op basis van onderzoek en/of gesprekken met de verdachte en eventueel referenten uit zijn/haar omgeving brengt de rapporteur de persoon van de verdachte in kaart. PJ-rapportages zijn gebruikt voor het in kaart brengen van kenmerken die betrekking hebben op de persoon van de verdachte, waaronder de ontwikkeling.

---

¹³ De reclassering kent verschillende typen rapportages voor de fasen van het strafrechtsproces: (1) vroeghulp rapportage, (2) voorgeleidingsrapportage, (3) schorsing/raadkamer rapportage en (4) rapportage ten behoeve van de rechtszitting. Het is daarom mogelijk dat binnen één zaak meerdere (verschillende) rapportages beschikbaar zijn. Rapportages ten behoeve van de rechtszitting bevatten over het algemeen de meest volledige informatie, gevolgd door de rapportages voor de schorsing/raadkamer en de voorgeleidingsrapportage. Deze rapportages kunnen beknopt of uitgebreid zijn, dit is aangegeven in het rapport. De informatie uit een vroeghulp rapportage levert geen bruikbare informatie over de persoon van de verdachte en andere kenmerken zoals het geadviseerde strafrecht en is daarom niet gebruikt.

Tabel 3 Kenmerken van de onderzoeksgroepen, naar domein

Domein	Gemeten kenmerk	Toelichting	Antwoordoptyes	Bron
Uitgangzaak	Leeftijd	Wat is de pleegleeftijd?	18/19/20/21/22	RAC-min
	Type delict	Voor welk type delict is betrokkene veroordeeld?	Vermogen/diefstal met geweld/geweld/drugs/zeden/verkeersmisdrijven/vernieling, lichte agressie, openbare orde/ overig	RAC-min
	Type afdoening	Welke straf of maatregel is opgelegd door de rechter?	Geldboete/taakstraf/voorwaardelijke vrijheidsstraf/onvoorwaardelijke vrijheidsstraf/geen straf	RAC-min
Uitgangzaak ASR-specifiek	Toepassing wegingskader/lijst	Is door rapporteur gebruikgemaakt van een screeningslijst?	Ja/ja, maar niet geregistreerd/nee	PJ-rapportage IRIS
	Advies voor type strafrecht	Toepassing van welk type strafrecht wordt geadviseerd?	Jeugdstrafrecht/volwassenenstrafrecht/geen advies mogelijk/advies onbekend	PJ-rapportage IRIS
	Advies type sanctie	Welke type sanctie wordt door de reclasseringsmedewerker geadviseerd?	Vrijheidsbenemende straf/PIJ/geldboete/taakstraf/GBM/anders/onbekend	IRIS
	Handelingsvaardigheden	Indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht Functioneert op (licht)verstandelijk beperkt niveau/ schat risico's eigen handelen slecht in/organiseert eigen gedrag niet of nauwelijks/ handelt impulsief/ vertoont kinderlijker gedrag dan gezien kalenderleeftijd verwacht zou worden	Nee geen sprake van/ja, sprake van/ja, zwaarwegend/ nog onduidelijk/onbekend	IRIS
	Pedagogische mogelijkheden	Indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht Neemt actief deel aan gezin/ontvankelijk voor sociale, emotionele of praktische ondersteuning of beïnvloeding door volwassenen/gezinsgerichte hulpverlening noodzakelijk/(continuering) schoolgang noodzakelijk/ groepsgericht leefklimaat nodig/interventie of maatregel nodig die alleen via jeugdstrafrecht beschikbaar is	Nee geen sprake van/ja, sprake van/ja, zwaarwegend/ nog onduidelijk/onbekend	IRIS
	Justitiële voorgeschiedenis	Contra-indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht Heeft langdurige justitiële voorgeschiedenis/heeft eerder justitiële sancties laten mislukken/heeft eerder PIJ-maatregel gehad/maatregel uit volwassenenstrafrecht nodig voor langdurige beveiliging maatschappij	Nee geen sprake van/ja, sprake van/ja, zwaarwegend/ nog onduidelijk/onbekend	IRIS

Domein	Gemeten kenmerk	Toelichting	Antwoordopties	Bron
Uitgangzaak ASR-specifiek (vervolg)	Criminele levensstijl	Contra-indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht Kiest voor criminele levensstijl: plant bewust criminele activiteiten/is trots op (winst uit) criminele activiteiten/leeft in een crimineel milieu/in niet onder de indruk van justitiële autoriteiten	Nee geen sprake van/ja, sprake van/ja, zwaarwegend/ nog onduidelijk/onbekend	IRIS
	Psychopathische trekken	Contra-indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht Heeft psychopathische trekken/vertoont antisociale gedragingen/gebruikt anderen voor eigen doeleinden	Nee geen sprake van/ja, sprake van/ja, zwaarwegend/ nog onduidelijk/onbekend	IRIS
	Pedagogische onmogelijkheden	Contra-indicatie voor toepassing van het jeugdstrafrecht Positieve beïnvloedingsmogelijkheden via ouders of verzorgers ontbreken/zal andere jeugdige gedetineerden negatief beïnvloeden	Nee geen sprake van/ja, sprake van/ja, zwaarwegend/ nog onduidelijk/onbekend	IRIS
	Eindadvies wegingskader	Tot welk eindadvies komt de reclasseringsmedewerker op basis van het wegingskader?	Jeugdstrafrecht/volwassenenstrafrecht/onbekend	IRIS
	Advies voor type begeleiding	Welk type begeleiding adviseert de reclasseringsmedewerker op basis van het wegingskader? Op basis van eerdere (nog lopende) trajecten bij (jeugd)reclassering.	Jeugdreclassering/volwassenreclassering	IRIS
Demografische en resocialisatiekenmerken	Sekse	Sekse	Man/vrouw	SSB
	Herkomst	Herkomst volgens CBS definitief.	Nederland/Marokko/Turkije/Suriname/Nederlandse Antillen/overig	SSB
	Onderwijs volgend	Volgde betrokkene een opleiding ten tijde van instroom bij het OM?	Ja/Nee	SSB
	Hoogst behaalde diploma	Wat is het hoogst behaalde diploma.	Mbo/voortgezet onderwijs/basisonderwijs/onbekend	SSB
	Hoogst gevolgde opleiding	Wat is het hoogst gevolgde opleidingsniveau	Mbo en hoger/voortgezet onderwijs/basisonderwijs/onbekend	SSB
	Woonsituatie	Wat is de woonsituatie ten tijde van het plegen van het delict?	Zelfstandig/in instelling/bij ouders/anders.	SSB
	Werk en uitkering	Heeft betrokkene een baan of ontvangt betrokkene een uitkering?	Werkend/uitkering/student/geen inkomen of onbekend	SSB

Domein	Gemeten kenmerk	Toelichting	Antwoordopties	Bron
Criminele-carrière- en criminogene factoren (3RO)	Risicotaxatie	Is er een RISc afgenomen?	Ja, RISc 4.0/ja, oude versie/Nee	IRIS
	Schaal 1&2	Delictgeschiedenis en huidig delict	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 3	Huisvesting en wonen	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 4	Opleiding, werk en leren	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 5	Inkomen en omgaan met geld	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 6	Relaties met partner en gezin	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 7	Relaties met vrienden	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 8	Drugsgebruik	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 9	Alcoholgebruik	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 10	Emotioneel welzijn	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 11	Denkpatroon, gedrag en vaardigheden	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Schaal 12	Houding	Geen criminogene factor/criminogene factor aanwezig/ criminogene factor in ernstige mate aanwezig.	IRIS
	Totale score RISc 4.0	Wat is de inschatting van het risico op recidive?	Laag/matig/hoog/zeer hoog/geen totaalscore/onbekend	
Persoon van de dader (NIFP)	Type delict	Wat is het type delict (op basis van NIFP-documentatie)	Levensdelict/zedendelict/gewelddelict/vermogens- delict/overig	PJ-rapportage
	Psychiatrische problematiek	Is er sprake van een DSM-IV-diagnose?	Ja/nee/onbekend	PJ-rapportage
	As-1-stoornis	Aantal As-1-stoornissen	Geen As-1-stoornis/1 As-1-stoornis/2 As-1- stoornissen/3 As-1-stoornissen/4 As-1- stoornissen/onbekend	PJ-rapportage
	Type As-1-stoornis(sen)	Welk type As-1-stoornissen zijn gediagnosticeerd?	Stemming, angst, stress /verslavingsproblematiek/ ontwikkelingsstoornis/gedragsstoornis/overige stoornis	PJ-rapportage

Domein	Gemeten kenmerk	Toelichting	Antwoordopties	Bron
Persoon van de dader (NIFP) (vervolg)	As-2-stoornis	Aantal As-2-stoornissen	Geen As-2-stoornis/1 of meer As-2-stoornissen/ onbekend	PJ-rapportage
	Verstandelijke beperking	Is op basis van de DSM-IV een verstandelijke beperking gediagnosticeerd?	Ja/nee	PJ-rapportage
	Ontwikkelingsleeftijd	Wat is gerapporteerd over de ontwikkelingsleeftijd van betrokkene? Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen uiterlijk en gedrag. VB Gedrag: betrokkene gedraagt zich jonger, functioneert op een jongere leeftijd. Komt in het contact jonger over. VB Uiterlijk: oogt conform kalenderleeftijd, ziet er jonger uit.	Gelijk aan kalenderleeftijd/jonger dan kalenderleeftijd/ niet genoemd	PJ-rapportage
	Intelligentieniveau o.b.v. klinisch oordeel	Op basis van IQ-test en/of IQ-kwalificatie door professional.	90-120/80-89/70-79/35-69/onbekend of disharmonisch normaal/beneden gemiddeld/LVB of zwakbegaafd/ anders of niet genoemd	PJ-rapportage
	Gewetensontwikkeling	Wat is gerapporteerd over de gewetensontwikkeling? VB: beperkt, niet leeftijdsadequaaf, moreel besef is niet aanwezig.	Niet gebrekkig of niet genoemd/lacunair/gebrekkig	PJ-rapportage
	Spijt/schuld	Wat is gerapporteerd over de aanwezigheid van spijt en/of schuldgevoelens bij betrokkene? VB: heeft spijt, voelt zich schuldig, toont maar beperkt spijt/schuldgevoelens.	Ja/beperkt/nee/niet genoemd	PJ-rapportage
	Sociale ontwikkeling	Wat is gerapporteerd over de sociale ontwikkeling? VB: heeft moeite met sociale omgang, onvoltooide sociale ontwikkeling, is goed in staat sociale contacten te onderhouden.	Gebrekkig/niet gebrekkig/niet genoemd	PJ-rapportage
	Agressieregulatie	Wat wordt gezegd over de agressieregulatie? VB: beperkte agressieregulatie, kan zeer agressief reageren, kan zijn woede niet beheersen.	Niet beperkt/beperkt/niet genoemd	PJ-rapportage
	Impulscontrole	Wat wordt gezegd over de impulscontrole? VB: gebrekkige impulscontrole, is impulsief, denkt niet na voordat hij iets doet.	Niet beperkt/beperkt/niet genoemd	PJ-rapportage

2.2.3 Wijze van dataverzameling

De data zijn op twee manieren verzameld. Ten eerste via een (geautomatiseerde) zoekopdracht (een 'query') voor gegevens die kwantitatief beschikbaar zijn. Daarvoor is uit RAC-min op basis van een query een beperkte set van data geleverd van de drie onderzoeksgroepen. Het betreft hier specifiek informatie over enkele demografische kenmerken, kenmerken van de strafzaak en het gepleegde delict (uitgangzaak). Op eenzelfde manier zijn gegevens met betrekking tot resocialisatiekenmerken uit het SSB van het CBS verzameld (zie tabel 3).

Ten tweede door het handmatig scoren van overwegend kwalitatieve informatie uit de dossiers van de reclassering en het NIFP. Deze werkwijze lichten we hieronder toe.

De reclassering

De reclassering kan op verschillende momenten advies uitbrengen over cliënten. Ten eerste kan er een vroeghulp rapportage worden opgesteld als de jongvolwassene door de politie wordt opgehouden. Daarnaast kan de reclassering een beknopte rapportage opstellen voor een tussentijds advies over eventuele schorsing van de voorlopige hechtenis en adviseert in een uitgebreide rapportage de rechter tijdens de terechtzitting wat nodig is om recidive door de verdachte te voorkomen. Daarbij kan de reclassering gebruikmaken van een risicotaxatie instrument als de RISC. De RISC¹⁴ is een instrument voor het inschatten van het recidiverisico en factoren van belang voor de responsiviteit van de verdachte en adviseert de rechter in hoeverre de reclassering zich verder voor deze verdachte moet inzetten. Door een gestructureerde diagnostiek te gebruiken komen de rapporteurs tot conclusies over de recidivekans, het gevarenrisico, de aanwezigheid van criminogene factoren en de mate van responsiviteit van een cliënt (Hildebrand, 2010). Rapporteurs kunnen voor een advies met betrekking tot het al dan niet toepassen van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen gebruikmaken van het wegingskader adolescentenstrafrecht. Om na te gaan of specifieke kenmerken bijdragen aan een jeugdstrafrecht advies en sanctionering bij jongvolwassenen is gebruikgemaakt van adviesrapportages, RISC-scores¹⁵ en in IRIS geregistreerde wegingskaders.

Om de data uit dossiers te scoren is een codeboek opgesteld. Daarin staat de werkwijze met betrekking tot het scoren van de data nauwkeurig beschreven. Voordat een codeur aan de slag ging is eerst getraind in het coderen en is de mate van overeenstemming bepaald door middel van Cohen's Kappa. Voor de beoordeling van de mate van overeenstemming zijn de criteria van Landis en Koch (1977) gehanteerd. Er is sprake van een gemiddelde van $k=0,94$ voor alle variabelen. Dit betreft een bijna perfecte mate van overeenstemming (Landis & Koch, 1977). De mate van overeenstemming per item varieert van voldoende tot goed ($k=0,74$) tot perfect ($k=1$).

---

¹⁴ De reclassering hanteert sinds 2016 een nieuwe werkwijze, waarbij reclasseringswerkers meer vrijheid hebben in hun werkwijze. Dat betekent onder andere dat de RISC niet meer standaard afgenomen wordt. Omdat de onderzoeksgroepen geselecteerd zijn uit strafzaken tot en met 2015 wordt in dit onderzoek nog wel gebruikgemaakt van RISC-scores.

¹⁵ De RISC-scores zijn zowel via een query opgevraagd als handmatig gescoord. De reden is dat de voor dit onderzoek gebruikte query alleen scores van RISC 4.0 leverde en in de dossiers ook gegevens van eerdere versies beschikbaar zijn.

Het NIFP

Het NIFP adviseert de officier van justitie en de rechter over de persoon van de verdachte en sinds de introductie van het adolescentenstrafrecht over het toepassen van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen in de leeftijd van 18- tot 23-jaar. PJ-rapportages kunnen monodisciplinair onderzoek door een psycholoog of psychiater, een dubbelrapportage door een psycholoog en een psychiater, of een triple klinisch onderzoek betreffen, waarbij een verdachte ter observatie in een instelling verblijft. In dit onderzoek is gebruikgemaakt van alle typen rapportages.

Voor het coderen van de PJ-rapportages is, overeenkomstig met de werkwijze bij de 3RO, een codeboek opgesteld. Voordat codeurs zelfstandig zijn gaan scoren is ook bij de codering van de PJ-rapportages de mate van overeenstemming bepaald. Er is sprake van een bijna perfecte overeenstemming met een gemiddelde van $k=0,98$ voor alle variabelen. De mate van overeenstemming per item varieert van voldoende tot goed ($k=0,74$) tot perfect ($k=1$).

2.2.4 Toestemming en privacy

Het onderzoeksprogramma Monitoring en Evaluatie van het Adolescentenstrafrecht is inclusief het protocol voor de verwerking van de gegevens gemeld bij de Functionaris Gegevensbescherming van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het WODC heeft toestemming gekregen voor het verzamelen en onderzoeken van de data ten behoeve van het totale onderzoeksprogramma. Door alle betrokken ketenpartners is toestemming verleend voor het gebruik van de data.

De WODC-onderzoekers hebben een geheimhoudingsverklaring getekend. Verder is er een Privacy Impact Assessment (PIA) gemaakt voor de dataverzameling. Omdat PJ-rapportages medische gegevens bevatten, is voor gegevens die via het NIFP verkregen zijn een aparte procedure opgesteld. De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) bepaalt dat medische gegevens bijzondere persoonsgegevens zijn. Het gaat hierbij niet alleen om medische gegevens die artsen vaststellen en vastleggen, maar om alle gegevens over iemands lichamelijke of geestelijke gezondheid, zoals een psycholoog of psychiater dit doet in een PJ-rapportage. Een medewerker van het NIFP heeft daarom alle PJ-rapportages gepseudonimiseerd alvorens de onderzoeksgegevens beschikbaar te stellen.

2.2.5 Analyses

De ASR-groep is vergeleken met de gelijktijdige VSR-groep en met de historische JSR-groep. Naast beschrijvende statistieken van de drie groepen zijn de verschillen tussen de ASR-groep en de gelijktijdige VSR-groep en de ASR-groep en de historische JSR-groep getoetst met Chi-kwadraattoetsen. Voorafgaand aan de toetsing zijn verwachtingen opgesteld met betrekking tot de verschillen tussen de groepen. De verschillen tussen de groepen zijn afhankelijk van de verwachtingen één- of tweezijdig getoetst. Indien sprake is van een verwacht verschil tussen twee groepen zijn de kenmerken eenzijdig getoetst. Indien de verwachting is dat de groepen niet verschillen of als onduidelijk is op welke manier de groepen verschillen zijn de groepen tweezijdig getoetst. De toetsen zijn uitgevoerd met een significantieniveau van $p<0,01$. Een dergelijk strenge toetsing is gebruikt om de kans op kanskapitalisatie door de veelheid aan univariate toetsen zo laag mogelijk te houden. De verwachtingen met betrekking tot de groepen worden in paragraaf 3.5 besproken.

Indien sprake was van significante verschillen in kenmerken tussen groepen is vervolgens een post-hoc test uitgevoerd om na te gaan aan welke categorieën van deze kenmerken het verschil toe te wijzen is.

3 Beleid, praktijk en wetenschap

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op hoe vanuit de perspectieven van beleid, praktijk en wetenschap de doelgroep van jongvolwassenen, die in aanmerking komen voor de toepassing van het jeugdstrafrecht, wordt omschreven. Hiermee wordt duidelijk in hoeverre de door wetgever en beleid beoogde doelgroep van jongvolwassenen overeenstemt met de doelgroep van jongvolwassenen die de ketenpartners in de praktijk voor ogen hebben. Zoals in het vervolg van dit hoofdstuk duidelijk zal worden sluiten de perspectieven elkaar niet uit. In paragraaf 3.1 wordt een beschrijving gegeven van de doelgroep vanuit een beleidsperspectief. Vervolgens wordt in paragraaf 3.2 beschreven op welke manier de ketenpartners die betrokken zijn in de toeleiding naar de sanctionering invulling geven aan de doelgroep. Daarna volgt in paragraaf 3.3 een beschrijving van de verschillen tussen het beleidsperspectief en de ketenpartners. Tot slot wordt in paragraaf 3.4 een beknopte bespreking van recent (wetenschappelijk) onderzoek naar jongvolwassenen die vanwege crimineel gedrag met justitie in aanraking zijn gekomen gepresenteerd. Het is daarbij niet de bedoeling een uitputtende beschrijving te geven van de hedendaagse literatuur.

3.1 Beleidsperspectief

In deze paragraaf wordt het beleidsperspectief op de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor het jeugdstrafrecht beschreven. Daarvoor zijn het juridisch kader en de memorie van toelichting bestudeerd. In de bestudeerde stukken vinden we diverse afbakeningen voor de doelgroep van 18- tot 23-jarigen die in aanmerking kunnen komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. Als we afgaan op het juridisch kader van artikel 77c Sr. dan zijn de condities om de doelgroep af te bakenen: (1) de persoonlijkheid van de dader en (2) de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd. In de memorie van toelichting bij het adolescentenstrafrecht wordt als uitwerking van de juridische conditie 'persoonlijkheid van de dader' de onvoltooide ontwikkeling van jongvolwassenen daders genoemd. Verder worden in de memorie van toelichting de leeftijd ten tijde van het delict en het type misdrijf dat is gepleegd daaraan toegevoegd en worden enkele voorbeelden van de doelgroep gegeven (*Kamerstukken II 2012-2013.*, 33 498, nr. 3, p. 21-22). In het vervolg van deze paragraaf worden deze verschillende onderdelen uiteengezet.

3.1.1 Kenmerken van de doelgroep

Persoonlijkheid van de dader

In de juridische context heeft de conditie persoon van de dader betrekking op de persoonlijke problematiek van verdachten, zoals de aanwezigheid van een psychische of psychiatrische stoornis (Koenraadt, Mooij & Van Mulbregt, 2004; Kelk, 2001). In de memorie van toelichting wordt ten aanzien van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor het jeugdstrafrecht een nadere invulling gegeven aan deze conditie 'persoonlijkheid van de dader' door te verwijzen naar de onvoltooide emotionele, sociale, morele en intellectuele ontwikkeling van de jongvolwassene. De ontwikkeling op deze terreinen lijkt dus een belangrijk uitgangspunt te zijn voor het al dan niet toepassen van het jeugdstrafrecht. In de memorie van toelichting staat verder *'het kabinet bevordert de toepassing van het sanctiestelsel voor jeugdigen bij jongvolwassenen, wanneer dit gelet op de ontwikkeling van de jongvolwassene, de meest effectieve manier vormt om het gedrag in gunstige zin te beïnvloeden.'*

(*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 1*). Vanuit het beleidsperspectief zou de doelgroep van het adolescentenstrafrecht bestaan uit jongvolwassenen waarbij – gegeven hun ontwikkeling – een positieve gedragsverandering te verwachten valt na toepassing van het jeugdstrafrecht.

Omstandigheden van het feit

Aan deze conditie wordt in de memorie van toelichting rondom het adolescentenstrafrecht weinig aandacht besteed. Er wordt verwezen naar het voorbeeld waarin strafbare feiten in groepsverband zijn begaan en waarbij zowel minderjarige als meerderjarige daders betrokken waren (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 18*). In de situatie waarbij jongvolwassen plegers samen met minderjarige delicten plegen zou gelijkheid in de bestraffing wenselijk zijn (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 18*).

Pleegleeftijd

Bij het bepalen van het te volgen sanctiestelsel wordt rekening gehouden met de leeftijd ten tijde van het plegen van het delict. Dit impliceert dat de doelgroep voor de toepassing van artikel 77c Sr. geldt voor 18- tot 23-jarigen *op moment van plegen*, maar dat jongvolwassenen wel ouder kunnen zijn als ze met justitie te maken krijgen. Het is denkbaar dat een verdachte die op 22-jarige leeftijd een delict heeft gepleegd, daar op 23-jarige leeftijd volgens het jeugdstrafrecht voor wordt veroordeeld. De tenuitvoerlegging van de straf vindt daarop volgend plaats waardoor deze kan doorlopen tot na het 25e levensjaar (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 19*). Daarmee wordt ook in de tenuitvoerlegging rekening gehouden met de ontwikkeling van jongvolwassenen die door kan lopen tot na het 25e levensjaar (Van der Laan et al., 2016).

Ernst van het gepleegde feit

Niet alle type delicten gepleegd door 18- tot 23 jarigen komen in aanmerking voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. Een voorbeeld daarvan is jongvolwassenen die een enkele keer een relatief licht delict plegen (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 21*). Bij de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen betreft het volgens de kamerstukken specifiek daders van ernstige misdrijven waarbij het *'in de regel zal gaan om feiten die tot voorlopige hechtenis kunnen leiden'* (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 6, p. 17 en 22*).

Voorbeelden van de doelgroep

In de memorie van toelichting rondom het adolescentenstrafrecht worden enkele voorbeelden gegeven van groepen van jongvolwassenen die in aanmerking kunnen komen voor toepassing van het jeugdstrafrecht. Jongvolwassen veelplegers en kwetsbare jongeren, waarbij het gaat om jongeren met een psychische of psychiatrische stoornis of jongeren met een ontwikkelingsachterstand zoals een licht verstandelijke beperking (LVB) zouden in aanmerking komen voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. Volgens de kamerstukken wordt de groep veelplegers gekenmerkt door jongeren waarbij vaak sprake lijkt te zijn van meervoudige achtergrondproblematiek en gedragsproblemen (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 21-22*).

3.1.2 Samenvatting

In deze paragraaf stond de vraag centraal wat vanuit het beleidsperspectief wordt verstaan onder de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komt voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. Het blijkt dat het juridische kader en de wet-

gever algemeen zijn over welke jongvolwassenen nu in aanmerking komen voor het jeugdstrafrecht (de juridische conditie 'persoonlijkheid van de dader'). Er wordt volstaan met een niet-specifieke toelichting, zoals in termen van een onvoltooide ontwikkeling bij jongvolwassenen. Wanneer precies sprake is van een onvoltooide ontwikkeling is een vraag waar vanuit het beleidsperspectief geen concreet antwoord op gegeven wordt. Een verdere invulling daarvan wordt overgelaten aan de ketenpartners die betrokken zijn in de toeleiding naar de sanctionering. Welke rol de omstandigheden van het gepleegde feit hierin speelt, blijft ook onduidelijk. De consequentie van deze algemene omschrijving is dat de wet veel ruimte biedt aan de praktijk voor interpretatie en invulling van de doelgroep. Dit sluit aan bij de gedachte voor het bieden van maatwerk (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 21*), maar biedt ook meer ruimte voor een risico op rechtsongelijkheid. Daarentegen staan in de memorie van toelichting ook concrete voorbeelden van welke jongvolwassenen in aanmerking zouden kunnen komen voor het jeugdstrafrecht namelijk: jongvolwassen veelplegers, jongeren met LVB en kwetsbare jongvolwassenen waarbij sprake is van uiteenlopende problematiek. Het is niet duidelijk op welke wijze het concept 'onvoltooide ontwikkeling' dat centraal zou moeten staan in de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen zich verhoudt tot de kenmerken van deze genoemde groepen. Verder stelt de memorie van toelichting (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 21*) dat jongvolwassenen die een enkele keer voor een relatief licht vergrijp met justitie in aanraking komen niet in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht.

3.2 Perspectief van VenJ-ketenpartners

Het OM, de reclassering en het NIFP spelen een belangrijke rol in de toeleiding naar de sanctionering en in de selectie van de doelgroep voor de toepassing van artikel 77c Sr. In de vordering geeft de officier van justitie aan welk sanctiestelsel wordt beoogd. De reclassering en/of het NIFP brengen vervolgens persoonlijkheid, ontwikkeling en de omstandigheden van een verdachte in kaart en adviseren over welk sanctiestelsel geschikt kan zijn voor de betreffende jongvolwassene. De rechter baseert zijn beslissing uiteindelijk op al deze informatie. In deze paragraaf worden de kenmerken van de doelgroep beschreven zoals blijkt uit (beleids)stukken en richtlijnen van de betrokken ketenpartners, te weten het OM, de reclassering en het NIFP.

3.2.1 *Het openbaar ministerie (OM)*

Het OM heeft geen nadere omschrijving van de groep van jongvolwassenen waarbij het OM denkt dat ze een jeugdsanctie zouden kunnen gaan vorderen. Wel geeft de 'richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten' (OM, 2014) enige invulling aan welke jongvolwassenen tot de doelgroep behoren. Volgens het OM heeft sanctionering van jongvolwassenen volgens het jeugdstrafrecht vooral tot doel meer recht te doen aan de ontwikkelingsleeftijd (OM, 2014). Om met passende interventies te kunnen reageren op delinquent gedrag van jongvolwassenen wordt per individu een inschatting gemaakt van het risico op recidive, de factoren die van invloed zijn op de kans op recidive en de wijze waarop de jeugdige in zijn gedrag te beïnvloeden is aldus de richtlijn. Specifieke indicaties voor de ontwikkelingsleeftijd van een jongvolwassene die in de richtlijn van het OM worden genoemd, zijn onder andere de impulscontrole, het overzien van en rekening houden met langetermijnconsequenties van gedrag, emotieregulatie en de ontwikkeling van empathisch vermogen. Indien deze functies niet, of in beperkte mate aanwezig zijn,

kan de verdachte volgens het OM niet volledig zelfstandig en volwassen worden beschouwd (OM, 2014).

Het OM benoemt in de 'richtlijn en kader voor strafvordering jeugd en adolescenten' weliswaar enkele concepten die kunnen duiden op een mogelijk onvoltooide ontwikkeling van jongvolwassenen, de invulling hiervan vraagt om de expertise van een gedragsdeskundige, zoals van de Raad voor de Kinderbescherming, de reclassering en/of het NIFP. Ten tijde van de voorgeleiding is slechts beperkt informatie beschikbaar zoals uit de vroeghulp. Om tijdens een voorgeleiding concrete aanknopingspunten te hebben om een jeugdstrafrechttraject in te kunnen zetten, is de screeningslijst 'OM Indicatielijst Jeugdstrafrecht voor 18- tot 23-jarigen verdachten' beschikbaar (Poppens & Janse de Jonge, 2014). De screeningslijst is in samenspraak met Bureau van Montfoort tot stand gekomen (Mijnarends & Renssen, 2017). Het is niet bekend in hoeverre de screeningslijst valide en betrouwbaar is. De officier van justitie kan de afweging maken op basis van de informatie die op dat moment beschikbaar is, uit politieverhoren of van eerdere veroordelingen en in een later stadium moet dit worden aangevuld met het advies van de reclassering en/of het NIFP (Mijnarends & Renssen, 2017).

De screeningslijst bestaat uit zes items. De items 1 tot en met 3 betreffen indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. Daarbij staat de vraag centraal of (1) de verdachte een opleiding volgt, (2) de verdachte nog bij zijn ouders woont en (3) of sprake is van LVB-problematiek. De items 4 tot en met 6 betreffen contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. De contra-indicaties zijn (4) weigering van begeleiding door de verdachte, (5) aard en ernst van het delict en (6) de mate van justitiële voorgeschiedenis (Poppens & Janse de Jonge, 2014). Het OM kan de screeningslijst gebruiken om te bepalen of een jongvolwassene in aanmerking kan komen voor de toepassing van het jeugdstrafrecht.

Het ministerie van VenJ heeft in 2015 de ketenpartners gevraagd om het gebruik van de screeningslijst inzichtelijk te maken. Daarvoor zijn interviews met ZSM- en jeugdofficieren en reclasseringsmedewerkers gehouden.¹⁶ Uit interviews met officieren blijkt onder meer dat officieren bij de beoordeling van een jongvolwassene voornamelijk gebruikmaken van hun eigen kennis en ervaring met de doelgroep in plaats van de screeningslijst (Mijnarends & Renssen, 2017).

Hoewel de screeningslijst een concrete invulling geeft aan de kenmerken van de doelgroep zoals deze door het OM zijn geformuleerd zijn, lijkt de OM Indicatielijst ook voor verwarring te zorgen. De ernst van het feit wordt door de wetgever als uitzonderingsmogelijkheid gezien voor de toepassing van artikel 77c Sr. (*Kamerstukken II 2005-2006, 30 332, nr. 3, p. 5*). Het OM heeft de ernst van het feit opgenomen als contra-indicatie voor de advisering voor toepassing van artikel 77c Sr. De geïnterviewde officieren lijken terughoudend te zijn met de advisering van artikel 77c Sr. wanneer sprake is van een ernstig feit. Niet alleen de maximumstraf van twee jaar jeugddetentie, maar ook de onbekendheid met jeugdinterventies bij officieren worden hiervoor als mogelijke oorzaak gegeven (Mijnarends & Renssen, 2017).

3.2.2 De reclassering

De reclassering adviseert de rechter en de officier van justitie over de persoon van de dader en de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd (OM, 2014). Daarnaast maken reclasseringswerkers een (al dan niet gestructureerde) risico-inschat-

¹⁶ ZSM staat in deze context voor 'zorgvuldig, snel en op maat'.

ting van de recidive en geven ze een advies over passende interventies. Met de komst van het adolescentenstrafrecht is bij 18- tot 23-jarigen het advies over welk type strafrecht toegepast kan worden hier aan toegevoegd. De reclasseringswerker dient in zijn/haar advies rekening te houden met de ontwikkelingsleeftijd en de omstandigheden van de verdachte (Buysse & Scherders, 2015). Om tot een advies te komen, kunnen adviseurs gebruikmaken van screeningslijsten.

De reclassering heeft het 'Wegingskader Adolescentenstrafrecht' ontwikkeld op basis waarvan medewerkers de rechter kunnen adviseren over de jongvolwassene (Bureau van Montfoort, 2014; Buysse & Scherders, 2015). Daar waar risicotaxatie-instrumenten als de RISC of de Quickscan vooral zijn gericht op het in kaart brengen van criminogene factoren ten behoeve van het inschatten van het recidiverisico, is deze screeningslijst opgesteld om vanuit een ontwikkelingspsychologisch perspectief meer inzicht te bieden in de ontwikkeling van een jongvolwassene (Buysse & Scherders, 2015).

Het Wegingskader Adolescentenstrafrecht bestaat uit indicaties en contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht en omvat zes clusters. De clusters 'handelingsvaardigheden' en 'pedagogische beïnvloeding' maken deel uit van de indicaties. De clusters 'justitiële voorgeschiedenis', 'criminele leefstijl', 'psychopathische trekken' en 'pedagogische onmogelijkheden' betreffen de contra-indicaties. De zes clusters bevatten items waarvan de reclasseringswerker per item aan kan geven of het item meeweegt in de beslissing en indien het meeweegt of dit zwaarwegend is. Indien de reclasseringswerker met behulp van de screeningslijst tot het advies komt om het jeugdstrafrecht toe te passen, kan nog aangegeven worden of de begeleiding door de jeugdreclassering of door de volwassenenreclassering uitgevoerd dient te worden. De informatie die nodig is om de screeningslijst in te vullen, is afkomstig uit gesprekken met de cliënt of referenten, en/of het justitiedossier, JD online, QuickScan, RISC, het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrecht (LIJ), Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming.

In 2015 is door Buysse en Scherders een evaluatie naar de bruikbaarheid van de screeningslijst uitgevoerd. Daarvoor hebben zij groepsinterviews gehouden bij adviseurs uit verschillende regio's van het land en zijn enquêtes afgenomen bij adviseurs uit alle regio's. Daarnaast is een dossieronderzoek uitgevoerd op basis van zeventig ingevulde screeningslijst afkomstig uit vier regio's. Naast de bruikbaarheid is in de evaluatie gekeken naar de vormen van onderbouwing voor het te adviseren type strafrecht. Uit deze studie blijkt dat de onderbouwing voor het advies voor de toepassing van jeugdstrafrecht vooral wordt gedaan aan de hand van de indicaties en niet zozeer op basis van contra-indicaties (Buysse & Scherders, 2015). Meer specifiek betreft het uit het cluster 'handelingsvaardigheden' de items *kan risico's eigen handelen nauwelijks inschatten*, *handelt impulsief* en *functioneert op verstandelijk beperkt niveau*. Uit het cluster 'pedagogische beïnvloeding' worden de items *pedagogische aanpak is noodzakelijk* en *continuering school is noodzakelijk* genoemd als veelgebruikte onderbouwing voor een jeugdstrafrecht advies. Contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht worden veel minder vaak in de advisering genoemd. Bij het advies voor de toepassing van het volwassenenstrafrecht worden vooral de clusters 'justitiële voorgeschiedenis' en 'criminele levensstijl' gebruikt in de onderbouwing (Buysse & Scherders, 2015).

3.2.3 Het NIFP

In de adviseringsfase waarbij de vraag centraal staat welke jongvolwassenen in aanmerking komen voor het jeugdstrafrecht kan ook het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) worden betrokken. Wanneer een jongvolwassene wordt verdacht van een ernstig feit en er mogelijk sprake is van psychopathologie en/of een ontwikkelingsachterstand wordt het NIFP gevraagd te rapporteren over de persoon van de verdachte. Rapporteurs van het NIFP geven in de PJ-rapportages duidelijkheid over onder meer de toerekeningsvatbaarheid en het verband tussen een eventueel aanwezige stoornis en het gepleegde delict. Sinds de invoering van het adolescentenstrafrecht is daar de vraag aan toegevoegd of de persoonlijkheid en/of ontwikkeling van de jongvolwassene aanleiding geeft om het jeugdstrafrecht toe te passen bij 18- tot 23-jarigen. Welke jongvolwassenen tot de doelgroep voor toepassing van het jeugdstrafrecht behoren blijft, conform de memorie van toelichting, in de documentatie van het NIFP algemeen. Meer specifiek is te lezen dat de ontwikkeling en de ontwikkelingsleeftijd van de verdachte belangrijk is in de advisering van gedragsdeskundigen voor het type strafrecht (Vogelvang & Kempes, 2014).

Om PJ-rapporteurs een denkkader te bieden bij de beoordeling van een jongvolwassene heeft het NIFP een eigen screeningslijst ontwikkeld, de 'Wegingslijst Adolescentenstrafrecht' (Vogelvang & Kempes, 2014). Met de screeningslijst van het NIFP wordt naar vergelijkbare domeinen van functioneren gekeken als in de screeningslijst van de reclassering. Dit is overigens niet opmerkelijk, aangezien de reclassering en het NIFP de screeningslijsten in nauwe samenwerking hebben ontwikkeld. Net als bij de screeningslijst van de reclassering leidt het invullen van de screeningslijst van het NIFP niet tot een uitkomst voor een type strafrecht, maar biedt het rapporteurs structuur om een afweging te maken voor het te adviseren strafrecht. De screeningslijst is ingedeeld in indicaties en contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht en bestaat uit zes clusters: (1) handelingsvaardigheden, (2) pedagogische beïnvloeding, (3) justitiële voorgeschiedenis, (4) psychopathische trekken, (5) criminele leefstijl en (6) pedagogische mogelijkheden. Cluster 1 en 2 vormen de indicaties voor het toepassen van jeugdstrafrecht en cluster 3 tot en met 6 vormen contra-indicaties voor het toepassen van jeugdstrafrecht.

Met de screeningslijst van het NIFP is geprobeerd om de algemene concepten 'ontwikkeling' en 'ontwikkelingsleeftijd' te vertalen naar een instrument waarmee concreet bepaald kan worden of een jongvolwassene in aanmerking komt voor sanctiëring volgens het jeugdstrafrecht (Vogelvang & Kempes, 2014). Uit een onderzoek naar de implementatie en het gebruik van de screeningslijst blijkt dat de onderbouwing voor een advies voor jeugdstrafrecht vaker gebeurt aan de hand van indicatiecriteria en de onderbouwing voor een advies voor het volwassenenstrafrecht aan de hand van contra-indicaties (Vogelvang & Kempes, 2015). Voor dit onderzoek zijn alle geregistreerde de screeningslijsten geraadpleegd. Ook is een vragenlijst afgenomen over de tevredenheid en het gebruik van de screeningslijst bij ongeveer de helft van de professionals die betrokken zijn geweest in de eerste periode na invoering van het adolescentenstrafrecht. De indicatiecriteria die in de advisering met regelmaat terugkomen zijn een *achterlopende sociaal-emotionele ontwikkeling* en/of *laag sociaal functioneren*. Een *onrijpe identiteit* of een *achterstand in de ontwikkeling*, zijn tevens redenen om het jeugdstrafrecht te overwegen. Tevens wordt de indicatie *functioneert op verstandelijk beperkt niveau* door rapporteurs belangrijk gevonden. De kwetsbaarheid van de verdachte lijkt vooral te worden meegenomen in een advies over het laten plaatsvinden van de voorlopige hechtenis in een justiti-

tiële jeugdinrichting (JJI). Bij contra-indicaties voor de toepassing van jeugdstrafrecht betreft het vooral afwezigheid van een achterstand in de sociaal-emotionele ontwikkeling of achterstanden in het functioneren (Vogelvang & Kempes, 2015). Uit gesprekken met rapporteurs van het NIFP komt onder andere naar voren dat zij de vragen proberen te beantwoorden of iemand nog in ontwikkeling is en of sprake is van een achterstand in ontwikkeling.

3.2.4 Samenvatting

De vraag die in deze paragraaf centraal stond was op welke manier door de ketenpartners zoals het OM, de reclassering en het NIFP uitwerking is gegeven aan de condities 'persoonlijkheid van de verdachte' en 'omstandigheden waaronder het delict is gepleegd' en aan het concept onvoltooide ontwikkeling. Tevens is onderzocht of de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctiëring volgens het jeugdstrafrecht nader is omschreven. Voor zover bekend, hebben de ketenpartners vanuit hun organisatie geen nadere omschrijving gegeven van de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking kunnen komen voor sanctiëring volgens het jeugdstrafrecht.

De juridische conditie *persoon van de dader* en het concept *onvoltooide ontwikkeling* van de verdachte zijn uitgewerkt in de screeningslijst van de reclassering en het NIFP. De *persoon van de dader* is ook terug te vinden in de zes items van de screeningslijst van het OM. De conditie *omstandigheden waaronder het delict is gepleegd* is door de ketenpartners niet verder uitgewerkt. In de screeningslijst van het OM wordt wel verwezen naar ernst van het gepleegde feit, waarbij dit als een contra-indicatie is opgenomen. De screeningslijsten bieden de professionals handvatten voor het beoordelen van indicaties of contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht. Het gebruik van deze screeningslijsten is vrijwillig en hoeft niet leidend te zijn in de advisering. Dit betekent dat adviezen over welke jongvolwassenen in aanmerking komen voor het jeugdstrafrecht vooral bij de kennis en kunde van de professionals in het veld wordt gelegd. Hoewel dit in lijn is met de beleidsgedachte van het leveren van meer maatwerk en meer autonomie in de beoordeling door de professional, kan het ontbreken van een duidelijke omschrijving van de doelgroep en het vrijwillige gebruik van een screeningslijst als potentieel gevaar rechtsongelijkheid voor de jongvolwassene met zich mee brengen. Immers de kennis en kunde van professionals kan zowel landelijk als lokaal verschillen (Menger, 2017). Deze variatie in kennis heeft mogelijk gevolgen voor de keuze bij welke jongvolwassenen jeugdstrafrecht zal worden geadviseerd door de reclassering en/of het NIFP.

3.3 Beleid en praktijk vergeleken

In de voorgaande paragrafen is ingegaan op welke manier de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor de toepassing van het jeugdstrafrecht volgens beleid en praktijk is omschreven. Dit is gedaan om helder te krijgen in hoeverre de door de wetgever en beleid beoogde doelgroep ook aansluit bij de doelgroep zoals die wordt gezien door de praktijk, te weten het OM, de reclassering en het NIFP. In deze paragraaf worden deze perspectieven naast elkaar geplaatst en overeenkomsten en verschillen benoemd. In tabel 4 wordt een schematisch overzicht gegeven van de overeenkomsten en verschillen. We volgen daarbij de twee juridische condities die relevant zijn voor de overweging het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen toe te passen: *persoon van de dader* en *omstandigheden waaronder het feit is gepleegd*.

Een eerste constatering is dat alleen vanuit de wetgever en beleid een algemene omschrijving is gegeven van de doelgroep. Ook vanuit de praktijk wordt de potentiële doelgroep niet nader omschreven. Wel is er door de ketenpartners nadere uitwerking gegeven aan enkele centrale thema's en kernbegrippen, dit is onder meer gedaan in het wegingskader en de wegingslijst.

Zowel beleid als de ketenpartners komen wat betreft de centrale thema's op verschillende punten overeen. De (onvoltooide) ontwikkeling of ontwikkelingsleeftijd van de jongvolwassene komt in alle perspectieven terug. Het beleid gaat daarbij specifiek in op de onvoltooide psychische, sociale en morele ontwikkeling, dit is in die bewoording niet terug te zien bij de drie ketenpartners. Het OM kijkt naast de ontwikkelingsleeftijd naar de best passende reactie gezien het delict en het justitieel verleden. Dit is bij de reclassering en het NIFP niet specifiek terug te zien. Uit de tabel blijkt verder dat de kernwoorden voor de omschrijving van de doelgroep door beleid veelal algemene termen zijn. Op dit niveau is verder variatie te zien in de omschrijving van de doelgroep door de drie ketenpartners. De reclassering en het NIFP lijken met de clusters van de indicatie instrumenten invulling te geven aan de doelgroep, voor het OM geldt dit voor een aantal items.

Wat betreft de concrete voorbeelden is te zien dat de omschrijving van het beleid ook daarin algemeen blijft. Door de drie ketenpartners worden wel concretere voorbeelden gegeven van kenmerken van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. Daarbij worden onder anderen impulsregulatie en het kunnen overzien van langetermijnconsequenties door de ketenpartners als voorbeelden genoemd. De reclassering kijkt daarnaast ook naar factoren die van invloed kunnen zijn op recidive. De conditie omstandigheden van het feit is door de drie ketenpartners niet verder uitgewerkt.

Kortom, de vergelijking van de perspectieven maakt duidelijk dat er wat betreft de doelgroep van jongvolwassenen die mogelijk in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht geen concrete omschrijving is. De ketenpartners lijken zich aan te sluiten bij de meer algemene omschrijving van de wetgever en zijn vrij gelaten om zodoende hun eigen invulling en afbakening te geven.

Tabel 4 Omschrijving en kenmerken van de doelgroep van jongvolwassenen die voor het jeugdstrafrecht in aanmerking komen volgens beleid en ketenpartners

	Wetgever en beleid		De praktijk van de ketenpartners	
		Openbaar ministerie	Reclassering	NIFP
Omschrijving doelgroep	18- tot 23-jarige daders van een misdrijf waarbij aanleiding wordt gevonden in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan	Geen nadere omschrijving	Geen nadere omschrijving	Geen nadere omschrijving
Centrale thema's	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Onvoltooide psychische, sociale en morele ontwikkeling - Pleegleeftijd <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ernst van het gepleegde feit 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Meer recht doen aan de ontwikkelingsleeftijd van jongvolwassenen <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ernst van het gepleegde feit (contra-indicatie) 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelingsleeftijd en omstandigheden van de verdachte <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling en ontwikkelingsleeftijd <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -
Kernwoorden	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 18- tot 23-jarigen - Onvoltooide ontwikkeling - Psychische of psychiatrische stoornis - Veelplegers - Kwetsbare jongvolwassenen <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 18- tot 23-jarigen - Recidiverisico - Gedragsbeïnvloeding - Impulscontrole - Langetermijnconsequenties van gedrag - Emotie-regulatie - Empathisch vermogen - Onderwijs - Zelfstandig functioneren <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 18- tot 23-jarigen - Handelingsvaardigheden - Pedagogische beïnvloeding - Justitiële voorgeschiedenis - Criminele leefstijl - Psychopathische trekken - Pedagogische onmogelijkheden <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Handelingsvaardigheden - Pedagogische beïnvloeding - Justitiële voorgeschiedenis - Criminele leefstijl - Psychopathische trekken - Pedagogische mogelijkheden - Kwetsbare jongvolwassenen <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -

Wetgever en beleid		De praktijk van de ketenpartners		
		Openbaar ministerie	Reclassering	NIFP
<p>Voorbeelden van de doelgroep of van kenmerken van de doelgroep</p>	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongvolwassenen met een ontwikkelingsachterstand of een licht verstandelijke beperking - Jongvolwassenen die meerdere delicten hebben gepleegd en waarbij sprake is van meervoudige achtergrondproblematiek <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - In situaties waarin jongvolwassen plegers samen met minderjarige delicten plegen zou gelet op ieders aandeel in het delict gelijkheid in de bestrafing aangewezen zijn - Daders van ernstige misdrijven die tot voorlopige hechtenis leiden 	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <p>Vooral in termen van kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Factoren die van invloed zijn op de kans op herhaling van delict gedrag - Indien impulscontrole, overzien van en rekening houden met langetermijnconsequenties van gedrag, emotieregulatie en ontwikkeling van empathisch vermogen niet of in onvoldoende mate aanwezig zijn kan verdachte volgens het OM nog niet als volwassen worden beschouwd. <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p>	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongvolwassenen die de risico's van eigen handelen niet goed kunnen inschatten - Impulsief handelen - Functioneren op verstandelijk beperkt niveau - Jongvolwassenen waarbij pedagogische aanpak noodzakelijk is - Jongvolwassenen waarbij de continuering van hun opleiding noodzakelijk is <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <p>-</p>	<p><i>Persoonlijkheid van de dader</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongvolwassenen waarbij sprake is van een achterlopende sociaal-emotionele ontwikkeling - Onrijpe identiteit - Achterstand in functioneren - Jongvolwassenen die op verstandelijk beperkt niveau functioneren <p><i>Omstandigheden van het feit</i></p> <p>-</p>

3.4 Wetenschappelijk perspectief

Aan de invoering van het adolescentenstrafrecht liggen wetenschappelijke inzichten over de ontwikkeling van jongeren en jongvolwassenen ten grondslag (Kempen, 2014). In de memorie van toelichting wordt door de wetgever gewezen op twee rond die periode verschenen overzichtsstudies naar de onvoltooide emotionele, sociale, morele en intellectuele ontwikkeling van adolescenten (Doreleijers & Fokkens, 2011; RSJ advies, 2011). In beide studies staan de recente ontwikkelingen in de kennis over hersenontwikkeling bij jongvolwassenen in relatie tot de bejegening van jongvolwassenen daders centraal. In het RSJ advies wordt een relatie gelegd tussen een (biologisch) onvoltooide ontwikkeling en jeugdcriminaliteit. Het RSJ advies wijst op wetenschappelijke bevindingen die suggereren dat bij criminele jongeren die met justitie in aanraking komen sprake is van een ontwikkelingsachterstand. Het oordeelsvermogen van criminele jongeren zou zich later ontwikkelen dan bij niet-criminele jongeren (RSJ, 2011, p. 18). Ook wijzen de auteurs er in beide publicaties op dat de ontwikkeling van jongeren op factoren die relevant zijn voor (het stoppen met) crimineel gedrag zich nog tot het 25e levensjaar ontwikkelen.

De term 'onvoltooide ontwikkeling' zoals wordt gebruikt in de memorie van toelichting is overgenomen uit het RSJ (2011) advies; in het Engels spreekt men over 'immaturity'. Immaturity kan (in deze context) dan worden omschreven als functies die iemand nog niet volledig onder controle heeft (Steinberg, 2013; Monahan, Steinberg & Piquero, 2015).

Vanuit verschillende disciplines wordt onderzoek gedaan naar de relatie tussen een onrijpe ontwikkeling en delinquent gedrag. Zo zijn er studies die naar de relatie van de psychosociale ontwikkeling van jongvolwassenen en delinquent gedrag hebben gekeken. Maar er zijn ook onderzoeken die de rijping van de hersenen en hersenstructuren in verband brengen met het ontstaan en/of aanhouden van delinquent gedrag. Volgens recente wetenschappelijke inzichten is de toename in crimineel gedrag in de adolescentiefase en het continueren daarmee in de jongvolwassen levensfase voor een belangrijk deel toe te wijzen aan psychosociale en neurologische onrijpheid. Gedurende deze levensfase vinden er veranderingen plaats in bio-psychosociale functies waardoor adolescenten gevoeliger worden voor risicovol gedrag in het algemeen (Cauffman, Cavanagh, Donley & Thomas, 2015; Monahan, Steinberg & Piquero, 2015) en om betrokken te raken bij crimineel gedrag (Monahan, Steinberg & Piquero, 2015).

Zonder de pretentie om volledig te zijn, gaan we in deze paragraaf eerst in op enkele (recente) internationale studies naar een onvoltooide psychosociale en neurologische ontwikkeling in relatie tot delinquent gedrag. Daarbij beschrijven we ook in hoeverre hierover informatie terug te vinden is in Nederlandse studies naar jongvolwassenen daders.

3.4.1 (Onvoltooide) psychosociale ontwikkeling en criminele carrières

Vanuit een ontwikkelingsperspectief op criminele carrières wordt een verband gelegd tussen crimineel gedrag in de adolescentie en jongvolwassen levensfase en de psychosociale ontwikkeling (Monahan, Steinberg & Piquero, 2015; Monahan, Steinberg, Cauffman & Mulvey, 2013). Geopperd wordt dat het stoppen met crimineel gedrag een product is van psychosociale rijping wat betreft zelfcontrole, inclusief impulsregulatie, het kunnen inzien van andermans perspectief, het kunnen uitstellen van directe behoeftebevrediging en/of het weerstaan van de directe invloed van vrienden. Het persisteren in delinquent gedrag in de jongvolwassen levensfase kan mogelijk worden gezien als resultaat van een onrijpe ontwikkeling (Monahan et al.,

2013, 2015). Dit dient wel met enige voorzichtigheid te worden gezegd omdat er tot op heden nog maar een beperkt aantal longitudinale studies naar dit thema zijn gedaan.

Ontwikkelingspaden

In onderzoek naar criminele-carrièretrajecten in de levensloop wordt vaak gerefereerd aan de tweedeling in ontwikkelingspaden zoals die door Moffitt (1993) is voorgesteld: *de adolescent limited* en *life-course persistent*. Volgens Moffitt lijkt de eerste groep delinquenten hun delinquente gedrag te beperken tot de adolescentiefase, terwijl de tweede groep vaak vroeg start en ook na de adolescentie continueert. In de veelheid aan studies naar criminele-carrièretrajecten over de levensloop wordt zowel bevestiging voor de tweedeling van Moffitt gevonden, als een uitbreiding met meerdere trajecten. In later onderzoek van Moffitt, Caspi, Harrington en Milne (2002) vinden zij zelf bijvoorbeeld al meerdere criminele-carrièretrajecten in delinquent gedrag. Ook in Nederland is onderzoek gedaan naar criminele-carrièretrajecten, daaruit komt een beeld naar voren van heterogeniteit in de ontwikkeling van delinquent gedrag over de levensloop (Blokland & Palmén, 2012; Donker, Bulten, Thornberry & Matsuda, 2015). Daarnaast blijkt daaruit dat bij het merendeel van de criminele jongeren vanaf het eind van de adolescentie en begin jongvolwassenheid sprake is van een proces van stoppen met de criminele carrière (Blokland & Palmén, 2012). Onderzoek naar criminele-carrièretrajecten maakt duidelijk dat sprake is van variëteit gedurende de levensloop. Tevens wijst het onderzoek erop dat tijdens de jongvolwassen levensfase het grootste deel van de delinquenten mindert of stopt met het plegen van delicten. Ook lijkt er een groep jongeren te zijn die tijdens de jongvolwassenenperiode start met of persisteert in hun criminele gedrag. Sommigen relateren dit fenomeen aan de psychosociale ontwikkeling bij jongvolwassenen.

Psychosociale ontwikkeling volgens Steinberg en Cauffman

De psychosociale ontwikkeling wordt door verschillende onderzoekers in verband gebracht met het stoppen of continueren van delinquent gedrag. Steinberg en Cauffman (1996) hebben een model of raamwerk geformuleerd waarin ten aanzien van beslis- en oordeelsvorming van delinquente jongeren rekening wordt gehouden met de psychosociale ontwikkeling van adolescenten en jongvolwassenen. Oorspronkelijk was het raamwerk bedoeld om de ontwikkeling van het nemen van beslissingen en oordeelsvorming van delinquente adolescenten te verklaren (Cauffman & Steinberg, 1996), maar recent is het toegepast om te verklaren waarom sommige jongeren aan het eind van de adolescentieperiode stoppen met crimineel gedrag terwijl andere continueren (Monahan et al., 2013, 2015). Volgens dit model is de ontwikkeling die zich in deze levensfase voordoet in drie psychosociale aspecten relevant om het continueren en stoppen met delinquent gedrag te kunnen verklaren, namelijk de ontwikkelingen die zich voordoen in : (1) (zelf)controle van gedrag; (2) perspectief nemen; en (3) verantwoordelijkheid nemen. *Controle van gedrag* verwijst naar de mate van impulscontrole en het kunnen onderdrukken van agressie. Bij *perspectief nemen* gaat het over de vraag in hoeverre iemand in staat is om vanuit verschillende perspectieven naar een situatie te kijken en daarbij de langetermijnconsequenties van acties te overwegen en om inlevingsvermogen in anderen. Bij *verantwoordelijkheid nemen* draait het om de vraag in hoeverre iemand verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen acties en weerstand kan bieden aan de invloed van leeftijdsgenoten (Steinberg & Cauffman, 1996; Steinberg et al., 2015; Prior et al., 2011).

Volwassen worden

Tijdens de adolescentie en jongvolwassen levensfase lijken de drie hiervoor genoemde concepten zich op een verschillende wijze te ontwikkelen, wat men name wil zeggen dat ze op verschillende leeftijden zijn 'uitgerijpt' (Steinberg, 2013; Steinberg et al., 2017). Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van sensatiezoekend gedrag en zelfregulatie gedurende de adolescentie en jongvolwassenheid. Het vertonen van sensatiezoekend gedrag neemt toe tijdens de eerste helft van de adolescentie en neemt daarna langzaam af (Steinberg, et al., 2017). Tegelijkertijd neemt de mate van zelfregulatie (impulscontrole) gelijkmatig toe gedurende de adolescentie (Harden & Tucker-Drob, 2011). Ten aanzien van de ontwikkeling van zelfregulatie wordt onderscheid gemaakt in de mate van zelfregulatie in emotioneel neutrale contexten en zelfregulatie in emotioneel geladen contexten en stressvolle situaties waarin een individu druk ervaart, bijvoorbeeld door leeftijdsgenoten. In niet-beladen situaties is de mate van zelfcontrole mogelijk al rond het 15e levensjaar op een volwassen niveau. De mate van zelfcontrole in emotioneel geladen en stressvolle situaties is mogelijk pas rond het 25e levensjaar op een volwassen niveau (Steinberg et al., 2017). De gevoeligheid voor oordelen van leeftijdsgenoten neemt juist aan het begin van de adolescentie sterk toe en pas vanaf het begin van de jongvolwassen levensfase blijken jongeren meer autonoom te worden en af te gaan op hun eigen oordeelsvorming. Hierbij moet ook worden opgemerkt dat er nogal wat individuele variatie is in de snelheid en wijze waarop deze psychosociale aspecten zich ontwikkelen.

Het beslissingsproces tijdens de adolescentie en jongvolwassen levensfase verschilt van dat tijdens de kindertijd en volwassenlevensfase (Monahan et al., 2015; Steinberg et al., 2015). Adolescenten en jongvolwassenen beschikken niet altijd over een adequate impulsbeheersing (Fine, Steinberg, Frick & Cauffman, 2016). In vergelijking met volwassenen zijn zij gevoeliger voor externe invloeden, waaronder de invloed van leeftijdsgenoten (Albert, Chein, & Steinberg, 2013). Tot het 20e levensjaar hebben leeftijdsgenoten een belangrijke invloed bij het nemen van risicovolle beslissingen. Vanaf hun 20e lijken zij steeds zelfstandiger in staat beslissingen in risicosituaties te nemen (Hartley & Somerville, 2015; Blakemore & Robbins, 2012). Tevens zijn adolescenten minder goed in staat om te oordelen en beslissingen te nemen over acties die gevolgen hebben voor de toekomst. Het vermogen om langetermijnconsequenties van handelen te kunnen overzien en het eigen gedrag daarop af te stemmen komt tevens pas na het 20e levensjaar volledig tot ontwikkeling (Bonnie & Scott, 2013; Albert, Chein & Steinberg, 2012). Datzelfde geldt voor het vermogen om emoties te reguleren (Malin, Reilly, Quinn & Moran, 2013; Peake, Dishion, Stormshak, Moore & Pfeifer, 2013).

Er is maar beperkt longitudinaal onderzoek gedaan naar de mate van onrijpheid/onvolwassenheid bij jongvolwassenen in relatie tot crimineel gedrag. Onderzoek naar de relatie tussen de mate van psychosociale ontwikkeling en antisociaal gedrag laat zien dat jongeren die laag scoren op de ontwikkeling van (zelf)controle van gedrag, perspectief nemen en verantwoordelijkheid tonen, hoog scoren op de aanwezigheid van antisociaal gedrag (Cauffman, Steinberg & Monahan, 2015). Naarmate individuen ouder worden, neemt de sterkte van deze relatie af (Steinberg, Cauffman, & Monahan, 2015; Monahan et al., 2013; Monahan, Steinberg, Cauffman & Mulvey, 2009). Monahan en collega's (2013) vonden verschillen in de mate van psychosociale ontwikkeling bij jongvolwassenen die continueren en degenen die stoppen met plegen van delicten. Zij volgden delinquente adolescenten in de leeftijd van 16 tot 25 jaar en onderzochten de mate van psychosociale ontwikkeling. Ten eerste vonden ze dat de ontwikkeling van *controle van gedrag, perspectief nemen* en *ver-*

antwoordelijkheid nemen doorloopt tot in ieder geval het 25e levensjaar ongeacht of jongeren stopten of continueerden met het plegen van delicten. Wel zagen ze individuele verschillen in de snelheid van deze psychosociale ontwikkeling. Ten tweede vonden ze dat jongvolwassenen die continueerden in hun criminele leefstijl een lager niveau van psychosociale ontwikkeling hadden (Monahan et al., 2013). Deze bevindingen wijzen erop dat bij delinquente jongvolwassenen sprake is van een onrijpe psychosociale ontwikkeling op de eerdergenoemde aspecten.

De psychosociale ontwikkeling van jongeren is ook afhankelijk van veranderingen die zich in de loop van de jaren in de maatschappij voordoen, zogenoemde periodeveranderingen. Over de afgelopen vijftig jaar zijn er verschuivingen geweest in wanneer een volwassen rol wordt aangenomen. Zo wordt erop gewezen dat de transitie naar volwassen rollen van mensen in de afgelopen vijftig jaar verschoven is in de tijd (Arnett, 2000; Hill, Blokland & Van der Geest, 2016). Hedendaagse jongvolwassenen gaan langer door met studeren, blijven langer bij hun ouders wonen voordat ze zelfstandig worden, beginnen later aan een vaste baan, stappen later in een vaste relatie en beginnen later aan kinderen dan pakweg vijftig jaar gelden. Dit fenomeen, bekend als *emerging adulthood* (Arnett, 2000), wordt ook in Nederland gesignaleerd (Hill, Blokland & Van der Geest, 2016; Hill, Van Rossum, Van der Geest & Blokland, 2015). Een dergelijke verschuiving over de tijd heeft ook consequenties voor de mate van volwassenheid van jongvolwassenen en of ze bepaalde functies die behoren bij volwassenrollen al dan niet onder controle hebben.

Neurowetenschappelijk onderzoek naar delinquent gedrag

De afgelopen jaren is binnen het neurowetenschappelijk onderzoek steeds meer aandacht voor de relatie tussen de onvoltooide ontwikkeling van hersengebieden en risicovol gedrag (Strang, Chein, & Steinberg, 2013; Crone & Elzinga, 2015). Recent onderzoek laat zien dat de ontwikkeling van de hersenen mogelijk doorloopt tot na het 25e levensjaar, hoewel daarbij wel sprake is van individuele variatie (Crone & Elzinga, 2015; Crone & Güroglu 2013). De adolescentie en jongvolwassenheid zijn perioden waarin het brein een substantiële ontwikkeling doormaakt waarbij zowel structurele veranderingen van het brein plaatsvinden als veranderingen in hoe het brein werkt (Steinberg, 2013). Deze veranderingen in de hersenstructuur verlopen volgens verschillende ontwikkelingspatronen, waarbij sommige veranderingen een lineair patroon volgen en anderen een meer onregelmatige ontwikkeling laten zien (Donker et al., 2012).

De structurele veranderingen die gepaard gaan met de ontwikkeling van de hersenen hebben onder andere effect op het logisch redeneren, de hogere executive functies zoals (de ook eerder aan de orde gekomen aspecten van) plannen, het afwegen van risico's, agressieregulatie en emotieregulatie (Steinberg, 2013). Gedurende de adolescentie en jongvolwassenheid is een toename in hersenactiviteit te zien in de hersengebieden die onder andere betrokken zijn bij zelfregulatie. Wanneer dit met de hersenactiviteit van volwassenen vergeleken wordt dan blijkt dat bij volwassenen een uitgebreider hersennetwerk betrokken is. Dit draagt mogelijk bij aan een betere zelfregulatie (Buckholtz, Reyna & Slobogin, 2016; Steinberg, 2017). Een andere verandering in de hersenstructuur heeft betrekking op het beloningscentrum. Het gebied in de hersenen dat in verband wordt gebracht met het beloningscentrum laat tijdens de adolescentie en jongvolwassenheid meer activiteit zien dan bij kinderen of volwassenen wanneer iemand een plezierige gebeurtenis verwacht (Galvan, 2013). Deze verhoogde gevoeligheid voor beloningen kan mogelijk lijden tot risicovol gedrag meer in het algemeen zoals het experimenteren met drugs of het hebben van onveilige seks (Peake et al., 2013), en ook crimineel gedrag in het bijzonder (Monahan et al., 2015).

3.4.2 Kenmerken delinquente jongvolwassenen in Nederland

Er is geen Nederlands onderzoek waarin jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd zijn vergeleken met jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd. Ons is ook geen Nederlands longitudinaal onderzoek bekend waarin de mate van (onvoltooide) ontwikkeling van adolescentie en jongvolwassenen ouders is onderzocht. Wel zijn er in de afgelopen jaren diverse onderzoeken gedaan naar de demografische en criminogene kenmerken van jongvolwassenen die vanwege een misdrijf met justitie in aanraking zijn gekomen (Loeber, Hoeve, Slot & Van der Laan, 2012). Zo is onderzoek verricht naar jongvolwassenen die met de reclassering in aanraking zijn gekomen (Spanjaard, Van der Knaap, Van der Put & Stams, 2015; Van der Laan et al., 2010) en zijn er studies gedaan naar jongvolwassenen in detentie (Boendermaker et al., 2014; Vogelvang, Van Burik, Van der Knaap & Wartna., 2003).

In hun overzichtsstudie naar delinquentie in de jongvolwassenheid concluderen Loeber en collega's (2015) onder meer het volgende ten aanzien van jongvolwassen delinquenten. Het merendeel van de jeugddelinquenten stopt met het plegen van delicten in de overgang van adolescentie naar volwassenheid. Het proces van de-escalatie en stoppen met criminaliteit loopt echter nog door tot in de jongvolwassenheid. Bij degenen die continueren in hun delictgedrag is er relatief vaak sprake van een vroege start van de criminele carrière, en vaak ook van gewelddadige delinquentie. Uit onderzoek blijken grote individuele verschillen in de snelheid en mate van (neuropsychosociale) rijping. Met name jongeren met een lage intelligentie worden daarbij als een kwetsbare groep gezien met een vergrote kans om door te gaan met crimineel gedrag in de jongvolwassen levensfase, hetzelfde gaat op voor vroege starters.

Jongvolwassenen en reclassering

Spanjaard en collega's (2015) onderzochten de criminogene factoren van jongvolwassenen (18 tot 29 jaar), waarbij door de reclassering een risicotaxatie was afgenomen, in relatie tot de recidive van die groep. Zij vonden dat de recidive onder jongvolwassenen afnam naarmate ze ouder waren. Daarnaast vonden ze een duidelijke relatie tussen criminogene factoren in het individuele, gezins-, school en vriendendomein en recidive van de jongvolwassenen. Jongvolwassenen die met reclassering in aanraking komen blijken op meerdere domeinen duidelijke risicofactoren te hebben.

Van der Laan en collega's (2010) onderzochten de kenmerken van jongvolwassenen die met de reclassering te maken hebben gehad en vergeleken deze groep met minderjarigen. Conform de *age-crime curve* zagen ze bij oudere jongvolwassenen een afname in betrokkenheid bij criminaliteit (Farrington, 1986). Daarentegen vonden ze dat jongvolwassenen, in vergelijking met minderjarigen, een gewelddadiger delictprofiel hadden, maar zij pleegden minder vermogensdelicten. Bij jongvolwassenen waren duidelijke criminogene factoren aanwezig ten aanzien van de huis-situatie, werk, opleiding, arbeid en omgang met vrienden. Het bleek dat zij hierin nauwelijks van minderjarigen verschillen.

Jongvolwassenen in justitiële jeugdinrichtingen (JJI's)

Verder zijn enkele studies verricht naar de kenmerken van Nederlandse jongvolwassenen in JJI's. Zo blijkt dat een ruime meerderheid van de gedetineerde jongvolwassenen man is en dat ongeveer drie kwart de Nederlandse nationaliteit heeft. Jongvolwassenen in detentie hebben gemiddeld minder veroordelingen dan oudere volwassenen in detentie, ook plegen jongvolwassenen gemiddeld minder ernstige

delicten (Vogelvang et al., 2003). De meest voorkomende delicten waarvoor de jongvolwassenen zijn veroordeeld zijn geweldsdelicten en vermogensdelicten met geweld.

Wat betreft intelligentie blijkt dat ongeveer 40% van de 16- tot 23-jarigen in een JJI een IQ tussen de 70 en 85 heeft. Dit komt overeen met de volwassen populatie gedetineerden in Nederland, waarbij het percentage personen met een LVB naar schatting tussen de 30% en 50% ligt. In de volwassen populatie niet gedetineerden betreft dit 15% (Brand, A'Champ & Van den Hurk, 2013). Verder is ruim de helft van de jongvolwassenen in een JJI niet in het bezit van een diploma (Boendermaker et al., 2014).

Boendermaker en collega's (2014) hebben onderzoek gedaan naar (achtergrond) kenmerken en gewenst zorgaanbod voor jongvolwassenen in JJI's. Uit dit onderzoek blijkt dat jongvolwassenen in detentie (ernstige) gedragsproblemen laten zien en dat sprake is van overmatig of riskant alcohol- en/of drugsgebruik. Bij alle jongvolwassenen in deze studie is sprake van externaliserend probleemgedrag. Bij meer dan de helft van de jongvolwassenen is sprake van hyperactiviteit en/of impulsiviteit (Boendermaker et al., 2014). Uit een studie van Vogelvang en collega's (2003) blijkt dat drugsgebruik een veelvoorkomend probleem bij jongvolwassenen in JJI's is en dat tweederde van de gedetineerden in deze studie psychische problemen rapporteert.

Verder blijkt dat bij de meerderheid van de jongvolwassenen sprake is van een problematische gezinsachtergrond, met onder andere mishandeling en huiselijk geweld (Vogelvang et al., 2003). In financieel opzicht blijken jongvolwassen gedetineerden ook vaak problemen te ervaren. Bij ongeveer 70% van de gedetineerden is sprake van schulden (Noordhuizen & Weijters, 2012; Vogelvang et al., 2003).

3.4.3 *Samenvatting*

In deze paragraaf is nagegaan wat volgens een selectie van de literatuur bekend is over de onvoltooide ontwikkeling van criminele adolescenten en jongvolwassenen. Daarnaast is nagegaan wat bekend is over de kenmerken van jongvolwassenen die in Nederland met justitie in aanraking komen. Gedurende de adolescentie is sprake van een toename in delinquentie, met een piek in het midden en vanaf de jongvolwassen levensfase neemt dit af. Onderzoek naar individuele criminele carrières laat weliswaar een vergelijkbaar beeld met de age-crime curve zien, maar ook dat er differentiatie is in de levensloop. Sommigen onderscheiden twee, anderen meerdere criminele-carrièretrajecten over de levensloop. Over het algemeen bestaat wel het beeld van een toename van delinquent gedrag in de adolescentie en een afname of stoppen daarmee in de (jong)volwassenheid. Een mogelijke verklaring hiervoor kan de onrijpe ontwikkeling bij delinquente jeugdigen zijn, echter hiernaar is beperkt (longitudinaal) onderzoek beschikbaar. Het onderzoek dat er is vindt een relatie tussen crimineel gedrag en de rijping op enkele psychosociale en neurologische vlakken tijdens de adolescentie en jongvolwassen levensfase. Daarbij gaat het specifiek om impulsregulatie, perspectief kunnen nemen en verantwoordelijkheid kunnen nemen voor eigen gedrag en weerstand kunnen bieden tegen invloed van leeftijdsgenoten. Hoewel de mate en snelheid van de ontwikkeling van deze functies per individu verschilt, blijkt dat de ontwikkeling tot na het 25e jaar door kan lopen. Daarnaast blijkt de ontwikkeling van verschillende functies niet altijd lineair te verlopen waardoor de kans op delinquent gedrag in de adolescentie en jongvolwassenheid groter is dan in andere fasen. Als we dit betrekken op de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen dan zou kunnen worden verwacht dat bij deze groep relatief vaker

sprake is van functies waarover iemand nog niet de controle heeft in vergelijking met leeftijdsgenoten die volgens het volwassenenstrafrecht worden gesanctioneerd.

Nederlands onderzoek naar de kenmerken van jongvolwassenen die met justitie in aanraking zijn gekomen laten zien dat bij deze groep sprake is van multiproblematiek op verschillende leefgebieden. Zo is onder andere sprake van alcohol- en drugsmisbruik, een problematische gezinsachtergrond en een lage intelligentie. Veelvoorkomende delicten bij deze groep zijn gewelds- en vermogensdelicten. Daarnaast blijkt bij deze groep jongvolwassenen op financieel gebied vaak sprake te zijn van problemen.

Als we afgaan op de kenmerken van delinquente jongvolwassenen zoals die bekend zijn uit de beschreven onderzoeken dan vinden we mogelijk ook in de groep jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht is gesanctioneerd problemen op diverse leefgebieden.

3.5 Verwachtingen

De beschrijving van de ontwikkeling van jongvolwassen delinquenten vanuit de verschillende perspectieven geeft aanleiding om enkele verwachtingen op te stellen over verschillen tussen de groepen jongvolwassenen die in het empirische onderzoek worden bestudeerd.

Wat betreft de vergelijking tussen de ASR-groep en de gelijktijdige VSR-groep wordt het volgende verwacht:

- 1 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van ernstige delicten;
- 2 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van afdoeningen die de mogelijkheden bieden om de problematiek te verminderen die samenhangt met ernstige criminaliteit;
- 3 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van problematiek op een of meer leefgebieden;
- 4 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van kenmerken van een onvoltooide ontwikkeling.

Wat betreft de vergelijking tussen de ASR-groep en de historische JSR-groep wordt het volgende verwacht:

- 5 in de ASR-groep worden relatief meer 21- en 22-jarige jongvolwassenen verwacht, ten opzichte van de historische JSR-groep;
- 6 de ASR-groep en de historische JSR-groep laten voor de andere kenmerken geen verschillen zien.

Toetsen van verwachtingen

Alleen zesde verwachting wordt tweezijdig getoetst (omdat de verwachting is dat de groepen niet van elkaar verschillen). De overige verwachtingen worden eenzijdig getoetst.

4 Kenmerken van de onderzoeksgroepen

In dit hoofdstuk worden empirische bevindingen gepresenteerd over de kenmerken van de jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. Het betreft de totale populatie van jongvolwassenen die in het eerste jaar na invoering van het adolescentenstrafrecht zijn ingestroomd bij het OM en zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht. Om inzicht te krijgen in de specifieke kenmerken van deze jongvolwassenen wordt deze groep vergeleken met jongvolwassenen die in hetzelfde jaar volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (de gelijktijdige VSR-groep) en met jongvolwassenen die voor de invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd (de historische JSR-groep). Overeenkomstig met de verwachting zijn in een steekproef van alle jongvolwassenen daders waarbij het volwassenenstrafrecht is toegepast slechts een beperkt aantal jongvolwassenen waarbij ook een PJ-rapportage is opgesteld door het NIFP. Dat maakt een vergelijking met de ASR-groep niet zinvol. Daarom is een aanvullende steekproef getrokken van jongvolwassenen uit de totale populatie van jongvolwassenen waarbij in 2016 een PJ-rapportage is opgesteld en waarbij het volwassenenstrafrecht is toegepast, de VSR2-groep. Voor zover er informatie beschikbaar was, zijn de groepen vergeleken op kenmerken van de strafzaak waarvoor ze met justitie in aanraking zijn gekomen (de 'uitgangzaak', namelijk leeftijd, delict, sanctie, adviezen over welk sanctiestelsel toe te passen), criminele-carrière- en criminogene kenmerken, kenmerken van de persoon van de dader en overige demografische kenmerken. De informatie is afkomstig van het OM, de reclassering, het NIFP en het CBS. Omdat niet voor alle jongvolwassenen die met justitie in aanraking komen advies bij de reclassering wordt ingewonnen en niet voor iedere jongvolwassene een PJ-rapportage door het NIFP wordt opgesteld, hebben de gegevens betrekking op verschillende subgroepen van de drie onderzoeksgroepen. In paragraaf 4.1 beschrijven we daarom eerst de onderzoeksgroepen en de oorspronkelijke subgroepen waarop de informatie betrekking heeft. In paragraaf 4.2 gaan we in op de kenmerken van de uitgangzaak, in paragraaf 4.3 komen demografische en resocialisatiekenmerken aan de orde, in paragraaf 4.4 gaan we in op criminele-carrière- en criminogene kenmerken en tot slot gaat paragraaf 4.5 over de persoon van de dader.

4.1 De onderzoeksgroepen

In tabel 5 wordt per onderzoeksgroep een overzicht gegeven van hoeveel strafzaken c.q. individuen informatie is gevonden in de verschillende bronnen.¹⁷ Te zien is dat op steekproefniveau niet voor alle geselecteerde strafzaken gegevens zijn teruggevonden bij de ketenpartners, wat overigens te verwachten is omdat niet alle jongvolwassenen die wegens een misdrijf bij het OM komen te maken krijgen met de reclassering of het NIFP. Zoals eerder al opgemerkt zijn er verschillende teleenheden. Sommige gegevens hebben betrekking op strafzaken en andere op personen.

---

¹⁷ De gegevens van de onderzoeksgroepen zijn afkomstig uit diverse bronnen van verschillende organisaties. Deze organisaties hebben ieder hun eigen teleenheid in de registraties. Zo worden gegevens over strafzaken bij het OM in eerste instantie geteld als parketnummers, maar deze zijn samen te voegen tot strafzaken. Demografische gegevens die afkomstig zijn uit het SSB van CBS zijn op individueel niveau beschikbaar en ook de gegevens van het NIFP hebben betrekking op individuen.

Van de ASR-groep zijn bij de reclassering in 78,7% ($n=317$) van de 403 strafzaken gegevens gevonden, bij de gelijktijdige VSR-groep was dat in 28,9% ($n=52$) van de zaken en bij de historische JSR-groep was dat in 47,1% ($n=80$) van de zaken. Van de ASR-groep is van 95,5% ($n=385$) personen demografische informatie uit het SSB beschikbaar, in de gelijktijdige VSR-groep is dat bij 81,7% ($n=147$) het geval en in de historische JSR-groep bij 97,6% ($n=166$).¹⁸

Verder zien we dat niet in alle gevallen bij een strafzaak een rapportage bij het NIFP is gevonden. Bij de ASR-groep gaat het om 33% ($n=133$) van de strafzaken, bij de gelijktijdige VSR-groep om minder dan vijf rapportages¹⁹ en bij de historische JSR-groep om 41,8% ($n=71$).

Tabel 5 Beschikbare data naar type bron

Kenmerken	Bron	Organisatie	Teleenheid	ASR- groep		Gelijktijdige VSR-groep		Historische JSR-groep	
				n	%	n	%	n	%
Leeftijd, kenmerken	RACmin ^a	OM	Strafzaken	403 ^c	-	10.872 ^b	-	541 ^b	-
uitgangszak en sanctie				403 ^b	100	180 ^c	100	170 ^c	100
Overige kenmerken	SSB ^d	CBS	Individueen	385	95,5	147	81,7	166	97,6
Criminogene kenmerken	IRIS	3RO	Strafzaken	317	78,7	52	28,9	80	47,1
Persoonlijkheidsproblematiek	NIFP ^e	NIFP	Individueen	133	33	113 ^f	n.v.t.	71	41,8

^a Zowel beschikbaar voor populatie als steekproef.

^b Totale populatie.

^c Steekproef.

^d Stelsel van Sociaal Statistische Bestanden van het CBS, deze gegevens zijn op individueel niveau.

^e De informatie is afkomstig uit PJ-rapportages, geleverd door het NIFP.

^f Dit betreft een andere steekproef dan de oorspronkelijke steekproef van $n=180$.

Reclassering

Nagegaan is hoeveel jongvolwassenen bekend zijn bij de reclassering en van hoeveel van deze jongvolwassenen een adviesrapportage²⁰ is opgesteld, een RISC is gebruikt of een wegingskader is gebruikt (zie tabel 6). Van de ASR-groep is in 78,6% ($n=317$) van het totale aantal zaken in ieder geval één rapportage opgesteld. Voor de gelijktijdige VSR-groep is dat van 28,9% ($n=52$) zaken het geval en bij de historische JSR-groep betreft het 47% ($n=80$) van de zaken.

Van deze zaken is ook nagegaan hoeveel geregistreerde RISC's 4.0 beschikbaar zijn en hoe vaak het wegingskader is toegepast. Omdat zich in de tijd veranderingen hebben voorgedaan in de RISC en het wegingskader pas is ingevoerd met de komst

¹⁸ Koppeling van gegevens uit het SSB gebeurt aan de hand van BSN en is daarom op persoonsniveau. Het lagere aantal jongvolwassenen in de VSR-steekproef ten opzichte van het aantal strafzaken is te verklaren doordat bij relatief veel jongvolwassenen uit deze steekproef sprake was van meerdere strafzaken.

¹⁹ Om de ASR-groep toch te kunnen vergelijken met een gelijktijdige VSR-groep is een secundaire steekproef getrokken uit jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd en waarvan een PJ-rapportage is opgesteld door het NIFP. Deze steekproef bestaat uit $n=113$.

²⁰ Omdat in één zaak meerdere parketnummers behandeld kunnen worden, is het tevens mogelijk dat er meer dan één rapportage van hetzelfde soort beschikbaar is. Indien sprake is van meerdere rapportages in een zaak is altijd de meest recente en uitgebreide rapportage voor de analyse gebruikt. De werkwijze met betrekking tot de RISC en het wegingskader is overeenkomstig met de selectie van de rapportages. Indien meerdere RISC's en/of wegingskaders beschikbaar zijn in één zaak is altijd de meest recent afgenomen RISC en het meest recent geregistreerde wegingskader gebruikt voor de analyse.

van het adolescentenstrafrecht worden de gegevens uit deze bronnen alleen voor de ASR-groep en de gelijktijdige VSR-groep vergeleken.²¹

Tabel 6 Aantal zaken, bekend bij reclassering

	ASR-groep (n=403)		Gelijktijdige VSR-groep (n=180)		Historische JSR-groep (n=170)	
	n	%	N	%	n	%
Zaken met rapportage ^a	317	78,6	52	28,9	80	47
Zaken met RISC 4.0	233	57,8	34	18,9	n.v.t.	-
Zaken met wegingskader	167	41,4	31	17,2	n.v.t.	-

^a Voorgeleiding-, schorsing- en/of rechtszittingsrapportages aanwezig.

NIFP

Bij de ASR-groep zijn in totaal 133 PJ-rapportages gevonden (33% van het totale aantal strafzaken bij deze groep). Bij de historische JSR-groep betrof het 71 PJ-rapportages (41,8% van het totale aantal strafzaken uit de steekproef van deze groep). In de steekproef van de gelijktijdige VSR-groep bleek slechts bij minder dan vijf parketnummers een PJ-rapportage te zijn opgesteld (minder dan 2,8% van het totale aantal parketnummers uit de steekproef van deze groep). Dit is op zich niet verwonderlijk omdat het aantal aangevraagde PJ-rapportages bij jongvolwassenen in de totale populatie van jongvolwassenen die met het OM te maken krijgt gering is. In 2015 heeft het NIFP bij ongeveer 500 18- tot 23-jarigen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd een PJ-rapportage opgesteld, dit is 4,8% van het totale aantal strafzaken van jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (NIFP, persoonlijke communicatie, 2017). Omdat de persoonlijkheidsproblemen van jongvolwassenen wel relevant zijn voor het al dan niet toepassen van het jeugdstrafrecht is besloten de ASR-groep te vergelijken met jongvolwassenen waarbij in de periode 1 april 2014 tot 31 december 2015 een PJ-rapportage door het NIFP is afgenomen. Dit betekent dat wat betreft persoonlijkheidsproblemen de ASR-groep wordt vergeleken met een gelijktijdige VSR-groep waarbij het vermoeden is van psychiatrische problemen. Er is een steekproef getrokken uit strafrechtzaken tegen jongvolwassenen waarover het NIFP heeft gerapporteerd. Het betreft een willekeurige steekproef van alle jongvolwassenen waarbij door het NIFP in de periode van 1 april 2014 tot 31 december 2015 een rapportage is opgesteld. In totaal zijn n=113 PJ-rapportages van jongvolwassenen onderzocht en vergeleken met de ASR-groep. Dit is ongeveer 9% van het totale aantal PJ-rapportages (dit zijn er ongeveer 1300) over jongvolwassenen die in de eerste anderhalf jaar sinds de invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (zie tabel 7.)

²¹ Sinds 2014 is de RISC 4.0 in gebruik genomen door de reclassering. Deze versie van de RISC is daarom zeer beperkt gebruikt in de historische JSR-groep. Tevens is de oude versie van de RISC in de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep nauwelijks afgenomen. Beide instrumenten zijn op zowel schaalniveau als eindscore niet vergelijkbaar.

Tabel 7 Aantal PJ-rapportages opgesteld door het NIFP

	ASR-groep n=403		Gelijktijdige VSR-groep n=10.872	
	%	n	%	n
Totale aantal PJ-rapportages	33	133	≈12	≈1.300 ^a
Aantal PJ-rapportages steekproef	33	133	≈9	113

^a De aantallen zijn gebaseerd op jaarcijfers en mondelinge toelichting van het NIFP. Het NIFP registreert alleen de leeftijd ten tijde van het opstellen van de rapportage. De werkelijke aantallen kunnen daarom afwijken. De PJ-rapportages uit de VSR2-groep gaan allemaal over jongvolwassenen met een pleegleeftijd van 18 tot 23 jaar oud, die na 1 april 2014 een delict hebben gepleegd.

Samenvattend

Van meer dan drie kwart van de jongvolwassenen die in het eerste jaar volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd, zijn adviezen van de reclassering bekend. In ruim 20% van de zaken bleek geen informatie aanwezig in de dossiers en registraties van de reclassering. In de gevallen waarbij sprake is van toepassing van het jeugdstrafrecht is wel relatief vaker advies beschikbaar dan wanneer het volwassenenstrafrecht is toegepast. Dit geeft aan dat in die zaken van jongvolwassenen waarbij uiteindelijk het jeugdstrafrecht is toegepast vaker advies is verkregen van de reclassering dan in zaken waarbij het volwassenenstrafrecht is toegepast. Ondanks dat ontbreekt alsnog in een aanzienlijk aantal zaken een advies. Verder werd in zaken waarbij jongvolwassenen volgens het jeugdstrafrecht werden gesanctioneerd, veel vaker een PJ-rapportage opgesteld dan bij jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht worden gesanctioneerd (een derde versus nihil). Verder zien we dat bij de ASR-groep in vergelijking met de historische JSR-groep relatief minder PJ-rapportages beschikbaar zijn, respectievelijk 33% en 41,8%. Deze resultaten wijzen erop dat ondanks de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen er in een aanzienlijk deel van de gevallen geen PJ-rapportage wordt opgesteld, zowel voor als na invoering van het adolescentenstrafrecht.

Uitgangzaak

In deze paragraaf beschrijven we voor de drie groepen de kenmerken van de uitgangzaak. De uitgangzaak is de zaak waarvoor de jongvolwassene in aanraking is gekomen met justitie (en waarbij bij de ASR-groep en historische JSR-groep een jeugdstrafrechtsanctie is opgelegd en bij de gelijktijdige VSR-groep een volwassensanctie). We gaan in op meer algemene kenmerken van de zaak (leeftijd ten tijde van strafzaak, type delict en sanctie) en beschrijven meer specifieke kenmerken van de uitgangzaak die specifiek zijn vanwege het adolescentenstrafrecht, zoals de toepassing van het wegingskader c.q. de wegingslijst.

4.1.1 *Uitgangzaak: leeftijd, delict en sanctie*

In dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van steekproeven. Om de bevindingen van deze groepen in perspectief te kunnen plaatsen vergelijken we ze eerst op enkele kenmerken met de totale populatie van jongvolwassenen die met justitie in aanraking zijn gekomen. Daarna gaan we specifiek in op de kenmerken van de onderzoeksgroepen.

Vergelijking van de groepen op populatieniveau

In tabel 8 wordt de volledige ASR-groep vergeleken met de totale populatie van jongvolwassenen die gelijktijdig volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd (gelijktijdige VSR-groep) en met de volledige groep van jongvolwassenen die

in het verleden (tussen 1 januari 2010 en 1 januari 2014) volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd (historische JSR-groep).

Uit de tabel blijkt dat de totale ASR-groep relatief meer 18- en 19-jarigen bevat dan de gelijktijdige VSR-groep. Het percentage 18- en 19-jarigen is in de historische JSR-groep het hoogst: 90,3%. Deze bevinding wijst erop dat de toepassing van het jeugdstrafrecht, zowel voor als na invoering van het adolescentenstrafrecht, overwegend plaatsvindt bij de jongste jongvolwassenen.

Verder is in tabel 8 te zien dat in vergelijking met de historische JSR-groep, de ASR-groep relatief meer 19- tot 22-jarigen bevat. De toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen betrof in de historische JSR-groep vooral 18-jarigen. In de ASR-groep blijkt het jeugdstrafrecht ook bij relatief meer oudere jongvolwassenen te worden toegepast waarbij met name bij relatief meer 21- en 22-jarigen. Dit wijst op de uitbreiding van de maximale leeftijdsgrens van het jeugdstrafrecht met twee jaar.

Uit de tabel is verder af te lezen dat binnen alle groepen het vermogensdelict het meest voorkomende delict is. Ten opzichte van de ASR-groep komt in de gelijktijdige VSR-groep diefstal met geweld relatief weinig voor, terwijl in deze groep verkeersmisdrijven en 'andere' delicten (waaronder misdrijven wapens en munitie en economische misdrijven) juist relatief vaker voorkomen dan in de ASR-groep. De ASR-groep en de historische JSR-groep verschillen nauwelijks van elkaar wat betreft diefstal met geweld. De ASR-groep en de historische JSR-groep laten wel een verschil zien bij het aantal zedendelicten, dit type delict komt in de historische JSR-groep ruim drie keer zo vaak voor.

Wat betreft zwaarste opgelegde straf komen zowel de voorwaardelijke als de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf bij de ASR-groep relatief vaker voor dan bij de gelijktijdige VSR-groep terwijl een geldboete juist relatief veel minder vaak voorkomt.

De onvoorwaardelijke vrijheidsstraf komt in de ASR-groep minder vaak voor dan in de historische JSR-groep, terwijl de taakstraf, in de ASR-groep relatief vaker voorkomt.

Tabel 8 Leef tijd, delict en sanctie bij de uitgangszaak, op populatie-niveau

	ASR-groep n=403 %	Volledige gelijktijdige VSR-groep n=10.872 %	Volledige historische JSR-groep n=541 %
Leeftijd			
18 jaar	52,4	16	72,2
19 jaar	24,8	18,9	18,1
20 jaar	13,4	22,3	7
21 jaar	6,2	21,4	1,8
22 jaar	3,2	21,4	0,9
Type delict			
Vermogensdelict	37,7	37,5	30,5
Diefstal met geweld	21,8	3,8	28,5
Gewelddelict	27	19,5	24
Drugs	3,7	6,1	2,6
Zeden	2	0,7	5,7
Verkeersmisdrijven	0,5	10,7	1,1
VLAOOA	12,9	14,3	13,5
OverigB	4,2	10,2	3,7
Zwaarste straf			
Geldboete	1	21	0,6
Taakstraf	20,1	25,6	10,4
Vrijheidsstraf			
Voorwaardelijk	17,6	12,6	14,6
Onvoorwaardelijk	51,9	28,7	64
Anders ^c	9,4	12,1	10,5

Vergelijking van de steekproeven met de populatie

Om nader inzicht te krijgen in de kenmerken van de groepen zijn steekproeven getrokken. In tabel 9 worden de kenmerken van de drie groepen gegeven op basis van RAC-min data. Als we deze gegevens vergelijken met de gegevens uit tabel 8 dan blijkt dat de steekproeven op enkele kenmerken verschillen vertonen met de populatie. De stratificatie naar pleegleeftijd en oversampling van 21- en 22-jarigen is in de gelijktijdige VSR-groep duidelijk waarneembaar. Zichtbaar is de oververtegenwoordiging van 18-jarigen ten opzichte van de gelijktijdige VSR-populatie. Mede dankzij de oversampling van 21- en 22-jarigen in de VSR-groep ligt het percentage van deze leeftijdsgroep in de gelijktijdige VSR-groep hoger dan in de ASR-groep. De historische JSR-groep laat voor wat betreft de verdeling in leeftijd geen verschillen zien met de populatie. Dit betekent dat de historische JSR-groep een goede representatie is van die populatie. Terwijl in de VSR-onderzoeksgroep wel relatief meer 18- en relatief minder 22-jarigen voorkomen (vergelijk tabel 8 en 9).

Wat betreft type delict valt op dat in de gelijktijdige VSR-groep verkeersdelicten de helft minder vaak voorkomen in vergelijking met de VSR-populatie. Dit kan een gevolg zijn van leeftijdstratificatie, omdat 18-jarigen minder vaak in het bezit zijn van een rijbewijs en daardoor bepaalde verkeersdelicten niet kunnen plegen.

De percentages van de andere delicten is in de steekproeven vergelijkbaar met de populatie. Voor de zwaarste type straf laat de ASR-groep vergelijkbare overeenkomsten en verschillen zien met de gelijktijdige VSR-groep en de historische JSR-groep zoals die op populatieniveau aanwezig zijn.

Vergelijking van de ASR-groep met de steekproeven VSR en historische JSR-groep

Voor de vervolganalyses maken we gebruik van steekproeven van de VSR- en historische JSR-groep. Als we op steekproefniveau de ASR-groep vergelijken met de VSR-groep blijkt dat de ASR-groep en VSR-groep op een aantal kenmerken significant van elkaar verschillen (zie tabel 9). In de ASR-groep is de gemiddelde leeftijd significant lager dan in de gelijktijdige VSR-groep (respectievelijk ($M=18,8$; $SD=1,1$; $M=19,3$; $SD=1,4$; $t(581)=-4,1$, $p<0,01$). In de ASR-groep is sprake van significant meer 18-jarigen en minder 21- en 22-jarigen dan in de VSR-groep ($X^2(4)=24,9$, $p<0,01$). Door oversampling van 21- en 22-jarigen bestaat de gelijktijdige VSR-groep uit relatief meer 21- en 22-jarigen.

De ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep laten verder een significant verschil zien in het type delict. In de ASR-groep is significant vaker sprake van diefstal met geweld in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep ($X^2(1)=36,0$, $p<0,01$). Verder zien we dat in de ASR-groep minder vaak sprake is van een verkeersdelict ($X^2(1)=15,8$, $p<0,01$) of een delict van het type overig ($X^2(1)=9,9$, $p<0,01$).

De ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep blijken daarnaast significant te verschillen in type afdoening. In de ASR-groep is minder vaak sprake van een geldboete ($X^2(1)=48,5$, $p<0,01$) en vaker sprake van een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf ($X^2(1)=22,8$, $p<0,01$).

Op populatieniveau verschilt de ASR-groep van de historische JSR-groep doordat in de ASR-groep relatief minder 18-jarigen zitten maar meer 20-tot 23-jarigen, minder zaken met diefstal met geweld en zedendelict, maar meer vermogens- en gewelds-zaken en meer zaken waarbij een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf is opgelegd. Als we op steekproefniveau de ASR-groep vergelijken met de historische JSR-groep dan blijken vergelijkbare verschillen tussen de ASR-groep en de historische JSR-groep, hoewel niet op al deze kenmerken. De ASR-groep heeft gemiddeld een significant hogere leeftijd in vergelijking met de historische JSR-groep (respectievelijk ($M=18,8$; $SD=1,1$); $M=18,5$; $SD=1,0$; $t(571)=3,39$, $p<0,01$). Als we vervolgens kijken naar waar deze verschillen aan toe te wijzen zijn dan zien we dat in de ASR-groep sprake is van significant minder 18-jarigen en meer 19- en 20-jarigen in vergelijking met de historische JSR-groep ($X^2(4)=18,7$, $p<0,01$). Verder zijn de verschillen tussen beide groepen wat betreft type delict vergelijkbaar met de verschillen die we vonden op populatieniveau; alleen lijken deze minder sterk. Zo blijkt bij de ASR-groep significant vaker sprake te zijn van een vermogensdelict ($X^2(1)=8,2$, $p<0,01$) en significant minder vaak sprake van een zedendelict ($X^2(1)=9,1$, $p<0,01$). Wat betreft type sanctie komt ook op steekproefniveau de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf bij de ASR-groep minder vaak voor dan in de historische JSR-groep, alleen is het verschil niet significant.

Voor het vervolg van het onderzoek is voor de VSR-groep en de historische JSR-groep gebruikgemaakt van een steekproef, het is immers onrealistisch om van de hele populatie gegevens te verzamelen binnen de beschikbare onderzoekstijd. De steekproef van de gelijktijdige VSR-groep is gestratificeerd naar leeftijd en de 21- en 22-jarigen zijn oversampeled. Dit is gedaan omdat het aandeel 21- en 22-jarigen in absolute aantallen ongeschikt zou zijn voor eventuele verdiepende analyses betreffende leeftijd. De bovenstaande vergelijking leert dat dit beperkt effect heeft op de verschillen tussen de ASR-groep en de vergelijkingsgroepen.

Tabel 9 Kenmerken van ASR-groep en steekproeven op basis van RACmin

	ASR-groep		Gelijktijdige VSR-groep		Historische JSR-groep	
	n=403		n=180		n=170	
Gem. leeftijd	18,8		19,3*		18,5*	
Leeftijd	%	n	%	n	%	N
18 jaar	52,4	211	42,2*	76	71,2*	121
19 jaar	24,8	100	22,2	40	16,5*	28
20 jaar	13,4	54	10,6	19	5,9*	10
21 jaar	6,2	25	16,7*	30	3,5	6
22 jaar	3,2	13	8,3*	15	2,9	5
Type delict	%	n	%	n	%	N
Vermogensdelict	37,7	152	41,7	75	25,3*	43
Diefstal met geweld	21,8	88	-*	<5	24,1	41
Gewelddelict	27	109	20	36	21,8	37
Drugs	3,7	15	6,7	12	3,5	6
Zeden	2	8	-	<5	7,1*	12
Verkeersmisdrijven	-	<5	5,6*	10	-	<5
VLAOO ^a	12,9	52	12,2	22	12,4	21
Overig ^b	4,2	17	11,1*	20	3,5	6
Zwaarste straf	%	n	%	n	%	N
Geldboete	-	<5	15*	27	-	<5
Taakstraf	20,1	81	28,9	52	17,1	29
Vrijheidsstraf						
Voorwaardelijk	17,6	71	17,8	32	11,8	20
Onvoorwaardelijk	51,9	209	30,6*	55	58,8	100
Anders ^c	9,4	38	7,8	14	10	17

* $p < 0,01$

^a Vernieling, lichte agressie, openbare orde.

^b Misdrijven wapens en munitie, economische misdrijven incl. milieudelicten, overige delicten en type delict onbekend.

^c In deze categorie is alleen sprake van een secundaire straf, zoals een leerstraf of voorwaardelijke geldboete en/of alleen maatregelen.

Samenvattend

De ASR-groep is voor wat betreft kenmerken van de uitgangszak op populatieniveau vergeleken met de twee vergelijkingsgroepen.

In vergelijking met de VSR-groep zien we dat de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen vooral 18- en 19-jarigen betreft. In vergelijking met jongvolwassenen die een volwassenenstraf krijgen, wordt het jeugdstrafrecht vooral toegepast bij diefstal met geweld en gewelddelicten en nauwelijks in het geval van verkeersmisdrijven. De toegepaste sanctie bij de ASR-groep betreft relatief gezien vaker een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en relatief minder vaak een taakstraf. Als we de ASR-groep vergelijken met de historische JSR-groep dan blijkt dat de toepassing van het jeugdstrafrecht zowel voor als na de invoering van het adolescentenstrafrecht vooral 18- en 19-jarigen betreft. Na de invoering van het adolescentenstrafrecht blijkt het jeugdstrafrecht ook relatief vaker te worden toegepast bij oudere jongvolwassenen. Voor wat betreft de overige kenmerken van de uitgangszak worden geen verschillen tussen de ASR-groep en historische JSR-groep gevonden.

Om in het vervolg van dit hoofdstuk de overige kenmerken van de ASR-groep nader te kunnen vergelijken zijn twee steekproeven als vergelijkingsgroep getrokken, namelijk een gelijktijdige VSR-groep en een historische JSR-groep. Deze steek-

proeven zijn wat betreft type delict (op verkeersmisdrijven na) en sanctie vergelijkbaar met de verdeling in de totale populatie van jongvolwassen daders. In deze steekproeven is wel sprake van een oververtegenwoordiging van 18- en 19-jarigen en een ondervertegenwoordiging van 21- en 22-jarigen bij de gelijktijdige VSR-groep ten opzichte van de totale populatie.

4.1.2 *Uitgangszaak: ASR-specifieke kenmerken*

Met de komst van het adolescentenstrafrecht is meer nadruk komen te liggen op de ontwikkeling van jongvolwassenen. De reclassering en het NIFP adviseren de rechter over de persoon van de verdachte en over welk type strafrecht het best passend is. De reclassering en het NIFP kunnen daarvoor gebruikmaken van een wegingskader respectievelijk wegingslijst. Voor een deel van de jongvolwassenen in de onderzoeksgroepen is hierover informatie beschikbaar.

Reclassering

In tabel 10 worden het type rapportage dat de reclassering heeft opgesteld en de toegepaste wegingskaders weergegeven. Voor de ASR-groep is van 78% van de zaken een advies bekend, in de gelijktijdige VSR-groep is van 28,9% van de jongvolwassenen een advies bekend en in historische JSR-groep was dit bij 47,1% van de zaken het geval. Als we kijken naar de jongvolwassenen waarvan gegevens bekend zijn dan blijkt het volgende (zie tabel 10).

In de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep zien we bij de ASR-groep significant vaker vroeghulp ($X^2(1)=12,4, p<0,01$), voorgeleiding ($X^2(1)=7,5, p<0,01$) en schorsing/raadkamerrapportages ($X^2(1)=5,6, p<0,01$) dan bij de gelijktijdige VSR-groep. Dit lijkt te suggereren dat bij de jongvolwassenen bij wie uiteindelijk jeugdstrafrecht wordt geadviseerd ook vaker vooraf in het proces reclasseringscontact is geweest dan bij degenen die met volwassenenstrafrecht worden gesanctioneerd. Het aantal rapportages ter terechtzitting verschilt tussen de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep niet van elkaar. Dus als een zaak bekend is bij de reclassering dan leidt dat in de meeste gevallen tot een advies ter terechtzitting, ongeacht groep. Daarnaast is het mogelijk dat in die gevallen waarbij meerdere rapportages beschikbaar zijn, sprake is van relatief zwaardere delicten waarvoor een verdachte in voorlopige hechtenis is geplaatst. Verder blijkt uit de tabel dat het wegingskader bij een vergelijkbaar aandeel jongvolwassenen uit de ASR-groep als uit de gelijktijdige VSR-groep is toegepast. Hoewel we hierbij wel moeten opmerken dat van de gelijktijdige VSR-groep slechts in 28,9% van de zaken informatie beschikbaar was.

Voor wat betreft de vergelijking tussen de ASR-groep en historische JSR-groep dan zien we dat in de ASR-groep significant vaker een rapportage ter terechtzitting is opgesteld ($X^2(1)=15,6, p<0,01$). Op de type rapportages verschillen de ASR-groep en historische vergelijkingsgroep niet van elkaar. Omdat het wegingskader voor de introductie van het adolescentenstrafrecht nog niet werd toegepast ten tijde van de historische JSR-groep is dit kenmerk niet meegenomen in de vergelijking.

Tabel 10 Type rapportage en toepassing wegingskader bij de uitgangszaak

	ASR-groep n=317		Gelijktijdige VSR-groep n=52		Historische JSR-groep n=80	
	%	n	%	n	%	N
Type rapportage ^a						
Vroeghulp rapportage	57,1	181	30,8*	16	68,8	55
Voorgeleiding RC	41	130	21,2*	11	51,2	41
Schorsing/raadkamer	26,8	85	11,5*	6	17,5	14
Rechtszitting	96,5	306	94,2	49	85*	68
Wegingskader toegepast						
Ja	52,7	167	59,6	31	n.v.t.	-
Ja, maar niet geregistreerd ^b	15,8	50	15,4	8	n.v.t.	-
Nee	31,5	100	25	13	n.v.t.	-

* $p < 0,01$.

^a Het is mogelijk dat in één zaak meerdere rapportages beschikbaar zijn. Indien in één zaak meerdere rapportages beschikbaar zijn is het meest recente rapport gebruikt in de analyse.

^b Indien het wegingskader wel is genoemd in een rapportage, maar niet is geregistreerd.

Van de zaken waarvan rapportages beschikbaar zijn, worden in tabel 11 per groep de door de reclassering geadviseerde type strafrecht en sanctie gegeven.

In de ASR-groep is jeugdstrafrecht in 79,8% van de zaken het geadviseerde type strafrecht, voor de gelijktijdige VSR-groep geldt dat een vergelijkbaar percentage zaken het volwassenenstrafrecht geadviseerd krijgt. De ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep verschillen hierin statistisch significant ($X^2(3)=138,3$, $p < 0,01$). Ook voor wat betreft de geadviseerde type sanctie verschillen de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep statistisch significant ($X^2(7)=40,3$, $p < 0,01$). In de ASR-groep is de meest geadviseerde sanctie een vrijheidsbenemende sanctie, in de gelijktijdige VSR-groep is dat een type sanctie uit de categorie overig.

De ASR-groep en historische JSR-groep verschillen statistisch significant van elkaar voor het geadviseerde type strafrecht ($X^2(3)=75,8$, $p < 0,01$). In de ASR-groep wordt in vergelijking met de historische JSR-groep vaker het jeugdstrafrecht geadviseerd en is minder vaak het advies voor type sanctie onbekend.

De meest geadviseerde sanctie in de ASR-groep is een vrijheidsbenemende straf, in de historische JSR-groep is de meest geadviseerde sanctie een sanctie uit de categorie overig ($X^2(6)=48,4$, $p < 0,01$).

Tabel 11 Advies type strafrecht en type sanctie reclassering

	ASR-groep n= 317		Gelijktijdige VSR-groep n=52		Historische JSR-groep n=80	
	%	N	%	n	%	n
Advies type strafrecht ^a						
JSR	79,8	253	-*	<5	36,2*	29
VSR	13,2	42	78,8*	41	25*	20
Geen advies of onbekend ^b	6,9	22	13,4*	7	27,5*	22
Advies type sanctie						
Vrijheidsbenemende straf	53,6	170	38,5*	20	35	28
PIJ	5,4	17	-*	<5	-	<5
Geldboete	-	<5	-*	<5	-	<5
Taakstraf	16,7	53	13,5*	7	-	<5
GBM	2,8	9	-	<5	-	<5
Anders	14,8	47	46,2*	24	48,8	39
Onbekend	6,6	21	-	<5	7,5	6

* p<0,01

^a Dit advies voor type strafrecht is niet in alle gevallen gebaseerd op een wegingskader, maar ook op het oordeel van de rapporteur. Indien meerdere adviezen beschikbaar is het meest recente advies gerapporteerd.

^b Indien een verdachte ontkennend is of weigert om mee te werken aan het onderzoek is het voor een rapporteur niet altijd mogelijk om een advies uit te brengen.

De bevindingen van de reclasseringsmedewerkers op basis van de beschikbare wegingskaders worden in tabel 12 weergegeven. Omdat het wegingskader voor de invoering van het adolescentenstrafrecht nog niet in gebruik was is de historische JSR-groep niet meegenomen in de vergelijking.

In de ASR-groep zijn voor het cluster handelingsvaardigheden en pedagogische beïnvloeding in de meerderheid van de zaken indicaties voor het adviseren van het jeugdstrafrecht. Bij de gelijktijdige VSR-groep is bij de clusters handelingsvaardigheden en pedagogische beïnvloeding geen sprake van een indicatie voor een jeugdstrafrecht advies. Bij de clusters justitiële voorgeschiedenis, criminele levensstijl, psychopathische trekken en pedagogische onmogelijkheden is bij beide groepen in de meerderheid van de zaken geen sprake van een indicatie voor het toepassen van het jeugdstrafrecht. Omdat in de gelijktijdige VSR-groep bij slechts 31 zaken een wegingskader is geregistreerd, was het niet mogelijk om de verschillen tussen beide groepen te toetsen.

Tabel 12 Conclusies reclassering clusters wegingskader en eindadvies reclassering

Cluster	ASR-groep n=167		Gelijktijdige VSR-groep n=31	
	%	N	%	n
Handelingsvaardigheden				
Nee, geen sprake van	14,4	24	48,4	15
Ja, sprake van	68,3	114	32,3	10
Ja, zwaarwegend	-	<5	-	<5
Nog onduidelijk	10,8	18	-	<5
Onbekend	4,2	7	-	<5
Pedagogische beïnvloeding				
Nee, geen sprake van	37,7	63	87,1	27
Ja, sprake van	60,5	101	-	<5
Ja, zwaarwegend	-	<5	-	<5
Nog onduidelijk	-	<5	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
Justitiële voorgeschiedenis				
Nee, geen sprake van	74,9	125	67,7	21
Ja, sprake van	24,6	41	22,6	7
Ja, zwaarwegend	-	<5	-	<5
Nog onduidelijk	-	<5	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
Criminele levensstijl				
Nee, geen sprake van	91	152	80,6	25
Ja, sprake van	9	15	-	<5
Ja, zwaarwegend	-	<5	-	<5
Nog onduidelijk	-	<5	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
Psychopathische trekken				
Nee, geen sprake van	98,8	165	90,3	28
Ja, sprake van	-	<5	-	<5
Ja, zwaarwegend	-	<5	-	<5
Nog onduidelijk	-	<5	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
Pedagogische onmogelijkheden				
Nee, geen sprake van	89,8	150	64,5	20
Ja, sprake van	10,2	17	29	9
Ja, zwaarwegend	-	<5	-	<5
Nog onduidelijk	-	<5	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
Eindadvies				
Indicatie jeugdstrafrecht	78,4	131	<5	<5
Contra-indicatie jeugdstrafrecht	4,2	7	25,8	8
Geen doorslaggevend advies	13,2	22	54,8	17
Onbekend	4,2	7	<5	<5
Advies voor type begeleiding				
Jeugdreclassering	55,7	93	-	<5
3RO	34,7	58	80,6	25
Onbekend	9,6	16	-	<5

NIFP

Zoals eerder opgemerkt is in 33% van de zaken van de ASR-groep een PJ-rapportage gemaakt. In de gelijktijdige VSR-groep was dit bij nog geen 2% het geval. Daarom is voor de gelijktijdige VSR-groep een extra steekproef getrokken uit zaken van jongvolwassenen waarvan bij het NIFP in 2015 een PJ-rapportage is afgenomen. Deze groep noemen we de VSR2-groep. In de historische JSR-groep is voor 41% van de zaken een PJ-rapportage opgesteld.

In tabel 13 wordt voor alle drie de groepen het type PJ-rapportage gegeven, een enkel of een dubbel of triple. Dit zegt iets over de ernst van de problematiek. In alle drie de groepen is het percentage enkele rapportages ongeveer gelijk.

Tabel 13 Type PJ-rapportage NIFP

Type rapportage	ASR-groep n=133		Gelijktijdige VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
Enkel	63,2	84	65,5	74	64,8	46
Dubbel of triple	36,8	49	34,6	39	35,2	25

In tabel 14 wordt voor de drie groepen weergegeven of de wegingslijst is genoemd door de rapporteur en welke type strafrecht is geadviseerd.

In de ASR-groep wordt de wegingslijst in meer dan tweederde van de rapportages genoemd. In de VSR2-groep wordt dit in minder dan de helft van de rapportages gedaan. De beide groepen verschillen significant van elkaar ($X^2(1)=9,3, p<0,01$). De ASR-groep en VSR2-groep verschillen significant van elkaar voor wat betreft advies voor type strafrecht ($X^2(3)=79,6, p<0,01$). In de ASR-groep wordt bij 82% van de jongvolwassenen het jeugdstrafrecht geadviseerd. In de VSR2-groep worden het jeugdstrafrecht en het volwassenenstrafrecht ongeveer even vaak geadviseerd (29,2% en 28,3%). In de ASR-groep ligt het percentage PJ-rapportages met een onbekend advies lager dan in de VSR2-groep.

De ASR-groep en de historische JSR-groep verschillen niet significant van elkaar in het geadviseerde type strafrecht.

Tabel 14 Wegingslijst en advies type strafrecht, NIFP

	ASR-groep n=133		VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
Wegingslijst genoemd						
Ja	66,2	88	46,9*	53	n.v.t.	n.v.t.
Nee	33,8	45	53,1*	60	n.v.t.	n.v.t.
Advies type strafrecht ^a						
JSR	82	109	29,2*	33	62	44
VSR	6	8	28,3*	32	-	<5
Geen advies of onbekend ^{b,c}	12	16	42,5*	48	33,8	24

* $p<0,01$

^a Advies op basis van klinisch oordeel of op basis van wegingslijst.

^b Indien een verdachte ontkennend of niet meewerkt wordt door een rapporteur geen advies gegeven.

^c Indien in de rapportage geen uitspraak gedaan wordt over type strafrecht.

Samenvattend

In deze paragraaf is op basis van gegevens bekend bij de reclassering de ASR-groep met twee groepen van jongvolwassenen daders vergeleken. Voor slechts een

deel van de onderzoeksgroepen is informatie bekend uit de registraties van de reclassering.

In de ASR-groep is in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep vaker sprake van een jeugdstrafrecht advies, en relatief vaker een advies voor een vrijheidsbenemende sanctie (detentie, jeugddetentie of PIJ-maatregel). Voor die zaken waarvan gegevens beschikbaar zijn uit het wegingskader signaleren reclasseringsmedewerkers bij de ASR-groep relatief vaker dat er indicaties (handelingsvaardigheden en pedagogische beïnvloeding) dan contra-indicaties zijn voor de toepassing van het jeugdstrafrecht dan dat reclasseringsmedewerkers doen bij jongvolwassenen uit de gelijktijdige VSR-groep. Deze resultaten zijn in overeenstemming met de verwachting en in overeenstemming met wat in eerder onderzoek werd gevonden over het gebruik van het wegingskader door de reclassering (Buysse & Scherders, 2015). De ASR-groep en gelijktijdige groep laten voor wat betreft type PJ-rapportage geen statistisch significante verschillen zien. Het gebruik van de wegingslijst ligt in de ASR-groep statistisch significant hoger dan in de VSR2-groep. Ook wat betreft het type advies verschillen de groepen significant van elkaar. In de ASR-groep is bij een klein deel van de rapportages een VSR-advies gegeven. Daarnaast komt het relatief weinig voor dat er geen advies kan worden gegeven of dat het advies onbekend is. In de VSR2-groep is het aantal JSR- en VSR-adviezen vrijwel gelijk. Daarnaast zien we dat dat het aantal onbekende adviezen in de VSR2-groep hoger ligt dan in de ASR-groep.

De ASR-groep en historische JSR-groep verschillen alleen van elkaar in het geadviseerde type strafrecht door de reclassering. In de historische vergelijkingsgroep ligt het percentage JSR-adviezen lager dan in de ASR-groep, ook is het advies voor type strafrecht vaker onbekend.

4.2 Demografische en resocialisatie kenmerken uit het SSB van het CBS

Demografische kenmerken van de drie onderzoeksgroepen zijn verkregen aan de hand van gegevens uit het SSB van het CBS.²² In tabel 15 worden de demografische en resocialisatiekenmerken op individueel niveau weergegeven. Voor alle drie de groepen geldt dat deze overwegend uit mannen bestaan (ruim 90%), in de analyses is daarom geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen.

ASR-groep vergeleken met gelijktijdige VSR-groep

Het percentage jongvolwassenen dat onderwijs volgde op het moment van instroom bij het OM is in de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep ongeveer gelijk (21% in de ASR-groep en 19% in de gelijktijdige VSR-groep). In de ASR-groep is basisonderwijs het meest voorkomende hoogst *behaalde* opleidingsniveau (48,1%) gevolgd door voortgezet onderwijs. In de gelijktijdige VSR-groep is voortgezet onderwijs het meest voorkomend (42,2%) gevolgd door basisonderwijs en mbo (beide 23,8%). De ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep verschillen hierin statistisch significant van elkaar ($X^2(3)=29,5$, $p<0,01$). Ook het hoogst *gevolgde* opleidingsniveau verschilt significant tussen de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep ($X^2(2)=36,1$, $p<0,01$). Het meest voorkomende hoogst gevolgde onderwijs in de ASR-groep betreft voortgezet onderwijs (56,4%), gevolgd door mbo en hoger (39,5%). In de gelijktijdige VSR-groep is het hoogst gevolgde onderwijs mbo en hoger (59,9%) gevolgd door voortgezet onderwijs. Het relatief lagere opleidingsniveau in de ASR-groep kan

---

²² Om de kans op onthulling te voorkomen weten we alleen de maand en het jaar waarop iemand is ingestroomd bij het OM. We hebben er daarom voor gekozen om de eerste van de maand waarop iemand is ingestroomd te gebruiken als peildatum.

mogelijk verklaard worden doordat de jongvolwassenen in deze groep gemiddeld jonger zijn dan de jongvolwassenen in de VSR-groep.

Ten tweede is de sociaal economische status (SES) van de ASR-groep en de gelijktijdige VSR-groep vergeleken. De ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep verschillen significant van elkaar voor wat betreft SES ($X^2(3)=16,0$, $p<0,01$) waarbij er verschillen zijn wat betreft het krijgen van een uitkering of student zijn. In de ASR-groep ontvangt het grootste percentage van de jongvolwassenen een uitkering (37,7%), in de gelijktijdige VSR-groep volgt het hoogste percentage van de jongvolwassenen een studie (41,5%).

Tevens is nagegaan van welk type huishouden de jongvolwassenen deel uitmaakten ten tijde van instroom bij het OM. De beide groepen verschillen hierin statistisch significant van elkaar ($X^2(3)=16,8$, $p<0,01$). In de ASR-groep maakte het grootste percentage jongvolwassenen deel uit van een kerngezin²³ (37,4%), gevolgd door een eenouderhuishouden (27,3%), een eenpersoonshuishouden (15,3%) en overige type huishouden (20,0%). In de gelijktijdige VSR-groep maakte ruim de helft van de jongvolwassenen (56,5%) deel uit van een kerngezin, gevolgd door een eenouderhuishouden (20,4%), een eenpersoonshuishouden (12,2%) en overige typen huishouden (10,9%). Het percentage kerngezinnen ligt in de ASR-groep lager dan in de gelijktijdige VSR-groep. Omgekeerd ligt het percentage overig type huishouden in de ASR-groep flink hoger als in de gelijktijdige VSR-groep.

Als we kijken naar herkomst dan zien we dat in de ASR-groep 44,4% van de jongvolwassenen de Nederlandse herkomst heeft, gevolgd door 26,5% jongvolwassenen met een Marokkaanse/Turkse herkomst en 9,6% met een Surinaamse/Antilliaanse herkomst. Er zijn geen significante verschillen tussen de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep wat betreft herkomst.

ASR-groep vergeleken met historische JSR-groep

Wat betreft de verschillen tussen de ASR-groep en de historische JSR-groep zien we het volgende. In de ASR-groep en in de historische JSR-groep is het basisonderwijs het meest voorkomende hoogst *behaalde* onderwijsniveau (48,1% in de ASR-groep en 37,3% in de historische JSR-groep), wel verschillen de groepen wel statistisch significant van elkaar ($X^2(3)=21,3$, $p<0,01$). Verder verschillen de ASR-groep en historische JSR-groep statistisch significant van elkaar in het hoogst *gevolgde* opleidingsniveau ($X^2(2)=30,8$, $p<0,01$). In de ASR-groep is het hoogst gevolgde opleidingsniveau voortgezet onderwijs gevolgd door mbo (39,5%) en hoger (39,5%). In de historische JSR-groep is het hoogst gevolgde opleidingsniveau mbo en hoger (47,6%) gevolgd door voortgezet onderwijs (36,7%).

Er zijn geen verschillen tussen de groepen wat betreft SES van het huishouden waaruit de jongeren komen. Daarnaast zijn er geen verschillen tussen de ASR-groep en historische JSR-groep voor wat betreft type huishouden. Het traditionele huishouden (waarbij sprake is van twee ouders) is in beide groepen het meest voorkomende type huishouden, gevolgd door een eenouderhuishouden, overige typen huishouden en een eenpersoonshouden.

Voor wat betreft herkomstgroepen zijn er geen statistisch significante ($p<0,01$) verschillen tussen de ASR-groep en historische JSR-groep.

---

²³ Een kerngezin bestaat uit vader, moeder en kind(eren).

Tabel 15 Demografische en resocialisatiekenmerken

	ASR-groep n=385		Gelijktijdige VSR-groep n=147		Historische JSR-groep n=166	
	%	n	%	N	%	n
Onderwijs volgend^a						
Ja	21	81	19	28	21,7	36
Nee	79	304	81	119	78,3	130
Hoogst behaalde diploma						
Mbo	20	77	23,8	35	15,1	25
Voortgezet onderwijs	27,8	107	42,2*	62	33,7*	56
Basisonderwijs	48,1	185	23,8*	35	37,3*	62
Onbekend	4,2	16	10,2*	15	13,9	23
Hoogst gevolgd onderwijs						
Mbo en hoger ^b	39,5	152	59,9*	88	47,6	79
Voortgezet onderwijs	56,4	217	28,6*	42	36,7*	61
Basisonderwijs/onbekend	4,2	16	11,6*	17	15,7*	26
SES						
Werkend	15,6	60	19,7	29	23,5	39
Uitkering	37,7	145	20,4*	30	28,3	47
Student	28,8	111	41,5*	61	31,9	53
Geen inkomen/onbekend	17,9	69	18,4	27	16,3	27
Type huishouden						
Kerngezin	37,4	144	56,5*	83	40,4	67
Eenouder huishouden	27,3	105	20,4	30	33,1	55
Eenpersoonshuishouden	15,3	59	12,2	18	11,4	19
Overig type huishouden ^c	20,0	77	10,9*	16	15,1	25
Herkomst						
Nederland	44,4	171	35,4	52	42,8	71
Marokko/Turkije	26,5	102	36,1	53	20,5	34
Suriname/Nederlandse Ant.	9,6	37	7,5	11	18,1	31
Overig	19,5	75	21,1	31	18,6	31

* $p < 0,01$ ^a Volgde de persoon onderwijs ten tijde van instroom bij het OM.^b Mbo, hbo-bachelor en wo-bachelor.^c Waaronder institutionele huishoudens, overige soorten en type huishouden onbekend.**Samenvattend**

In deze paragraaf zijn de demografische en resocialisatiekenmerken van de ASR-groep met de twee vergelijkingsgroepen vergeleken. Het gaat hier om de kenmerken ten tijde van instroom van de strafzaak bij het OM.

In vergelijking met de VSR-groep hebben jongvolwassenen in de ASR-groep vaker een lager opleidingsniveau (gevolgd en/of afgerond), of een uitkering en volgen zij minder vaak een studie. Jongvolwassenen in de ASR-groep maken in vergelijking met jongvolwassenen uit de gelijktijdige VSR-groep minder vaak deel uit van een kerngezin. Er is vaker sprake van een ander type huishouden zoals een institutioneel huishouden. De ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep laten geen verschil zien wat betreft herkomst.

In vergelijking met de historische JSR-groep zien we dat in de ASR-groep vaker sprake is van een lager opleidingsniveau (gevolgd en/of afgerond). De ASR-groep en historische vergelijkingsgroep verschillen op de overige demografische en resocialisatiekenmerken niet van elkaar.

4.3 Criminele-carrière- en criminogene factoren op basis van reclassering data

De reclassering kan ten behoeve van haar advies over een verdachte aan het OM en de rechter gebruikmaken van de RISC. Met de RISC wordt informatie verzameld over de criminele-carrière- en criminogene factoren. Eerder is al opgemerkt dat de reclassering in 2013 is overgegaan op een nieuwe versie van de RISC (versie 4.0). Deze versie is niet vergelijkbaar met eerder afgenomen RISC's. Dit betekent dat we de ASR-groep alleen kunnen vergelijken met de gelijktijdige VSR-groep, voor zover de zaken bekend waren bij de reclassering.

In tabel 16 worden de resultaten gegeven. Van de zaken waarvan gegevens bekend waren bij de reclassering, is bij de ASR-groep in 73,5% van de zaken sprake van een RISC 4.0 en bij de gelijktijdige VSR-groep gaat het om 65,4% van de bekende zaken. In het merendeel van de zaken lijkt dus wel sprake van een Risc-afname waarmee de criminogene kenmerken van de jongvolwassenen gestructureerd in beeld zijn gebracht. Maar dit beeld is bij de VSR-groep vertekend, omdat er in veel gevallen geen RISC-afname is. Als we dit relateren aan alle zaken van beide groepen waarover gegevens zijn verzameld (respectievelijk 403 en 180) is bij de ASR-groep in 57,8% van de zaken sprake van een RISC en bij de gelijktijdige VSR-groep in slechts 18,9% van de zaken. In een aanzienlijk deel van de strafzaken tegen jongvolwassenen blijkt dus geen gestructureerde risicotaxatie plaats te hebben gevonden, of is deze in ieder geval niet geregistreerd. Met name voor de groep die volgens het jeugdstrafrecht is gesanctioneerd is dit opvallend omdat juist bij die groep meer nadruk zou worden gelegd op de advisering.²⁴ Het is niet duidelijk hoe dit verschil te verklaren is.

Tabel 16 Aantal RISC-afname

RISC afgenomen	ASR-groep n=317		Gelijktijdige VSR-groep n=52	
	%	n	%	n
Ja, RISC 4.0	73,5	233	65,4	34
Ja, oude versie	5	16	-	-
Nee	21,5	68	34,6	18

In tabel 17 worden de RISC-scores weergegeven. Omdat in de gelijktijdige VSR-groep bij slechts 34 zaken een RISC is geregistreerd, was het niet mogelijk om de verschillen tussen beide groepen te toetsen. In die zaken waar een RISC aanwezig is, kenmerken de jongvolwassenen in de ASR-groep zich doordat relatief vaker sprake is van problemen wat betreft opleiding, relaties met vrienden en ernstige problemen in emotioneel welzijn dan in de gelijktijdige VSR-groep. Bij de ASR-groep is volgens de reclassering minder vaak sprake van de criminogene factor delictgeschiedenis en het huidig delict. De categorieën laag, matig, hoog en zeer hoog van de totaalscore van de RISC laten tussen beide groepen weinig verschillen zien. Het percentage geregistreerde RISC's waarbij geen eindscore berekend is ligt wel hoger in de gelijktijdige VSR-groep (23,5 % in de gelijktijdige VSR-groep tegenover geen in de ASR-groep). We merken wel op dat in de gelijktijdige VSR-groep het aantal ontbrekende RISC's zeer hoog is en dit gevolgen kan hebben voor de genoemde bevindingen (zoals eerder opgemerkt is slechts in 18,8% van de gevallen een RISC bekend).

²⁴ Dit hoge percentage ontbrekende RISC's in strafzaken wordt ook in andere studies gevonden (Beerthuizen et al., 2018). De RISC is bij de reclassering onderdeel van een maatwerk aanpak aan het worden en wordt alleen ingezet indien de zaak daartoe aanleiding geeft (Lünneman et al., 2017).

Tabel 17 RISc 4.0-score per schaal en totaalscore

Schaal	ASR-groep n=233		Gelijktijdige VSR-groep n=34	
	%	n	%	n
1/2 Delictgeschiedenis & Huidig delict				
Geen criminogene factor	51,5	120	32,4	11
Criminogene factor aanwezig	26,6	62	35,3	12
Aanwezig in ernstige mate	20,6	48	32,4	11
Onbekend	-	<5	-	<5
3 Huisvesting en Wonen				
Geen criminogene factor	82,4	192	85,3	29
Criminogene factor aanwezig	9,9	23	-	<5
Aanwezig in ernstige mate	6,9	16	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
4 Opleiding, werk en leren				
Geen criminogene factor	26,2	61	35,3	12
Criminogene factor aanwezig	51,5	120	44,1	15
Aanwezig in ernstige mate	20,6	48	20,6	7
Onbekend	-	<5	-	<5
5 Inkomen en omgaan met werk				
Geen criminogene factor	75,1	175	52,9	18
Criminogene factor aanwezig	12	28	29,4	10
Aanwezig in ernstige mate	12	28	17,6	6
Onbekend	-	<5	-	<5
6 Relaties met partner en gezin				
Geen criminogene factor	54,9	128	58,8	20
Criminogene factor aanwezig	30,5	71	29,4	10
Aanwezig in ernstige mate	13,7	32	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
7 Relaties met vrienden				
Geen criminogene factor	51,1	119	70,6	24
Criminogene factor aanwezig	43,8	102	23,5	8
Aanwezig in ernstige mate	3,9	9	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
8 Drugsgebruik				
Geen criminogene factor	61,8	144	79,4	27
Criminogene factor aanwezig	28,8	67	17,6	6
Aanwezig in ernstige mate	8,6	20	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
9 Alcoholgebruik				
Geen criminogene factor	82,8	193	88,2	30
Criminogene factor aanwezig	7,7	18	8,8	30
Aanwezig in ernstige mate	8,6	20	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
10 Emotioneel welzijn				
Geen criminogene factor	22,3	52	26,5	9
Criminogene factor aanwezig	19,7	46	23,5	8
Aanwezig in ernstige mate	56,7	132	50	17
Onbekend	-	<5	-	<5
11 Denkpatronen, gedrag en vaardigheden				
Geen criminogene factor	12,4	29	32,4	11
Criminogene factor aanwezig	43,3	101	44,1	15
Aanwezig in ernstige mate	43,3	101	23,5	8
Onbekend	-	<5	-	<5

Schaal	ASR-groep		Gelijktijdige VSR-groep	
	n=233		n=34	
	%	n	%	n
12 Houding				
Geen criminogene factor	60,1	140	61,8	21
Criminogene factor aanwezig	27,5	64	26,5	9
Aanwezig in ernstige mate	11,6	27	-	<5
Onbekend	-	<5	-	<5
Totale score RISC				
Laag	2,1	5	-	<5
Matig	49,8	116	47,1	16
Hoog	27,5	64	20,6	7
Zeer hoog	3,4	64	-	<5
Geen totaalscore	-	<5	23,5	8
Onbekend	17,2	40	-	<5

Samenvattend

In deze paragraaf zijn de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep vergeleken op basis van beschikbare RISC 4.0-scores. Van de ASR-groep is bij ruim de helft van de zaken een RISC 4.0 geregistreerd, in de gelijktijdige VSR-groep is dit bij iets minder dan een vijfde van de zaken. In de ASR-groep is ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep vaker sprake van problemen met betrekking tot opleiding, relaties met vrienden en ernstige problemen in emotioneel welzijn. Wat betreft de vergelijking van de RISC-scores merken we op dat bij beide groepen relatief veel gegevens ontbreken, waarbij het aantal ontbrekende gegevens bij de gelijktijdige VSR-groep zeer hoog is. Dit impliceert dat we op basis van de Risc-scores geen verdere uitspraken kunnen doen over verschillen tussen beide groepen.

4.4 Persoon van de dader op basis van PJ-rapportages van het NIFP

Voor die jongvolwassenen waarvan een PJ-rapportage beschikbaar was, zijn de inschattingen van de betreffende gedragswetenschappers over de psychiatrische problematiek gescoord. Verder is onderzocht of in de rapportages informatie beschikbaar was over de ontwikkeling van de jeugdige zoals die door de gedragswetenschapper is ingeschat. Hierbij wordt opgemerkt dat de gerapporteerde kenmerken niet per definitie die kenmerken zijn die hebben geleid tot een jeugdstrafrecht advies door de rapporteur. De informatie die hier wordt gegeven betreft gegevens over de persoon van de dader zoals die in de PJ-rapportages aan de orde zijn gekomen. Het gaat daarbij niet specifiek over de indicaties en contra-indicaties om jeugdstrafrecht te adviseren.²⁵

We vergelijken de ASR-groep met een steekproef van jongvolwassenen waarvoor een PJ-rapportage is opgesteld waarbij sanctionering volgens het VSR is geadviseerd en met de historische JSR-groep. Zoals opgemerkt in paragraaf 4.1, is gebruikgemaakt van een steekproef van alle jongvolwassenen waarbij in 2014-2015 een PJ-rapportage is opgesteld en waarbij sanctionering volgens het VSR is geadviseerd omdat bij de oorspronkelijke gelijktijdige VSR-groep nauwelijks zaken met een PJ-rapportage waren. Deze tweede gelijktijdige VSR-groep wordt voor de duidelijkheid aangeduid met VSR2-groep. Vooropgesteld staat dat de VSR2-groep

²⁵ De vraag over welke indicaties en contra-indicaties leiden tot een bepaald type advies komt wel aan bod in de procesevaluatie, Barendregt et al., aankomend in 2018.

afkomstig is uit de populatie van jongvolwassen daders waarbij omdat er een PJ-rapportage is de verwachting is van ernstige psychische en/of psychiatrische problematiek. Daarmee is deze groep dan ook een groep met ernstiger problematiek dan de oorspronkelijke VSR-groep die afkomstig was uit de totale populatie jongvolwassenen daders die met justitie in aanraking is gekomen wegens een misdrijf.

Ten eerste is nagegaan van welk type delict sprake is (zie tabel 18). In de ASR-groep is in 60,2% van de rapportages sprake van een vermogensdelict. In de gelijktijdige VSR2-groep is dat in 36,3% het geval. De ASR-groep en VSR2-groep verschillen hierin statistisch significant van elkaar ($X^2(5)=17,2, p<0,01$). Het percentage levensdelicten ligt in de ASR-groep bijna 10% lager dan in de gelijktijdige VSR2-groep, dit percentage laat zien dat in de VSR2-groep sprake is van zwaardere zaken dan in de ASR-groep. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat dit een kwalificatie op basis van de PJ-rapportages is. De kwalificatie van het delict door het OM is niet bekend.

De ASR-groep en de historische JSR-groep laten voor wat betreft type delict geen statistisch significante verschillen zien.

Tabel 18 Type delict NIFP

Type delict	ASR-groep n=133		Gelijktijdige VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
Levensdelict	15	20	23,9	27	14,1	10
Zedendelict	4,5	6	7,1	8	18,3	13
Gewelddelict	11,3	15	19,5	22	8,5	6
Vermogen ^a	60,2	77	36,3*	41	50,7	36
Overig	9	12	13,3	15	8,5	6

* $p<0,01$

^a Zowel vermogensdelicten met als zonder geweld.

Vervolgens is nagegaan of door het NIFP psychische problematiek op basis van een DSM-IV-diagnose is gerapporteerd. In tabel 19 is per groep aangegeven of sprake is van een AS-1- of AS-2-stoornis en indien het geval van hoeveel stoornissen en van welk type stoornissen sprake is.

De ASR-groep en de gelijktijdige VSR2-groep verschillen statistisch significant van elkaar wat betreft het aantal AS-1-stoornissen ($X^2(5)=33,5, p<0,01$). In de ASR-groep is bij 22,6% van de rapportages sprake van twee AS-1-stoornissen, bij de VSR2-groep is daar in 12,4% van de rapportages sprake van. Bij 8,3% van de rapportages is onbekend of sprake is van een AS-1-stoornis, in de gelijktijdige VSR2-groep is dit bij 38,1% van de rapportages het geval. Het percentage personen waarbij *geen* AS-1-stoornis aanwezig is, is bij beide groepen ongeveer gelijk. In zowel de ASR-groep als in de VSR2-groep is in de meeste gevallen sprake van één AS-1-stoornis, gevolgd door twee AS-1-stoornissen. Wanneer we kijken naar het type AS-1-stoornis dan zien we dat in zowel de ASR-groep als in de VSR2-groep verslavingsproblematiek de meest voorkomende stoornis is gevolgd door gedragsstoornissen. Verslavingsproblematiek komt in de ASR-groep bij 34,6% van de jongvolwassenen voor, in de VSR2-groep is dit bij 20,4% van de jongvolwassenen. Hoewel verslavingsproblematiek in beide groepen de meest voorkomende stoornis is, verschillen de groepen hierin wel statistisch significant van elkaar ($X^2(1)=6,1, p<0,01$). De ASR-groep en VSR2-groep laten daarnaast een significant verschil zien wat betreft ontwikkelingsstoornissen ($X^2(1)=11,3, p<0,01$) en gedragsstoornissen ($X^2(1)=6,9, p<0,01$). In de ASR-groep is bij 27,8% van de rapportages sprake van

een ontwikkelingsstoornis, bij de VSR2-groep is dit in 10,3% van de zaken het geval. Een gedragsstoornis is bij 32,3% van de jongvolwassenen in de ASR-groep gediagnosticeerd en bij 17,7% in de VSR2-groep.

De ASR-groep en VSR2-groep verschillen statistisch significant in het aantal As-2-stoornissen ($X^2(2)=37,2, p<0,01$). In de ASR-groep is statistisch significant vaker sprake van één of meer As-2 stoornissen dan in de VSR2-groep. In de gelijktijdige ASR-groep is ten opzicht van de VSR2-groep minder vaak sprake van een onbekende diagnose op As-2 (respectievelijk 7,5% bij de ASR-groep en 38,9% bij de gelijktijdige VSR-groep). Verder blijkt uit de tabel dat in de ASR-groep significant vaker sprake is van een verstandelijke beperking ($X^2(2)=39,9, p<0,01$). In de ASR-groep is in 43,6% van de rapportage sprake van een verstandelijke beperking, in de VSR2-groep is dit in 18,6% van de rapportages het geval.

De ASR-groep en historische JSR-groep verschillen wat betreft psychiatrische problematiek niet significant van elkaar.

Tabel 19 Psychiatrische problematiek op basis van DSM-IV-diagnose

	ASR-groep n=133		Gelijktijdige VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
Aantal As-1-stoornissen^a						
Geen As-1-stoornis	16,5	22	15	17	22,5	16
1 As-1-stoornis	27,8	37	21,2	24	25,4	18
2 As-1-stoornissen	22,6	30	12,4*	14	28,2	20
3 As-1-stoornissen	16,5	22	8,8	10	8,5	6
4 As-1-stoornissen	8,3	11	4,4	5	11,3	8
Onbekend	8,3	11	38,1*	43	-	<5
As-1-stoornissen						
Stemming/angst/stressstoornis	15,8	21	13,3	15	14,1	10
Verslavingsproblematiek	34,6	46	20,4*	23	35,2	25
Ontwikkelingsstoornis	27,8	37	10,6*	12	32,4	23
Gedragsstoornis	32,3	43	17,7*	20	32,4	23
Overige stoornis	18,8	25	11,5	13	11,3	8
Aantal As-2-stoornissen^b						
Geen As-2-stoornis	42,1	56	34,5	39	42,3	30
1 of meer As-2-stoornissen	50,4	67	26,5*	30	53,5	38
Onbekend	7,5	10	38,9*	44	-	<5
Verstandelijke beperking						
Ja	43,6	58	18,6*	21	46,5	33
Nee	48,9	65	42,5	48	49,3	31
Onbekend	7,5	10	38,9	44	4,2	7

* $p<0,01$

^a Klinische stoornissen.

^b Persoonlijkheidsstoornissen.

Kenmerken die mogelijk de ontwikkeling van jongvolwassenen betreffen

In de strafrechtelijke keten zijn (vooral nog) geen goede meetinstrumenten beschikbaar die iets zeggen over de ontwikkeling van de jongvolwassene. In de PJ-rapportages worden door de rapporteur (psychiater of klinisch psycholoog) wel indrukken gegeven die verwijzen naar de ontwikkeling van de jongvolwassenen. Het gaat hier voornamelijk om het klinisch oordeel van de PJ-rapporteurs en indien

beschikbaar de IQ-scores op basis van een test. Omdat deze indrukken worden gerapporteerd en het rapport ook wordt voorgelegd aan de rechter kunnen ze wel een rol spelen bij de beeldvorming over de jongvolwassene bij de rechter en daarmee ook gevolgen hebben voor de sanctionering. Deze kenmerken worden in de tabel 19 tot en met 21 weergegeven.

In tabel 20a wordt de ontwikkelingsleeftijd op basis van uiterlijk en gedrag van de drie groepen weergegeven. In de tabel is te zien dat de ASR-groep en VSR2-groep statistisch significant van elkaar verschillen in de gerapporteerde uiterlijke ontwikkelingsleeftijd ($X^2(2)=10,4$, $p<0,01$). Jongvolwassenen in de ASR-groep zien er volgens de rapporteurs vaker jonger dan hun kalenderleeftijd uit dan jongvolwassenen uit de VSR2-groep. Datzelfde geldt voor de gerapporteerde ontwikkelingsleeftijd van het gedrag ($X^2(2)=39,5$, $p<0,01$).

De historische groep laat hierin geen verschillen zien met de ASR-groep.

In tabel 20b worden verschillen tussen de groepen jongvolwassenen gegeven wat betreft hun intelligentie. Het gaat daarbij zowel om IQ-scores op basis van een test als intelligentie inschattingen op basis van het klinisch oordeel. Als we kijken naar het percentage jongvolwassenen waarbij een IQ-test is afgenomen, dan zien we dat in de ASR-groep in vergelijking met de VSR2-groep significant vaker informatie beschikbaar is op basis van een afgenomen IQ-test ($X^2(2)=33,2$, $p<0,01$). De beschikbare IQ-scores laten echter geen significante verschillen zien. Kennelijk wordt bij de ASR-groep dus wel vaker een intelligent test in het kader van de PJ-rapportage afgenomen. Tevens is gekeken naar het gerapporteerde intelligentieniveau op basis van het klinisch oordeel door de psycholoog of psychiater. Hier gaat het om een klinisch oordeel wat minder valide en betrouwbaar is dan een testafname. De ASR-groep verschilt significant met de VSR2-groep voor wat betreft het gerapporteerde intelligentieniveau ($X^2(2)=33,2$, $p<0,01$). In de ASR-groep is vaker sprake van een LVB of zwakbegaafd intelligentieniveau in vergelijking met de VSR2-groep. Voor de kenmerken uit tabel 20a en 20b geldt dat de ASR-groep en historische groep niet statistisch significant verschillen op deze kenmerken.

Tabel 20a Ontwikkelingsleeftijd op basis van uiterlijk en gedrag volgens PJ-rapportage

	ASR-groep <i>n</i> =133		Gelijktijdige VSR2-groep <i>n</i> =113		Historische JSR-groep <i>n</i> =71	
	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>
Ontwikkelingsleeftijd						
Uiterlijk						
Gelijk aan kalenderleeftijd	27,1	36	34,5	39	26,8	19
Jonger dan kalenderleeftijd	29,3	39	12,4*	14	23,9	17
Niet genoemd	43,6	58	53,1	60	49,3	35
Gedrag						
Gelijk aan kalenderleeftijd	9,8	13	10,6	12	-	<5
Jonger dan kalenderleeftijd	72,2	96	34,5*	39	76,1	54
Niet genoemd	18	24	54,9*	62	22,5	16

* $p<0,01$

Tabel 20b Intelligentieniveau op basis van klinisch oordeel

	ASR-groep n=133		Gelijktijdige VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
IQ-informatie						
Ja	69,9	93	46*	52	70,4	50
Ja, o.b.v. eerder onderzoek ^a	19,5	26	11,5	13	16,9	12
Nee	10,5	14	42,5*	48	12,7	9
IQ-score						
90-120	12	16	15	17	8,5	6
80-89	15	20	17,7	20	14,1	10
79-35	27,8	37	16,8	19	26,8	19
Onbekend of disharmonisch	45,1	60	50,4	57	50,7	36
Intelligentieniveau ^b						
Normaal	16,5	22	20,4	23	14,1	10
Beneden gemiddeld	25,6	34	15,9	18	25,4	18
LVB of zwakbegaafd	49,6	66	26,5*	30	45	32
Anders en niet genoemd	8,3	11	37,1*	42	15,5	11

* $p < 0,01$

^a De meest recente IQ-informatie wordt gecodeerd, indien enkel IQ-informatie beschikbaar is uit eerder onderzoek is dit gecodeerd.

^b Intelligentieniveau op basis van klinisch oordeel.

In tabel 21 wordt de inschatting van de rapporteurs gegeven over spijt/schuld, gewetens- en sociale ontwikkeling van de jongvolwassene.

De ASR-groep verschilt niet van de VSR2-groep voor wat betreft gerapporteerde gewetensontwikkeling en spijt/schuld. Rapporteurs rapporteren in de ASR-groep bij minder dan de helft van de zaken over een 'lacunaire' of gebrekkige gewetensontwikkeling. Daarnaast wordt in bijna de helft van de zaken in de ASR-groep niet gerapporteerd over spijt en/of schuldgevoelens. De sociale ontwikkeling verschilt in de ASR-groep statistisch significant van de VSR2-groep ($X^2(2)=25,6, p < 0,01$). In de ASR-groep is significant vaker sprake van door de rapporteurs gerapporteerde gebrekkige sociale ontwikkeling.

De ASR-groep en historische JSR-groep laten geen verschillen zien in de gerapporteerde gewetensontwikkeling, spijt/schuld en sociale ontwikkeling.

Tabel 21 Gewetensontwikkeling, spijt/schuld en sociale ontwikkeling volgens PJ-rapportage

	ASR-groep n=133		Gelijktijdige VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
Gewetensontwikkeling						
Niet gebrekkig of niet genoemd	51,1	68	57,5	65	52,1	37
Lacunair	15,8	21	4,4	5	15,5	11
Gebrekkig	33,1	44	38,1	43	32,4	23
Spijt/schuld						
Ja	26,3	35	16,8	19	25,4	18
Beperkt	9	12	5,3	6	9,9	7
Nee	17,3	23	18,6	21	14,1	10
Niet genoemd	47,4	63	59,3	67	50,7	36
Sociale ontwikkeling						
Gebrekkig	73,7	98	50,4*	57	73,2	52
Niet gebrekkig of niet genoemd	26,3	35	49,5	56	26,7	19

* $p < 0,01$

Tot slot wordt de door rapporteurs gerapporteerde agressieregulatie en impulscontrole in de drie groepen gegeven in tabel 22.

De ASR-groep en VSR2-groep verschillen statistisch significant in gerapporteerde agressieregulatie ($X^2(3)=41,5$, $p < 0,01$). In de ASR-groep is bij 68,4% van de jongvolwassenen sprake van gerapporteerde beperkte agressieregulatie, in de VSR2-groep is dit bij 45,1% van de zaken het geval. In de ASR-groep wordt bij 13,6% van de jongvolwassenen niets genoemd over de mate van agressieregulatie, in de VSR2-groep is dit in 48,6% van de gevallen zo.

De ASR-groep en VSR2-groep laten daarnaast een statistisch significant verschil in gerapporteerde impulscontrole zien ($X^2(2)=20$, $p < 0,01$). In de ASR-groep is bij 65,4% van de jongvolwassenen sprake is van gerapporteerde impulscontrole, in de VSR2-groep is dit in 45,1% van de zaken het geval. Verder wordt in de ASR-groep bij 18% van de jongvolwassenen niets over de mate van impulscontrole gerapporteerd, in de VSR2-groep is dit bij 44,2% van de jongvolwassenen.

De ASR-groep en historische JSR-groep laten geen significante verschillen zien in de mate van gerapporteerde agressieregulatie en impulscontrole.

Tabel 22 Agressieregulatie en impulscontrole volgens PJ-rapportage

	ASR-groep n=133		Gelijktijdige VSR2-groep n=113		Historische JSR-groep n=71	
	%	n	%	n	%	n
Agressieregulatie						
Niet beperkt	18	24	6,2	7	12,7	9
Beperkt	68,4	91	45,1	51	56,3	40
Niet genoemd	13,6	18	48,6*	55	31	22
Impulscontrole						
Niet beperkt	16,5	22	10,6	12	9,9	7
Beperkt	65,4	87	45,1*	51	69	49
Niet genoemd	18	24	44,2*	50	21,1	15

* $p < 0,01$

Samenvattend

In deze paragraaf zijn de ASR-groep, de VSR2-groep en de historische JSR-groep vergeleken voor kenmerken die betrekking hebben op de persoon van de dader zoals ze door de PJ-rapporteur zijn gesignaleerd. Zoals eerder al werd opgemerkt, hebben de gerapporteerde kenmerken niet per definitie geleid tot een jeugdstrafrechtadvies door de rapporteur. De informatie die is gegeven betreft gegevens over de persoon van de dader zoals die in de PJ-rapportages aan de orde zijn gekomen. In de ASR-groep is in vergelijking met de VSR2-groep minder vaak sprake van een levensdelict. Dat laat zien dat we in de VSR2-groep te maken hebben met een zwaardere groep daders. Als we kijken naar de door de PJ-rapporteurs gediagnosticeerde psychische problematiek dan zien we dat in de ASR-groep vaker sprake is van As-1- en As2-stoornissen in vergelijking met de VSR2-groep. Voor wat betreft intelligentieniveau dan blijkt dat in de ASR-groep vaker sprake is van informatie over het intelligentieniveau en dat in de ASR-groep vaker een lager intelligentieniveau op basis van klinisch oordeel wordt gerapporteerd. De ASR-groep en VSR2-groep blijken verder te verschillen in gerapporteerde sociale ontwikkeling en agressieregulatie en impulscontrole. Voor deze kenmerken geldt dat in de ASR-groep vaker wordt gerapporteerd over mogelijke problemen in de ontwikkeling van deze kenmerken.

De ASR-groep en historische JSR-groep laten geen significante verschillen zien in de gerapporteerde kenmerken, dit is conform de verwachtingen.

4.5 Samenvatting van de resultaten

In dit hoofdstuk zijn de kenmerken van jongvolwassenen die in het eerste jaar na invoering van het adolescentenstrafrecht zijn gesanctioneerd beschreven (ASR-groep). Tevens zijn hun kenmerken vergeleken met enkele andere groepen van jongvolwassenen die met justitie in aanraking zijn gekomen, namelijk jongvolwassenen die in dezelfde periode zijn gesanctioneerd volgens het volwassenen strafrecht (VSR- en VSR2-groep) en jongvolwassenen die in de periode ervoor zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht (historische JSR-groep). In tabel 23 worden de overeenkomsten en verschillen tussen de groepen op een kwalitatieve manier samengevat. Uit de tabel blijkt dat de ASR-groep wat betreft kenmerken van de uitgangszaak, demografische en resocialisatiekenmerken duidelijk verschilt van zowel de VSR- als de historische JSR-groep. Verder zien we ook dat de ASR-groep en de VSR2-groep duidelijk van elkaar verschillen wat betreft kenmerken van de persoon van de dader, maar dat de ASR-groep en de historische JSR-groep op die kenmerken niet van elkaar verschillen. In het slothoofdstuk zullen we hierop nader ingaan.

Tabel 23 Overzicht van overeenkomsten en verschillen ASR-groep met vergelijkingsgroepen

Domein	Gemeten kenmerk	Toelichting	ASR versus		
			VSR1	VSR2	His.JSR
Uitgangszaak	Leeftijd (gemiddeld)	Gemiddelde leeftijd: ASR-groep gemiddeld jonger dan VSR-groep en gemiddeld ouder dan Hist. groep	<	.	>
	Leeftijd				
	18 jaar	Aantal 18-jarigen	>	.	<
	19 jaar	Aantal 19-jarigen	=	.	>
	20 jaar	Aantal 20-jarigen	=	.	>
	21 jaar	Aantal 21-jarigen	<	.	=
	22 jaar	Aantal 22-jarigen	<	.	=
	Type delict				
	Vermogensdelict	ASR-groep vaker vermogensdelict	=	.	>
	Diefstal met geweld	ASR-groep vaker geweldsdelict	>	.	=
	Geweldsdelict	Geen verschil	=	.	=
	Drugs	Geen verschil	=	.	=
	Zeden	ASR-groep minder vaak zedendelict	=	.	<
	Verkeersmisdrijven	ASR-groep minder vaak verkeersmisdrijven	<	.	=
	VLAOO ^a	Geen verschil	=	.	=
	Overig ^b	ASR-groep minder vaak sprake van overig type delicten	<	.	=
	Type afdoening				
	Geldboete	ASR-groep minder vaak geldboete	<	.	=
	Taakstraf	Geen verschil	=	.	=
	Voorw. vrijheid.	Geen verschil	=	.	=
	Onvoorw. vrijheid.	ASR-groep vaker onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	>	.	=
Anders ^c	Geen verschil	=	.	=	
Uitgangszaak ASR-specifiek	Toepassing wegingskader/lijs	Geen verschil in toepassing wegingskader	=	.	.
	Advies voor type strafrecht	Vaker JSR-advies in ASR-groep	>	.	>
	Advies type sanctie	Vrijheidsbenemende sanctie meest geadviseerde sanctie in ASR-groep	>	.	>
	Wegingskader	n.v.t.	.	.	.
Demografische en resocialisatiekenmerken	Sekse	n.v.t.	.	.	.
	Herkomst	Geen verschil in herkomst	=	.	=
	Onderwijs volgend	Geen verschil in onderwijsdeelname	=	.	=
	Hoogst behaalde diploma	ASR-groep vaker lagere afgeronde opleiding	>	.	>
	Hoogst gevolgde opleiding	ASR-groep vaker lagere gevolgde opleiding	>	.	>
	Woonsituatie	ASR-groep vaker in niet-traditioneel huishouden	>	.	>
	Werk en uitkering	ASR-groep vaker een uitkering	>	.	>
Criminele-carrière- en criminogene factoren (3RO)	Risicotaxatie	Geen verschil in % afname RISc	=	.	=
	RISc-afzonderlijke schalen	n.v.t.	.	.	.
	en totaalscore				

Domein	Gemeten kenmerk	Toelichting	ASR versus		
			VSR1	VSR2	His.JSR
Persoon van de dader (NIFP)	Type delict	ASR-groep vaker sprake van vermogensdelict	.	>	=
	Psychiatrische problematiek	ASR-groep vaker sprake van problematiek	.	>	=
	As-1-stoornis	ASR-groep vaker sprake van As-1-stoornis	.	>	=
	Type As-1-stoornis(sen)	ASR-groep vaker verslavings-problematiek, gedragsstoornis en ontwikkelingsstoornis	.	>	=
	As-2-stoornis	ASR-groep vaker sprake van As-2-stoornis	.	>	=
	Verstandelijke beperking	ASR-groep vaker sprake van verstandelijke beperking	.	>	=
	Ontwikkelingsleeftijd				
	Uiterlijk	ASR-groep vaker jonger dan kalenderleeftijd	.	>	=
	Gedrag	ASR-groep vaker jonger dan kalenderleeftijd	.	>	=
	Intelligentieniveau	ASR-groep vaker IQ-informatie bekend	.	>	=
	o.b.v. testonderzoek	Geen verschil in IQ o.b.v. testonderzoek	.	=	=
	o.b.v. klinisch oordeel	ASR-groep vaker LVB of zwakbegaafd	.	>	=
	Gewetensontwikkeling	Geen verschil in gerapporteerde gewetensontwikkeling	.	=	=
	Spijt/schuld	Geen verschil in gerapporteerde spijt/schuld	.	=	=
	Sociale ontwikkeling	ASR-groep vaker gerapporteerd over gebrekkige sociale ontwikkeling	.	>	=
	Agressieregulatie	ASR-groep vaker gerapporteerd over agressieregulatie	.	>	=
Impulscontrole	ASR-groep vaker gerapporteerd over beperkte impulscontrole	.	>	=	

Noot

= geen significante verschillen tussen de ASR-groep en de betreffende groep in de kolom.

> significant hoger percentage bij de ASR-groep dan bij de vergelijkingsgroep in de betreffende kolom.

< significant lager percentage bij de ASR-groep dan bij de vergelijkingsgroep in de betreffende kolom.

. niet van toepassing.

^a Vernieling, lichte agressie, openbare orde.

^b Misdrijven wapens en munitie, economische misdrijven incl. milieudelicten, overige delicten en type delict onbekend.

^c In deze categorie is alleen sprake van een secundaire straf, zoals een leerstraf.

5 Discussie en conclusie

In dit rapport zijn de kenmerken van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd (artikel 77c Sr.) onderzocht. Met de komst van het adolescentenstrafrecht is de leeftijdsgrens voor de toepassing van het jeugdstrafrecht opgerekt tot 23 jaar. Daarnaast is meer nadruk komen te liggen op het belang van advisering over de (persoon van de) jongvolwassene door de reclassering en het NIFP. Wat de kenmerken zijn van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd was tot nu toe onbekend. Kennis over de kenmerken van de doelgroep is belangrijk om een passende sanctie of interventie te kunnen geven (Andrews & Bonta, 2007; Andrews, Bonta & Wormith, 2011).

Ten eerste is op basis van literatuur nagegaan hoe beleid en betrokken justitiële partners de doelgroep van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zouden kunnen worden gesanctioneerd omschrijven. De beschrijving levert inzicht op in hoe de doelgroep door wetgever en beleid is *beoogd* en hoe deze groep door de praktijk wordt opgevat. Daarnaast is nagegaan wat vanuit wetenschappelijk perspectief bekend is over de ontwikkeling van jongvolwassen daders van misdrijven. Dit betreft de eerste onderzoeksvraag van dit onderzoek. De bevindingen worden beknopt beschreven in paragraaf 5.1.

Ten tweede zijn in een empirisch onderzoek de kenmerken van jongvolwassen daders, die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd, onderzocht. Het betreft inzicht in de praktijk *gerealiseerde* doelgroep. De kenmerken betreffen gegevens zoals die zijn verkregen in de fase van de strafrechtelijke vervolging ten behoeve van de sanctionering van de jongvolwassene. De kenmerken van jongvolwassenen die in het eerste jaar na invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd (de ASR-groep), zijn vergeleken met die van jongvolwassenen die in dezelfde periode een volwassensanctie kregen (de gelijktijdige VSR-groep). Hierdoor werd duidelijk waarin jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd zich onderscheiden van jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd, vanuit het oogpunt van professionals. Tevens is de ASR-groep vergeleken met een groep jongvolwassenen die voor de invoering van het ASR een jeugdsanctie kregen opgelegd (de historische JSR-groep). Deze vergelijking levert inzicht op in mogelijke overeenkomsten of verschillen over de tijd tussen jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd voor of na invoering van het adolescentenstrafrecht.

De kenmerken die zijn onderzocht betreffen kenmerken zoals bekend bij de uitvoerende organisaties, het OM, de reclassering en het NIFP. Aanvullend zijn demografische kenmerken uit het SSB van het CBS verzameld. Deze resultaten beschrijven we in paragraaf 5.2 en hiermee beantwoorden we de tweede, derde en vierde onderzoeksvraag.

Voordat we afsluiten met een conclusie (paragraaf 5.5) volgt eerst nog een bespreking van de mogelijkheden en beperkingen van het onderzoek (paragraaf 5.3) en enkele beleidsaanbevelingen (paragraaf 5.4).

5.1 De doelgroep van artikel 77c Sr: een vergelijking tussen beleid en praktijk

Onderzocht is hoe door beleid en praktijk de doelgroep van jongvolwassen daders waarbij jeugdstrafrecht zou kunnen worden toegepast wordt omschreven. Het gaat daarbij om de beoogde doelgroep voor artikel 77c Sr. Inzicht in de beoogde doel-

groep is nodig om de juiste interventie voor die doelgroep te kunnen selecteren. De ketenpartners zijn bij het vormgeven van de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor de toepassing van het jeugdstrafrecht afhankelijk van het kader zoals dit door de wetgever en het beleid is geschetst (*Kamerstukken II 2012-2013*, 33 498 nr. 3).

De wetgever heeft een algemene omschrijving gegeven van de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerkingen kunnen komen voor het jeugdstrafrecht. Het gaat om 18- tot 23-jarige daders van een misdrijf waarbij de persoonlijkheid van de dader en/of de omstandigheden van het feit aanleiding geven om te sanctioneren volgens het jeugdstrafrecht. Wat betreft de persoon van de verdachte wordt gesuggereerd dat het jongvolwassenen betreft waarbij sprake is van een 'onvoltooide ontwikkeling', meer specifiek een onvoltooide emotionele, sociale, morele en/of intellectuele ontwikkeling (*Kamerstukken II 2012-2013*, 33 498, nr. 3, p. 12.). De invulling van de juridische conditie 'de omstandigheden van het feit' blijft onduidelijk, mogelijk verwijst dit naar het plegen van een delict in groepsverband door minderjarigen en meerderjarigen. Met deze algemene omschrijving biedt de wet enerzijds ruimte voor interpretatie en invulling van de doelgroep door de praktijk. Anderzijds worden in de memorie van toelichting wel enkele specifieke voorbeelden gegeven van jongvolwassenen die in aanmerking zouden kunnen komen voor toepassing van het jeugdstrafrecht. Het betreffen jongvolwassenen veelplegers, jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) of kwetsbare jongvolwassenen (in de zin van problematiek). De verwachting is daarom dat de groep jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd een heterogene groep is waarbij sprake is van problematiek in verschillende domeinen (zie paragraaf 3.5).

De selectie van de doelgroep is in grote mate overgelaten aan de praktijk. Er is met de komst van het adolescentenstrafrecht ook meer nadruk gelegd op het belang van advisering door de reclassering en het NIFP aan het OM en de rechter bij jongvolwassenen waar sanctionering volgens het jeugdstrafrecht wordt overwogen. De ketenpartners hebben zelf geen nadere omschrijving gegeven van de doelgroep van jongvolwassenen. Er zijn door de betrokken instanties wel screeningslijsten ontwikkeld waarmee indicaties en contra-indicaties voor de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen kunnen worden gegeven. Deze instrumenten kunnen professionals helpen bij hun advies over jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. Over de validiteit van deze instrumenten is vooralsnog niets bekend. Daarnaast is het gebruik ervan vrijwillig. Uit het empirisch onderzoek blijkt dat in een aanzienlijk deel van de zaken geen gebruik wordt gemaakt van de beschikbare instrumenten, of dat deze in ieder geval niet systematisch worden gedocumenteerd in de systemen (zie hoofdstuk 4). Dit roept vragen op over de betrouwbaarheid van de gegevens op basis van deze instrumenten. Hoewel het in lijn is met de beleidsgedachte van het leveren van meer maatwerk en het centraal stellen van de professional, kan het ontbreken van een duidelijke omschrijving van de doelgroep en het vrijwillige gebruik van een wegingskader/lijst als potentieel risico rechtsongelijkheid voor de jongvolwassene met zich mee brengen. Immers, de kennis en kunde van professionals kan zowel landelijk als lokaal verschillen (Menger, 2017). Deze differentiatie in kennis heeft mogelijk gevolgen voor bij welke jongeren het jeugdstrafrecht wordt geadviseerd door de reclassering en/of het NIFP.

Een belangrijke achtergrond voor de toepassing van artikel 77c Sr. betreft de onvoltooide ontwikkeling van jongvolwassenen daders. Dat een duidelijke omschrijving ontbreekt van wanneer en bij wie hiervan sprake is bij jongvolwassenen daders is

vanuit wetenschappelijk oogpunt niet verwonderlijk. In wetenschappelijke publicaties is geen consensus over wanneer bij jongvolwassen ouders sprake is van een onvoltooide ontwikkeling en wat dat dan precies betekent in de ontwikkeling van criminele carrières (zie Steinberg, 2013). Het begrip 'onvoltooide ontwikkeling' lijkt vooralsnog moeilijk concreet te maken. De biopsychosociale ontwikkeling van individuen loopt door tot minstens halverwege de jaren twintig (Albert et al., 2012; Bonnie et al., 2012; Malin et al., 2013; Monahan et al., 2013; Peake et al., 2013); er is individuele variatie in de snelheid en mate van deze ontwikkeling (Crone & Elzinga, 2015; Crone & Güroglu, 2013); en er lijken verschillen te zijn tussen ouders die stoppen en ouders die continueren in hun criminele carrière in de jongvolwassenheid (Monahan et al., 2013). Onduidelijk is *waarin* de ontwikkeling van ouders die gedurende de jongvolwassen levensfase stoppen of continueren in een criminele carrière van elkaar verschillen en waarom de een stopt en de ander continueert (Loeber et al., 2012). Er is individuele variatie in de ontwikkeling van criminele carrières (Blokland & Palmen, 2012; Donker et al., 2015). Wetenschappelijk longitudinaal onderzoek naar de oorzaken van deze variatie onder jongvolwassen ouders is echter schaars. Het beschikbare onderzoek bevestigt dat bij degenen die continueren onder meer sprake is van een onrijpe (of onvoltooide) psychosociale ontwikkeling ten aanzien van functies die relevant zijn bij het al dan niet persisteren in een criminele carrière (Monahan et al., 2015). Daarbij gaat het specifiek om impulsregulatie, perspectief kunnen nemen, verantwoordelijkheid nemen voor eigen gedrag en weerstand kunnen bieden tegen invloed van leeftijdsgenoten. Deze functies laten individuele variatie zien in de (mate en snelheid van) ontwikkeling in de adolescentie en jongvolwassen levensfase (Cauffman & Steinberg, 1996). Volgens Steinberg is deze onrijpheid of onvoltooidheid te interpreteren als functies waarover een jonge vader nog niet volledig de controle heeft (Steinberg, 2013). Internationaal onderzoek naar de biopsychosociale ontwikkeling van jongvolwassen ouders is schaars, Nederlands onderzoek ontbreekt. Het bestaande Nederlandse onderzoek naar jongvolwassen ouders is met name gericht op criminogene risicofactoren en de aanwezigheid van psychische en psychiatrische problematiek (Boendermaker et al., 2014; Hill et al., 2015; Loeber et al., 2012, 2015).

Ons onderzoek naar hoe in de verschillende perspectieven invulling wordt gegeven aan de groep jongvolwassenen die in aanmerking komen voor sanctiëring volgens het jeugdstrafrecht laat nog altijd vragen open die we hier niet hebben kunnen beantwoorden. Zo is in het beleidsperspectief geen concreet antwoord gevonden op de vraag hoe de doelgroep van jongvolwassenen die in aanmerking komt voor sanctiëring volgens het jeugdstrafrecht is omschreven. Datzelfde geldt voor de omschrijving van de doelgroep door de ketenpartners, zij lijken zich aan te sluiten bij de meer algemene omschrijving van de wetgever. Wanneer nu precies sprake is van een onvoltooide ontwikkeling is een vraag waar ook in de bestudeerde wetenschappelijke literatuur geen antwoord op is gevonden. Zo is niet duidelijk hoe vastgesteld kan worden wanneer sprake is van onvoltooide ontwikkeling. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de term *onvoltooid* suggereert dat er ook zoiets is als een voltooide ontwikkeling. Daarnaast is (nog) niet duidelijk bij welke domeinen of functies er sprake moet zijn van een onvoltooide ontwikkeling bij jongvolwassen ouders. Bovendien zijn er geen valide meetinstrumenten die op individueel niveau vaststellen wanneer sprake is van een 'voltooid' biopsychosociale ontwikkeling. Dit alles vraagt om nader onderzoek waarbij niet alleen de informatie van professionals in het veld over de jeugdigen, zoals die in het empirische deel van deze studie aan de orde komen, van belang is, maar ook prospectief en longitudinaal bij de jongeren zelf gegevens verzameld moeten worden over de verschillende domeinen van functioneren.

5.2 Welke jongvolwassenen zijn in de praktijk gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht en waarin verschillen zij van andere jongvolwassenen daders?

In het empirische deel van dit onderzoek zijn de kenmerken van jongvolwassenen die zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht in het eerste jaar na invoering van het adolescentenstrafrecht onderzocht. De ASR-groep is vergeleken met een gelijktijdige VSR-groep van jongvolwassenen die in dezelfde periode zijn gesanctioneerd volgens het volwassenenstrafrecht en een historische vergelijkingsgroep (historische JSR-groep) van jongvolwassenen die voor invoering van het adolescentenstrafrecht zijn gesanctioneerd met een jeugdsanctie. De groepen zijn vergeleken op uitgangzaak, demografische en resocialisatiekenmerken, criminele-carrière en criminogene factoren en persoonskenmerken van de dader. Alle gegevens zijn afkomstig van de ketenpartners zelf en verkregen in het kader van een strafrechtelijk onderzoek.

Zoals eerder al opgemerkt, is er in de door ons bestudeerde literatuur beperkt antwoord gevonden op de vraag wanneer precies sprake is van een onvoltooide ontwikkeling en wanneer een jongvolwassene in aanmerking komt voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. Uit de empirische studie lijkt dat er in de praktijk wel enige consensus bestaat over de afbakening van de groep jongvolwassenen die in ieder geval in aanmerking komen om volgens het jeugdstrafrecht te worden gesanctioneerd. Conform de verwachting zien we dat de ASR-groep, de jongvolwassenen die na invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd vooral verschillen laat zien met de VSR-groep, de jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd. De ASR-groep laat daarentegen slechts beperkte verschillen zien met de groep jongvolwassenen die zijn gesanctioneerd volgens het jeugdstrafrecht voor invoering van het adolescentenstrafrecht.

5.2.1 ASR-groep vergeleken met gelijktijdige VSR-groep en VSR2-groep

De ASR-groep is vergeleken met jongvolwassenen die in dezelfde periode volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd. Een vergelijking met een gelijktijdige groep jongvolwassenen levert inzicht op in welke kenmerken de ASR-groep zich onderscheidt van andere jongvolwassenen die met justitie in aanraking komen. Er zijn twee VSR-vergelijkingsgroepen gebruikt. Ten eerste de gelijktijdige VSR-groep, dit is een representatieve steekproef van alle jongvolwassen daders die in 2015 bij het OM zijn ingestroomd. In deze groep bleek het aandeel jongvolwassen daders met een PJ-rapportage klein te zijn. Dit is niet verwonderlijk aangezien er bij slechts een heel klein deel van de jongvolwassenen een PIJ rapportage wordt aangevraagd (zie hoofdstuk 4). Daarom is een tweede steekproef geselecteerd van jongvolwassenen waarbij een PJ-rapportage is opgesteld, de VSR2-groep. De jongvolwassenen uit deze groep worden gekenmerkt door ernstige gedragsproblemen en psychiatrische problematiek.

Op basis van de literatuur (zie daarvoor hoofdstuk 3) zijn de volgende verwachtingen geformuleerd over verschillen tussen de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep:

- 1 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van ernstige delicten;
- 2 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van afdoeningen die de mogelijkheden bieden om de problematiek te verminderen die samenhangt met ernstige criminaliteit.;
- 3 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van problematiek op een of meer leefgebieden.;

4 in de ASR-groep is, ten opzichte van de gelijktijdige VSR-groep, vaker sprake van kenmerken van een onvoltooide ontwikkeling.

Uit het empirische onderzoek bleek dat de ASR-groep op het volgende zich onderscheidde van de VSR-groepen.

Relatief vaker sprake van ernstige delicten in ASR-groep

Conform de eerste verwachting is in de ASR-groep sprake van relatief meer zaken met ernstige misdrijven in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep. Als we kijken naar het type delict waarvoor een jongvolwassene is veroordeeld dan zien we in de ASR-groep meer zaken waarin sprake is van diefstal met geweld in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep. Daarnaast is in de ASR-groep minder vaak sprake van verkeersmisdrijven en van overige type misdrijven. Dit is tevens in overeenstemming met de Mvt waaruit blijkt dat jongvolwassenen die een enkele keer een relatief licht delict plegen niet in aanmerking komen voor de toepassing van het jeugdstrafrecht en (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 3, p. 21*).

Relatief vaker vrijheidsbenemende sancties bij ASR-groep

Conform de tweede verwachting blijkt dat in de uitgangszaken van de ASR-groep relatief vaker vrijheidsbenemende sancties zijn opgelegd in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep. Dit is in overeenstemming met de omschrijving zoals door de wetgever in de memorie van toelichting is geformuleerd. Daarin is te lezen dat de toepassing van jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen specifiek daders van ernstige misdrijven betreft waarbij het *'in de regel zal gaan om feiten die tot voorlopige hechtenis kunnen leiden'* (*Kamerstukken II 2012-2013, 33 498, nr. 6, p. 17 en 22*). Mogelijk wordt bij deze groep jongvolwassenen daders eerder aanleiding gezien om in het kader van maatwerk een passende jeugdsanctie op te leggen en daarmee aan te sluiten op de ontwikkeling van de dader.

ASR-groep relatief vaker sprake van problemen op domeinen opleiding en werk

De derde verwachting is dat er bij de ASR-groep relatief vaker sprake is van problemen op meerdere leefgebieden. Vanwege het ontbreken van bruikbare informatie over specifieke criminogene factoren en persoonlijkheidsproblemen met name bij de steekproef van jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanc-tioneerd (de VSR-groep), bleek het niet mogelijk volledig antwoord te geven over deze verwachting. Wel zijn er enige indicaties over problemen ten aanzien van opleiding, werk, woonsituatie en indirect ook over het recidiverisico.

Conform de derde verwachting zien we dat in de ASR-groep relatief vaker sprake is van kenmerken die wijzen op problemen op de leefgebieden opleiding en werk. Hoewel geen verschil werd gevonden tussen de ASR-groep en gelijktijdige VSR-groep in het percentage jongvolwassenen dat naar school ging ten tijde van instroom bij het OM, werd wel een verschil gevonden in opleidingsniveau. Jongvolwassenen in de ASR-groep hebben relatief vaker als hoogste opleiding enkel een basisschool-opleiding gevolgd en behaald in vergelijking met jongvolwassenen in de gelijktijdige VSR-groep. Het verschil in opleidingsniveau kan mogelijk toe te wijzen zijn aan een verschil in leeftijd tussen beide groepen. Jongvolwassenen in de ASR-groep zijn gemiddeld jonger (18,8 jaar) dan jongvolwassenen in de gelijktijdige VSR-groep (19,3 jaar) en hebben dus mogelijk hun diploma nog niet behaald.

Verder zien we dat in de ASR-groep jongeren significant vaker een uitkering ontvangen dan in de gelijktijdige VSR-groep, waarin jongeren vaker studeren.

Daarnaast blijken jongvolwassenen in de ASR-groep vaker in een instelling te wonen, wat kan duiden op de aanwezigheid van meervoudige problematiek, of

overig type huishouden te wonen (waaronder een institutioneel huishouden). Jongvolwassenen in de VSR-groep blijken juist relatief vaker deel uit te maken van een kerngezin. Er lijken dus bij de jongvolwassenen in de ASR-groep vaker omstandigheden te zijn waardoor ze geen deel uitmaken van een dergelijk traditionele woon-situatie.

ASR-groep relatief vaker kenmerken van onvoltooide ontwikkeling aldus gedragsdeskundige

Om een inschatting te krijgen van de onvoltooide ontwikkeling van de jongvolwassenen zijn gegevens verzameld uit PJ-rapportages; dit is informatie uit het klinisch onderzoek dat door gedragsdeskundigen is uitgevoerd. Dit betekent niet dat deze informatie bepalend is geweest voor het advies van de gedragsdeskundige over het al dan niet toepassen van het jeugdstrafrecht. Dat is niet terug te vinden in de PJ-rapportages. Gegeven het zeer kleine aantal PJ-rapportages onder jongvolwassenen daders waarbij het volwassenenstrafrecht is toegepast, is de ASR-groep vergeleken met een VSR2-groep van jongvolwassenen waarbij een PJ-rapportage is afgenomen. Het gaat hierbij om een groep waarbij op voorhand al sprake is van ernstige problematiek.

In overeenstemming met de vierde verwachting signaleren PJ-rapporteurs bij jongvolwassenen in de ASR-groep relatief vaker kenmerken die mogelijk zouden kunnen wijzen op een 'onvoltooide' ontwikkeling dan blijkt uit PJ-rapportages bij de VSR2-groep. Jongvolwassenen uit de ASR-groep komen wat betreft uiterlijk en gedrag vaker jonger over dan op basis van hun kalenderleeftijd kan worden verwacht aldus de PJ-rapporteurs. Daarnaast is in de ASR-groep vaker sprake van een licht verstandelijke beperking en zwakbegaafd intelligentieniveau in vergelijking met de VSR2-groep. Ook worden in de ASR-groep door de rapporteurs relatief vaker een gebrekkige sociale ontwikkeling, beperkte impulscontrole en problemen met agresieregulatie gerapporteerd. Deze bevindingen zijn in overeenstemming met het model van Cauffman en Steinberg (1996) waarin ontwikkelingen worden beschreven die zich voordoen in onder andere de impulscontrole van het gedrag gedurende de jongvolwassenheid (Monahan et al., 2013, 2015). Opvallend is dat in de VSR2-groep relatief vaker informatie over ontwikkelingskenmerken ontbreekt, terwijl in de vraagstelling aan de rapporteur expliciet is opgenomen volgens welk type sanctiestelsel de verdachte, indien schuldig bevonden, moeten worden gesanctioneerd. Of we daarmee kunnen aannemen dat ook geen sprake is van een gebrekkige ontwikkeling is onduidelijk.

5.2.2 ASR-groep vergeleken met historische JSR-groep

De ASR-groep is ook vergeleken met een groep jongvolwassenen die voor de invoering van het adolescentenstrafrecht volgens het jeugdstrafrecht is gesanctioneerd. De reden daarvoor is dat we de veranderingen kunnen nagaan die de uitbreiding van de leeftijdsgrens van 21 naar 23 jaar heeft voor de samenstelling van de groep. Daarnaast biedt deze vergelijking de mogelijkheid om de veranderingen te bestuderen die de toegenomen aandacht voor de ontwikkeling van jongvolwassenen heeft voor de samenstelling van de ASR-groep. De historische JSR-groep is een representatieve steekproef van jongvolwassenen die in de periode 2010-2014 volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. We hebben de volgende verwachtingen over verschillen tussen ASR-groep en historische JSR-groep:

- 5 in de ASR-groep worden relatief meer 21- en 22-jarige jongvolwassenen verwacht, ten opzichte van de historische JSR-groep;
- 6 de ASR-groep en de historische JSR-groep laten voor de andere kenmerken geen verschillen zien.

Eventuele verschillen tussen de ASR-groep en historische JSR-groep zijn mogelijk toe te wijzen aan maatschappelijke ontwikkelingen in dezelfde periode zoals wetswijzigingen of de verschuiving van een aandachtsgebied.

Toepassing jeugdstrafrecht vooral bij 18- en 19-jarigen

De toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen betreft vooral 18- en 19-jarigen. Dit geldt zowel *voor* als *na* de invoering van het adolescentenstrafrecht. In de ASR-groep blijkt het jeugdstrafrecht echter ook relatief vaker te worden toegepast bij oudere leeftijdsgroepen in vergelijking met de historische JSR-groep. Dat was gegeven de uitbreiding van de leeftijdsgrens te verwachten. Het aantal 21- en 22-jarigen waarbij een jeugdsanctie is opgelegd is bijna verdrievoudigd in de ASR-groep vergeleken met de historische JSR-groep. Dit is het resultaat van de uitbreiding van de maximale leeftijdsgrens van het jeugdstrafrecht, ook voor 21- en 22-jarigen. Deze bevinding is in overeenstemming met onze verwachting (verwachting 5). Daarbij moet worden opgemerkt dat deze leeftijdsgroepen nog wel een bescheiden aandeel vormen. In nog geen 10% van de zaken van jongvolwassenen waarin het jeugdstrafrecht is toegepast gaat het om een 21- of 22-jarige jongvolwassene. Recente gegevens laten tevens zien dat de toepassing van het jeugdstrafrecht vooral betrekking heeft op de jongere groep jongvolwassenen en in mindere mate op de 21- tot 23-jarigen (Van der Laan & Beerthuizen, 2018). Kortom, ondanks de uitbreiding van de leeftijdsgrens voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht blijft de toepassing daarvan bij de oudste groep zeer beperkt.

ASR-groep relatief vaker vermogensdelicten en minder vaak zedendelicten

In tegenstelling tot zesde verwachting blijken dat de ASR-groep en historische JSR-groep te verschillen in het type delict waarvoor zij volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd. In de ASR-groep is vaker sprake van vermogensdelicten en minder vaak sprake van zedendelicten. Zoals eerder al is genoemd, zijn eventuele verschillen tussen de ASR-groep en historische JSR-groep mogelijk toe te wijzen aan maatschappelijke ontwikkelingen in dezelfde periode of de verschuiving van een aandachtsgebied.

ASR-groep tegen verwachting in relatief vaker lager opleidingsniveau, uitkering en uit niet traditioneel huishouden

Tevens blijkt de ASR-groep, in tegenstelling tot de zesde verwachting, op enkele demografische kenmerken te verschillen van de historische JSR-groep. Jongvolwassenen in de ASR-groep hebben vaker een lagere opleiding gevolgd en behaald dan jongvolwassenen uit de historische JSR-groep. Daarnaast ontvangen in de ASR-groep relatief meer jongvolwassenen een uitkering in vergelijking met de historische JSR-groep. Verder blijken jongvolwassenen uit de ASR-groep relatief vaker deel uit te maken van een niet-traditioneel huishouden doordat ze in een instelling wonen. Een verklaring voor het verschil tussen de ASR-groep en de historische JSR-groep kan de toegenomen aandacht voor de ontwikkeling van jongvolwassenen zijn. Hoewel we geen verschillen verwachtten tussen deze groepen bestaat de mogelijkheid dat indien sprake lijkt van een onvoltooide ontwikkeling deze jongvolwassenen vaker volgens het jeugdstrafrecht worden gesanctioneerd dan in het verleden het geval was omdat ontwikkelingskenmerken in verband worden gebracht met intelligentie en opleidingsniveau (Brand et al., 2013; Loeber et al., 2015).

5.3 Beperkingen van het onderzoek

In deze paragraaf bespreken we enkele beperkingen van het onderzoek en de mogelijke achtergrond daarvan.

Geen advies beschikbaar

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens die zijn verzameld ten behoeve van het strafrechtelijk proces. Van een groot deel van de zaken hebben we geen specifieke informatie over de advisering door reclassering en/of NIFP. Bij de ASR-groep zien we ondanks de toegenomen aandacht voor de advisering voorafgaand aan de sanctionering toch dat in een aanzienlijk deel van de zaken geen advisering (één op de vijf zaken geen advies) beschikbaar is. Wel zien we dat in de ASR-groep bij relatief meer zaken een advies is opgesteld door de reclassering in vergelijking met de gelijktijdige VSR-groep. Mogelijk kan dit verschil worden toegewezen aan de aanwezigheid van relatief meer zaken met ernstige feiten in de ASR-groep. In het geval van (verdenking van) ernstiger delicten, zal de reclassering vaker om advies worden gevraagd. Daarnaast kan het verschil voortkomen uit het relatief hoge aantal verkeersdelicten dat is afgedaan met een boete in de gelijktijdige VSR-groep. Bij dit type feiten wordt de reclassering meestal niet om advies gevraagd. Doordat in de ASR-groep vaker een advies is opgesteld, is over deze groep ook meer achtergrondinformatie bekend. Ook bij het NIFP bleek dat in de gelijktijdige VSR-groep van slechts een klein deel jongvolwassenen een PJ-rapportage beschikbaar is. Om die reden is een tweede steekproef getrokken, die bestaat uit een ander type daders en waarbij sprake is van zwaarder type delicten dan in de ASR-groep. Het ontbreken van een advies betekent dat de resultaten over de kenmerken van de onderzoeksgroep mogelijk vertekend worden door de beschikbare informatie bij de betrokken ketenpartners.

Intensievere screening ASR-groep

Uit de beschikbaarheid van gegevens blijkt dat de groep jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht is gesanctioneerd, een intensievere screening ondergaat door de reclassering en het NIFP dan andere jongvolwassenen. Zo zien we dat in een groot deel van de VSR-groep zaken geen risicotaxatie beschikbaar is. Hoewel ook in ander onderzoek een daling van het aantal RISC-afnames wordt waargenomen (Beerthuizen et al., 2018) ligt het percentages RISC-afnames in de ASR-groep relatief hoger dan in de VSR-groep. Dit is ook niet verwonderlijk aangezien het bij de groep jongvolwassenen die volgens het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd vaker gaat om relatief lichte feiten en vermoedelijk sprake is van een lage recidive-inschatting.

Zoals eerder al is opgemerkt, bleek dat in de gelijktijdige VSR-groep van slechts een klein deel jongvolwassenen een PJ-rapportage beschikbaar is. Hoewel het gebruik van een tweede steekproef een verrijking van de data betekent, dient daar wel rekening mee te worden gehouden bij interpretatie van de resultaten.

Dat sprake is van een intensievere screening van de ASR-groep lijkt het resultaat van de toegenomen aandacht voor de advisering in de toeleiding naar de berechting en de nadruk die is komen te liggen op de onvoltooide ontwikkeling. Dat betekent echter wel dat van de jongvolwassenen uit de gelijktijdige VSR-groep informatie over onder andere criminogene factoren en psychische en/of psychiatrische problematiek ontbreekt. Dit zorgt ervoor dat de groepen op deze kenmerken niet vergeleken kunnen worden waardoor we voorzichtiger moeten zijn met uitspraken over de unieke kenmerken van de ASR-groep ten opzichte van alle jongvolwassen daders.

Achtergrond van ontbrekende gegevens

Het ontbreken van gegevens kan verschillende achtergronden hebben. Zo kan deze informatie ontbreken omdat het niet geregistreerd is, maar in de zaak wel een advies is gegeven. Daarnaast is het mogelijk dat informatie ontbreekt omdat geen advies is opgesteld. Indien het ontbreken van informatie alleen een registratieprobleem betreft en de rechter de rapportage wel in heeft kunnen zien of dit door een adviseur mondeling is toegelicht dan levert dit in de praktijk geen probleem op. Echter, wanneer deze informatie ook voor een rechter niet beschikbaar blijkt, lijkt dit een groter probleem. Dit betekent namelijk dat een rechter belangrijke kenmerken van een verdachte niet mee kan nemen in zijn beslissing voor het al dan niet sanctioneren volgens het jeugdstrafrecht en het opleggen van een daarbij passende sanctie of maatregel. Om na te gaan of een rechter voor zijn beslissing gebruik heeft kunnen maken van een adviesrapportage is nader onderzoek op basis van strafdossiers nodig.

Door doorlooptijden in de strafrechtsketen hebben we mogelijk niet alle zaken kunnen identificeren. Ernstiger zaken of zaken met verdachten met een complexere persoonlijkheidsproblematiek hebben een langere doorlooptijd. Het is denkbaar dat een deel van de informatie van dit type zaken niet in de data zit. Dat betekent een eventuele onderschatting van de problematiek van jongvolwassenen die volgens artikel 77c Sr. zijn gesanctioneerd.

5.4 Beleidsaanbevelingen

Uit de vergelijking tussen beleid en praktijk blijkt dat de beoogde doelgroep van jongvolwassenen waarbij het jeugdstrafrecht kan worden toegepast niet nader is uitgewerkt en algemeen blijft. Uit het empirisch onderzoek lijkt wel dat in de praktijk redelijke consensus lijkt te bestaan over welke jongvolwassenen in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. Deze groep jongvolwassenen kenmerkt zich onder andere door ernstiger type delicten, een lager opleidingsniveau, vaker zonder werk en uit een niet-traditioneel huishouden. Onduidelijk blijft echter of dit ook de doelgroep is zoals beoogd door de wetgever en beleid of dat ook andere jongvolwassenen daders van sanctionering volgens het jeugdstrafrecht zouden moeten kunnen profiteren. Onduidelijk blijft eveneens of de praktijk van mening is of nog andere jongvolwassenen volgens het jeugdstrafrecht gesanctioneerd zouden moeten worden. Dit vraagt om een heldere omschrijving van de doelgroep om zo de beoogde doelgroep te kunnen selecteren voor de juiste interventie en geen ongewenste effecten van een interventie in de hand te werken. Een hoog risico interventie toepassen op een laag risico groep en andersom kan een averechts effect hebben (Andrews & Bonta, 2007; Andrews, Bonta & Wormith, 2011). Het is daarom van belang dat er tussen beleid en praktijk consensus wordt bereikt over welke doelgroep geselecteerd wordt voor een sanctie uit het jeugdstrafrecht.

Een belangrijk beleidsdoel van het adolescentenstrafrecht betreft de aanpak van het maatschappelijke probleem van oververtegenwoordiging van adolescenten en jongvolwassenen in de criminaliteit. Voor een effectieve aanpak moeten de selectie van de doelgroep en aanpak goed op elkaar afgestemd zijn. Door de ketenpartners is veel tijd besteed aan het ontwikkelen en implementeren van screeningslijsten. Uit het empirische onderzoek blijkt dat deze instrumenten in veel gevallen niet worden gebruikt, onduidelijk is waarom niet. Met een meer gestandaardiseerde screening, die aansluit op de wetenschappelijke bevindingen en de in samenspraak bepaalde kenmerken is het mogelijk de groep jongvolwassenen die in aanmerking komt voor de beoogde maatwerkaanpak te selecteren. Een voorbeeld van een dergelijke scree-

ning is het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ). Met het LIJ kan een professional het recidiverisico van een jongere (12 tot 18 jaar) bepalen en een profiel opstellen van aanwezige beschermende en risicofactoren en eventuele zorgsignalen. Op basis daarvan kan worden bepaald welke strafrechtelijke aanpak en eventuele zorg een jongere nodig heeft. Een ander voorbeeld is de Forensisch Ambulante Risico Evaluatie (FARE), een risico-evaluatie instrument van statische en dynamische risicofactoren. De FARE is ontwikkeld voor volwassenen van 18 jaar en ouder die vanwege (dreigend) delictgedrag in een forensische polikliniek worden behandeld. De FARE wordt gebruikt om het recidiverisico voor terugval in delictgedrag vast te stellen en op basis van de dynamische risicofactoren de behandelvoortgang te monitoren (Van Horn et al., 2016). Vanaf 2019 is de FARE een verplicht risicotaxatie-instrument voor de ambulante setting en er wordt gestart met de ontwikkeling van een FARE voor minderjarigen, waarmee meer continuïteit kan ontstaan in de risico-taxatie tussen de jeugd en jongvolwassenheid.

5.5 Vooruitblik

Ondanks dat een concrete omschrijving van de doelgroep voor toepassing van artikel 77c Sr. vanuit beleid en ketenpartners ontbreekt zien we in de praktijk wel enkele van de voorbeelden zoals in de memorie van toelichting zijn genoemd. Waaronder daders van ernstige delicten, jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking en jongvolwassenen waarbij sprake is van (meervoudige) achtergrondproblematiek. Daarnaast lijkt dat er in de praktijk consensus bestaat over welke jongvolwassenen in aanmerking komen voor sanctionering volgens het jeugdstrafrecht. De vraag die blijft bestaan is of hiermee wel de juiste groep jongvolwassenen wordt bereikt en of deze groep jongvolwassenen aansluit bij de verwachtingen van de praktijk. In veel gevallen blijkt geen screeningslijst of een RISc te zijn gebruikt en dit roept de vraag op of er wel sprake is van een gestandaardiseerde screening van jongvolwassen daders. Mogelijk zouden ook andere jongvolwassenen van een sanctie of maatregel uit het jeugdstrafrecht kunnen profiteren. Een antwoord op bovenstaande vraag wordt mogelijk gegeven in de procesevaluatie (Barendregt et al., verwacht in 2018), één van de andere deelonderzoeken van het onderzoeksprogramma Monitoring en Evaluatie van het adolescentenstrafrecht. Onder andere de wijze waarop het adolescentenstrafrecht in de praktijk wordt uitgevoerd (is dit conform de wet), de knelpunten die worden ervaren door ketenpartners en het gebruik van screeningslijsten worden onderzocht in de procesevaluatie. Naast de procesevaluatie wordt het effect van de sanctionering volgens het jeugdstrafrecht op resocialisatie en recidive van jongvolwassenen onderzocht. Tot slot volgt nog een overkoepelende evaluatie van het adolescentenstrafrecht, waarin onder meer de belangrijkste bevindingen uit de deelonderzoeken zijn geïntegreerd.

5.6 Conclusie

In dit onderzoek stonden de kenmerken van jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht zijn gesanctioneerd centraal. De omschrijving van de doelgroep voor de toepassing van artikel 77c Sr. is door de wetgever (bewust) algemeen gelaten en is overgelaten aan de praktijk. In de memorie van toelichting zijn wel enkele voorbeelden van de doelgroep gegeven en is de nadruk komen te liggen op de onvoltooide emotionele, sociale, morele en intellectuele ontwikkeling van jongvolwassenen als conditie voor toepassing van het jeugdstrafrecht. Op de vraag wanneer nu precies sprake is van een 'onvoltooide' ontwikkeling bij jongvolwassen daders is

geen concreet antwoord gevonden. Op zich is dit niet verwonderlijk omdat ook voor zover bekend vanuit wetenschappelijk perspectief hier nog geen antwoord op is gegeven. Een mogelijk gevolg van de algemene omschrijving is een diverse invulling van de doelgroep door de ketenpartners, wat de kans op rechtsongelijkheid vergroot. Een ander mogelijk gevolg is onderbenutting van de flexibele toepassing van het jeugdstrafrecht zoals die door de wetgever is bedoeld. Aansluiting tussen de doelgroep zoals beoogd en zoals in de praktijk toegepast, is zowel vanuit maatschappelijk oogpunt (wordt wel het juiste probleem bij de juiste groep aangepakt) als vanuit evaluatief oogpunt relevant (wordt de aanpak wel op de juiste groep toegepast).

In de praktijk lijkt redelijke consensus te bestaan over de afbakening van de doelgroep. Zo is in de ASR-groep sprake van ernstiger type delicten en wordt vaker een vrijheidsbenemende sanctie opgelegd. Verder worden vaker aanwijzingen voor problemen op verschillende leefdomeinen gevonden. Zo is vaker sprake van een lager opleidingsniveau, ontvangen zij vaker een uitkering en maken ook vaker deel uit van een niet-traditioneel huishouden in vergelijking met jongvolwassenen die volgens die het volwassenenstrafrecht zijn gesanctioneerd. PJ-rapportages laten zien dat in de ASR-groep vaker wordt gerapporteerd over (onvoltooide) ontwikkelingskenmerken en dat vaker wordt gerapporteerd over een jongere kalenderleeftijd in zowel uiterlijk als gedrag. Daarnaast is het aandeel jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking in de ASR-groep groter dan in de vergelijkingsgroep. Hoewel het aandeel 21- en 22-jarigen in de ASR-groep bescheiden blijft wordt er een resultaat van de uitbreiding van de leeftijdsgrens met twee jaar waargenomen. Vragen die blijven bestaan zijn voor welke groep jongvolwassenen de toepassing van het jeugdstrafrecht nu het meest geschikt is, of die groep wel wordt bereikt en of deze groep aansluit bij wat volgens de praktijk zinvol en wenselijk is. Mogelijk zouden ook jongvolwassenen met andere kenmerken dan die in de staande praktijk een jeugdsanctie krijgen, kunnen profiteren van een sanctie of maatregel uit het jeugdstrafrecht.

Summary

Adolescent Criminal Law

Characteristics of the target group, criminal cases and procedural execution

Background

Adolescent Criminal Law (ACL) became effective on 1 April 2014 in the Netherlands. The intention of this legislation is the stimulation of a flexible use of applying juvenile and adult criminal law in cases against suspects and offenders aged around 18 years old. The principle idea behind ACL is that certain young adults are better off receiving sanctions from the juvenile criminal law system, instead of the adult criminal law system. For instance, young adults with developmental deficits should be 'treated' more for their criminal behaviour than merely 'punished'.

Two key changes brought on by ACL are raising the maximum age for juvenile criminal law by two years (from up to 21 years old to up to 23 years old) and increased emphasis on forensic advice provided by forensic experts. The central concept in ACL regarding young adult offenders 'immature development', which thus offers special treatment of young adults in the criminal justice chain, when deemed necessary. Currently, there is little known about the characteristics of 18- to 23-year-olds who have been sentenced with a juvenile sanction.

The current study examines whether the characteristics of the ACL target group as envisioned by the legislator are also found in practise, during the first year of ACL. This study is part of the research programme Monitoring and Evaluation of ACL, which runs from 2014 through 2019, and is carried out by the Research and Documentation Centre.

Objective

The aim of this study is twofold. Firstly, the study aims to provide insight into how the ACL target group is defined by legislators, the criminal justice chain and academics. Also, a comparison was to be made of the perspective that legislator and policy makers have on what the ACL target group is, and how this group is intended by the justice field. After all, a working definition and description of the target group is crucial in selecting suitable young adults to be tried according to juvenile criminal law.

Secondly, the study aims to provide insights into how the actual ACL target group of young adults looks like in practise, based on information collected in the criminal justice chain. Any known similarities and discrepancies between the intended ACL target group and the actual ACL target group provide critical insights for effect assessments. For instance, if discrepancies are severe, it remains to be seen whether suitable interventions were available and provided.

Research method

Multiple research methods and multiple sources were used.

Firstly, a review was conducted of literature addressing how legislators and policy makers envisioned the ACL target group, and how this target group was described within the criminal justice chain. In addition, scientific literature was consulted, which focused on recent research into 'immature' development in young adult offenders in the Netherlands.

Secondly, an empirical study examined characteristics of young adult offenders with a juvenile sanction, comparing them with those with an adult sanction. Three groups were studied:

- 1 18- to 23-year-old offenders with a case registered in April 2014 through March 2015 resulting in a juvenile sanction (i.e., the ACL-group);
- 2 18- to 23-year-old offenders with a case registered in 2015 resulting in an adult sanction (i.e., the simultaneous adult criminal law group, the SIM-group);
- 3 18- to 23-year-old offenders with a case registered in 2010 through 2013 resulting in a juvenile sanction (the historical juvenile criminal law group, the HIS-group).

Relevant offenders were identified through criminal cases settled in the Courts of First Instance. Relevant information was requested from organisations tasked with handling young adults in the criminal justice chain. Sources that were used included RAC-min (i.e., registration system of the Public Prosecutor Service; PSS), IRIS (i.e., registration system of the Dutch Probation Service; DPS) and Pro Justitia reports (i.e., forensic reports of the Dutch Institute for Forensic Psychiatry and Psychology; DIFPP). This data contained characteristics of relevant criminal cases, and personality traits, demographic traits, criminal career characteristics and criminogenic risk factors of offenders. Due to insufficient numbers of PJ reports in the (random) SIM sample for statistical purposes, all known PJ reports of young adults with an adult sanction were obtained from the DIFPP. Furthermore, data was obtained from Statistics Netherlands on resocialisation indicators, such as housing, education and employment.

Results literature study

The literature review showed that both legislators and policy makers provided legal guidelines for what the ACL target group should be, both in article 77c of the Dutch Criminal Code and in the Explanatory Memorandum of ACL (EM, i.e., a document that provides insights in to how and why a bill was formed). These guidelines mentioned: the personality of the offender and circumstances under which the crime was committed. For instance, offenders suffering from immature emotional, social, moral and intellectual development should be tried under juvenile criminal law. Also, specific offenders, such as high frequency offenders and vulnerable young adults, were also mentioned.

But still, these legal guidelines were written only in more general terms. Moreover, no further clarifications were provided by justice professionals in the field. That said, the PPS, the DPS and the DIFPP did develop screening instruments, listing indications and contra-indications as to whether or not a young adult is suitable for juvenile sanctioning. Thus, more concrete guidelines were provided as to what 'immature development' is. Despite lacking a clear legal definition, several of the examples of suitable offenders mentioned in the EM were observed in practise, such as

offenders of serious crimes, intellectually impaired offenders, and those with issues in multiple life areas.

Examining a selection of scientific literature revealed that a clear definition is still lacking in the academic community as to what immature development in young adults precisely is, and as to how immature development plays a role in the desistance or continuation of crime into young adulthood. A possible working description of such immaturity concerned the development of functions and processes that are not yet under control by young adults themselves, and are relevant for exhibiting or suppressing criminal behaviour. Ascertaining whether this description is usable on the individual level requires further research.

Results empirical study

The empirical study compared the ACL-group with the SIM-group and HIS-group on various personal and criminal case characteristics, and yielded the following results.

ACL-group versus SIM-group

More serious crimes and custodial sanctions in ACL-group

The ACL-group contained relatively more cases involving serious crimes, such as violent property crimes, in comparison to the SIM-group. The ACL-group also showed fewer traffic offences and other types of crimes (e.g., narcotics offenses). Furthermore, relatively more cases in the ACL-group were sentenced with a custodial sanction, compared to the SIM-group, in which fines were more prevalent.

More problems with housing, education and employment in ACL-group

The ACL-group exhibited characteristics that indicate education and employment issues. Relatively often, those in the ACL-group had only attended and obtained primary education as their highest level of education, when compared with the SIM-group. Moreover, the ACL-group contained relatively more welfare recipients than the SIM-group, in which individuals with a secondary or higher level of education were more prevalent. Furthermore, those in the ACL-group more often lived in institutional settings (which may indicate problems in various life areas) or in unspecified households, whereas those in the SIM-group were relatively more often part of a nuclear family (i.e., two parents with child[ren]).

More indications of immature development in ACL-group

Forensic experts indicated that the ACL-group came across as less mature in both behaviour and appearance, than their chronological age would suggest. In addition, experts reported relatively higher prevalence of minor intellectual impairment, lower intelligence, deficient social development, limited impulse control and defunct aggression regulation in the ACL-group, compared to the SIM-group. That said, absence of information regarding offender's development was relatively high in the population of PJ reports regarding young adults with an adult sanction. With the introduction of ACL forensic experts had to explicitly decide which of the criminal law systems should be applied, when the suspect was found guilty. Whether an indication of advising juvenile criminal law by itself also implies 'immature development' remained unclear.

ACL-group versus HIS-group

Juvenile criminal law primarily applied in cases against 18- and 19-year-olds

Since the introduction of ACL, juvenile criminal law was mostly applied against 18- and 19-year-old young adults, whereas the application is possible for suspects and offenders up to 23 years old. This was also true prior to the introduction of ACL, when 20-year-olds (and a few 21- and 22-year-olds) were also a minority. That said, in the ACL-group, the share of older young adults has grown, virtually tripling in size compared to the HIS-group. Nonetheless, the share of 21- and 22-year-olds in the ACL-group remained modest.

More property and fewer sexual offenses in ACL-group

Although initially not expected, differences were found between the ACL-group and the HIS-group. For instance, the prevalence of offense types differed, as property offenses were more prevalent in the ACL-group and sexual offenses were more prevalent in the HIS-group.

ACL-group lower educated, more dependent on welfare, and more non-nuclear families

The ACL-group also differed from the HIS-group concerning several demographic characteristics. Namely, the ACL-group consisted of lower educated individuals, more young adults dependent on welfare, and more individuals from a non-traditional households, compared to the HIS-group.

Limitations

The study had its limitations. Firstly, the collected data were initially produced for proceedings in the criminal justice chain, and not necessarily designed to be used for research purposes. For a large number of criminal cases, no information was available regarding consultation or advice from the DPS or DIFPP. This may have biased results regarding group characteristics. Secondly, the data suggested that young adults with a juvenile sanction underwent more rigorous screening than those with an adult sanction, as more data was available on young adults with a juvenile sanction. This was not surprising, given the less severe offenses found in adult criminal law, which do not necessarily warrant a lot of recidivism screening, and the emphasis of ACL on forensic expertise. Henceforth, information regarding various relevant indicators was lacking for this group, making comparison of young adults with juvenile sanctions with those with adult sanctions troublesome.

Conclusion

ACL emphasizes special treatment of young adults in the criminal justice chain. To provide more appropriate sentences and treatment to those who need it, the maximum age of juvenile criminal law is raised up to 23 year olds. Furthermore, more weight is given to forensic advice. To properly facilitate a tailored approach in the criminal justice chain, it is vital to know what the ACL target group *should* and *actually* looks like, and whether differences exist between the intended target population and the population of young adults sentenced with a juvenile sanction in practice. General legal guidelines for the intended ACL target group described in legislation mention young adults suffering from immature emotional, social, moral

and intellectual development, which could constitute the 'personality of the offender'. Furthermore, specific types of offenders are mentioned too, such as offenders of serious crimes, high frequency offenders and vulnerable young adults. However, which young adults specifically are suitable is left to professionals in the justice field to decide. One possible consequence of the only more general guidelines is that the target group differs depending on who you ask, potentially resulting in underutilization of juvenile criminal law against young adults. Even though the percentage of criminal cases against young adults with a juvenile sanction is up to 5% in 2016, since the introduction of ACL, this share is still only modest. Despite that there is no clear definition of the intended ACL target group, there seems to be some consensus in the justice field regarding which young adults could belong to the target group. For example, offenders of serious crimes, young adults with minor intellectual impairments, and individuals with issues in multiple life areas are more often found among young adults with a juvenile sanction, compared to those with an adult sanction. Still, the question remains whether the young adults that ACL should target are being reached, and whether those that have been reached actually have benefited from it. It is possible that, in practice, more young adults could benefit from being tried under juvenile criminal law, than is currently the case.

Literatuur

- Albert, D., Chein, J., & Steinberg, L. (2013). The teenage brain: Peer influences on adolescent decision making. *Association for Psychological Science, 22*(2), 114-120.
- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55*, 469-480.
- Andrews D.A., & Bonta, J. (2007). *Risk-Need-Responsivity model of offender assessment and rehabilitation*. Z.pl.: Public Safety Canada.
- Andrews, D.A., Bonta, J., & Wormith, J.S. (2011). The Risk-Need-Responsivity (RNR) model: Does adding the good lives model contribute to effective crime prevention? *Criminal Justice and Behavior, 38*, 735-755.
- Bakker, F.M., Rooijen, J. van, & Toor, L. van (2014). The system of social statistical datasets of statistics Netherlands: An integral approach to the production of register-based social statistics. *Statistical Journal of the IAOS, 30*, 411-424.
- Barendregt, C.S., Beerthuizen, M.G.C.J., & Laan, A.M. van der (aankomend). *Adolescentenstrafrecht in de praktijk*. Den Haag: WODC.
- Barendregt, C.S., Beerthuizen, M.G.C.J., Vink, M. Leertouwer, E., & Laan, A.M. van der (2016). *Identificatie van 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn berecht: Een pilot*. Den Haag: WODC. Cahier 2016-10.
- Beerthuizen, M.G.C.J., Tollenaar, N., & Laan, A.M. van der (2018). *Monitor Veelplegers 2017*. Den Haag: WODC. Cahier 2018-5.
- Blakemore, S.J., & Robbins, T. W. (2012). Decision-making in the adolescent brain. *Nature neuroscience, 15*(9), 1184-1191.
- Blokland A.A.J., & Palmén J.M.H. (2012). Criminal career patterns. In R. Loeber , M. Hoeve., N.W. Slot & P.H. van der Laan (red.), *Persisters and desisters in crime from adolescence into adulthood: Explanation, prevention and punishment* (pp. 13-50). Aldershot: Ashgate. .
- Boendermaker, L., Gerrits, G.M., Visser, A., Harder, A. T., & Kalverboer, M.E. (2014). *Zorgaanbod voor 18- tot 23-jarigen in justitiële jeugdinrichtingen*. Groningen: Stichting Kinderstudies.
- Bonnie, R.J. & Scott, E.S. (2013). The teenage brain: Adolescent brain research and the law. *Current Directions in Psychological Science, 22*(2), 158-161.
- Bonnie, R.J., Johnson, R.L., Chemers, B.M. & Schuck, J. (2012). *Reforming Juvenile Justice: A developmental approach*. Washington: Committee on Assessing Juvenile Justice Reform; Committee on Law and Justice; Division of Behavioral and Social Sciences and Education; National Research Council.
- Brand, E.F.J.M., A'Champo, A.M.G., & Hurk, A.A. van (2013). *15 jaar PIJ-ers in beeld: Kenmerken en veranderingen van jeugdigen die de PIJ-maatregel opgelegd kregen in de periode 1995-2010*. Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.
- Buckholtz, J.W., Reyna, V., & Slobogin, C. (2016). A neuro-legal lingua franca: Bridging law and neuroscience on the issue of self-control. *Mental Health Law and Policy, 5*, 1-30.
- Buysse, W., Hilhorst, N., Abraham, M., & Loef, L. (2013). *Evaluatie pilot Adolescentenstrafrecht*. Amsterdam: DSP-groep.
- Buysse, W., & Scherders, S. (2015). *Bruikbaarheid van het wegingskader ASR*. Amsterdam: DSP-groep.
- Cauffman, E., Cavanagh, C., Donley, S., & Thomas, A.G. (2015) A developmental perspective on adolescent risk-taking and criminal behavior. In A.R. Piquero (red.), *The handbook of criminological theory* (pp. 100-120). Hoboken/New Jersey: John Wiley & Sons.

- Crone, E.A., & Elzinga, B. (2015). Changing brains: How longitudinal fMRI studies can inform us about cognitive and social-affective growth trajectories. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 6(1), 53-63.
- Crone, E.A., & Güroglu, B. (2013). Development of emotion and social reasoning in adolescence. *The Oxford Handbook of Cognitive Neuroscience, Volume 2: The Cutting Edges*, 2, 122.
- Donker, A.G., Bulten, B.H., Thornberry, T.P., & Matsuda, M. (2012). Explanations for offending. In R. Loeber, M. Hoeve & N.W. Slot (red.), *Persisters and desisters in crime from adolescence into adulthood: Explanation, prevention and punishment* (pp. 77-104). Aldershot : Ashgate.
- Doreleijers, T., & Fokkens, J.W. (2011). Minderjarigen en jongvolwassenen: Pleidooi voor meer evidence based strafrecht. In T.A.H. Doreleijers, J. M. ten Voorde & M. Moerings (red.), *Strafrecht en forensische psychiatrie voor 16- tot 23-jarigen* (pp. 87-124). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Farrington, D.P. (1986). Age & crime. In M. Tonry & N. Morris (red.), *Crime and justice. An annual review of research* (7 ed., pp. 189-250). Chicago: University of Chicago Press.
- Fine, A., Steinberg, L., Frick, P.J., & Cauffman, E. (2016). Self-control assessments and implications for predicting dolescent offending. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(4), 1-12.
- Galván, A. (2013). The teenage brain sensitivity to rewards. *Current directions in psychological science*, 22(2), 88-93.
- Harden, K.P., & Tucker-Drob, E.M. (2011). Brief report: Individual differences in the development of sensation seeking and impulsivity during adolescence: Further evidence for a dual systems model. *Developmental Psychology*, 47(3), 739-746.
- Hartley, C.A., & Somerville, L.H. (2015). The neuroscience of adolescent decision-making. *Behavioral Sciences*, 5, 108-115.
- Hildebrand, M. (2010). *Handleiding RISc versie 3: Deel 1 basisdiagnostiek, verdiepingsdiagnostiek en integrale conclusie*. Utrecht: Reclassering Nederland.
- Hill, J.M., Blokland, A.A.J., & Geest, V.R. van der (2016). Desisting from crime in emerging adulthood: adult roles and the maturity gap. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 53(4), 506-535.
- Hill, J., Rossum, G. van, Geest, V.R. van der, & Blokland, A.A.J. (2015). Experience emerging adulthood in the Netherlands. *Journal of Youth Studies*, 18(8), 1035-1056.
- Horn, J.E., van der, Eisenberg, M.J., Bouman, Y.H.A., Hanenberg, F.J.A.C., van den, Put, C.E. van der, & Bogaerts, S. (2016). Handleiding: Forensisch Ambulante Risico Evaluatie – FARE: Volwassen cliënten vanaf 18 jaar, versie 1.0. Z.pl.: Programma Kwaliteit Forensische Zorg.
- Kelk, C. (2001). De persoon van de dader: 'Fortiter in re, suaviter in modo'. *Trema*, 24(6), 33-40.
- Kempen, M.A.H. (2014). Het adolescentenstrafrecht: Een flexibel sanctiestelsel voor jongvolwassenen. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, 29(5), 122-127.
- Koenraadt, F.A.M.M., Mooij, A.W.M., & Mulbregt, J.M.L. van (2004). *De persoon van de verdachte: De rapportage pro justitia vanuit het Pieter Baan Centrum*. Deventer: Kluwer.
- Laan, A.M. van der, & Beerthuisen, M.G.C.J. (2018). Sancties opgelegd aan jeugdigen. In A.M. van der Laan & M.G.C.J. Beerthuisen (red.), *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017: Ontwikkelingen in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren 2000 tot 2017* (pp. 69-85). Den Haag: WODC/CBS.. Cahier 2018-1.
- Laan, A.M. van der, & Goudriaan, H. (red.) (2016). *Monitor jeugdcriminaliteit: Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015*. Den Haag: WODC/CBS. Cahier 2016-1.

- Laan, A.M. van der, Beerthuisen, M.G.C.J., Barendregt, C.S., & Beijersbergen, K.A. (2016). *Adolescentenstrafrecht: Beleidstheorie en eerste empirische bevindingen*. Den Haag: Boom criminologie. Onderzoek en beleid 317.
- Laan, P.H. van der, Lamet, W.H., Grandia, K., James, C., Meijer, T., & Wanschers, L. (2010). *Reclasseringstoezicht en jongvolwassenen. Een verkennend onderzoek naar de kenmerken van jongvolwassen delinquenten in relatie tot reclasseringsbemoedienis*. Leiden: NSCR.
- Landis, J.R., & Koch, G.G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174.
- Loeber, R., Hoeve, M., Slot, N.W., & Laan, P.H. van der (2012). *Persisters and desisters in crime from adolescence into adulthood: Explanation, prevention and punishment*. Ashgate: Farnham.
- Lünnevan, K., Bosker, J., Dijk, M. van, Doornebal, M., & Broekhuizen, J. (2017). *'Ruim baan' voor betekenisvol reclasseren: Van systeemgestuurd naar inhoudgestuurd*. Utrecht: Hogeschool Utrecht & Verwey-Jonker Instituut.
- Malin, H., Reilly, T.R., Quinn, B., & Moran, S. (2013). Adolescent purpose development: Exploring empathy, discovering roles, shifting priorities, and creating pathways. *Journal of Research on Adolescence*, 24(1), 186.
- Menger, A. (2017). Professionaliteit als norm in het reclasseringswerk. *Proces*, 96, 131-143.
- Mijnarends, E.M., & Renssen, E.R. (2017). De officier van justitie en het adolescentenstrafrecht: Twee geloven op één kussen? *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, 14, 1-8.
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.
- Moffitt, T. E., Caspi, A., Harrington, H. & Milne, B. J. (2002). Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: Follow-up at age 26 years. *Development and Psychopathology*, 14, 179-207.
- Monahan, K.C., Steinberg, L., & Piquero, A.R. (2015). Juvenile justice policy and practice: A developmental perspective. *Crime and Justice*, 44, 577-619.
- Monahan, K.C., Steinberg, L., Cauffman, E., & Mulvey, E.P. (2009). Trajectories of antisocial behavior and psychosocial maturity from adolescence to young adulthood. *Developmental Psychology* 45(6), 1654-1668.
- Monahan, K.C., Steinberg, L., Cauffman, E., & Mulvey, E.P. (2013). Psychosocial (im)maturity from adolescence to early adulthood: Distinguishing between adolescence-limited and persisting antisocial behavior. *Development and Psychology*, 25, 1093-1105.
- Noordhuizen, S., & Weijters, G. (2012). *Derde meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC. Cahier 2012-13.
- OM (Openbaar Ministerie) (2014). *Aanwijzingen inzake toepassing adolescentenstrafrecht*. Z.pl.: Z. uitg.
- Peake, S.J., Dishion, T.J., Stormshak, E.A., Moore, W.E., & Pfeifer, J.H. (2013). Risk-taking and social exclusion in adolescence: Neural mechanisms underlying peer influences on decision-making. *Neuroimage*, 15(82), 23-34.
- Poppens, M., & Janse de Jonge, A. (2014). *Kader Adolescentenstrafrecht 2014: Ketenafspraken ten behoeve van de uitvoering van de wetwijziging*. Den Haag: Projectteam implementatie Adolescentenstrafrecht, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Prior, D. et al., (2011) *Maturity, young adults and criminal justice: A literature review*. University of Birmingham.
- Reclassering Nederland (2014). Handleiding RISC versie 4. Z.pl.: 3RO.
- RSJ (2011). *Het Jeugdstrafproces: toekomstbestendig!* Den Haag: RSJ.

- Spanjaard, H.J.M., Knaap, L.M. van der, Put, C. van der, & Stams, G.J.J.M. (2015). De inschatting van risico's en de invloed van risico en beschermende factoren. In R. Loeber, M. Hoeve, N.W. Slot, & P.H. van der Laan (red.), *Jonge criminele die volwassen worden: Wat beïnvloedt hun gedrag en wat is de rol van justitie?* Amsterdam: SWP.
- Steinberg, L. (2013). The influence of neuroscience on US Supreme Court decisions about adolescents' criminal culpability. *Nature Reviews Neuroscience*, 14, 513-518.
- Steinberg, L. & Cauffman, E. (1996). Maturity of judgment in adolescence: Psychosocial factors in adolescent decision making. *Law and Human Behavior*, 20(3), 249-272.
- Steinberg, L., Cauffman, E., & Monahan, K.C. (2015). Psychosocial maturity and desistance from crime in a sample of serious juvenile offenders. *Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Steinberg et al., (2017). Around the world, adolescence is a time of heightened sensation seeking and immature self-regulation. *Developmental Science*, 21(2), 1-13.
- Strang, N., Chein, J., & Steinberg, L. (2013). The value of the dual systems model of adolescent risk-taking. *Frontiers in Human Neuroscience*, 7, 223, 1-4.
- Vogelvang, L., & Kempes, M. (2014). *(Jong)Volwassen? Gebruik indicatiecriteria adolescentenstrafrecht*. Utrecht: NIFP.
- Vogelvang, L., & Kempes, M. (2015). *Implementatie van d-e wegingslijst adolescentenstrafrecht bij het NIFP*. Utrecht: NIFP/DJI.
- Vogelvang, B.O., Burik, A. van, Knaap, L.M. van der, & Wartna, B.S.J. (2003). *Prevalentie van criminogene factoren bij mannelijke gedetineerden in Nederland*. Woerden/Den Haag: Adviesbureau Van Montfoort/WODC.

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter

Dr. Andrea Donker

Hogeschool Utrecht

Leden

Dr. Maaïke Kempes

Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie
en Psychologie

Dr. Victor van der Geest

Vrije Universiteit

Mr. Carlo Dronkers

Openbaar Ministerie

Tessa Vingerling

Ministerie van Justitie en Veiligheid, lid van
november 2016 tot april 2017

Jiske Lems

Ministerie van Justitie en Veiligheid, lid vanaf april
2017

Astrid Veen

Ministerie van Justitie en Veiligheid, lid van
oktober 2017 tot februari 2018